

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ: ΑΠΟ ΤΟ BREXIT ΣΤΗΝ ΥΨΗΛΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ GLOBAL BRITAIN**

Σύνταξη: Αναστάσιος Παντικάκης

**Επιβλέπων Καθηγητής: Σπυρίδων Μακρής,
Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας**

Δεκέμβριος 2021

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Αναστάσιος Παντικάκης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα διατριβή αποτέλεσε μια προσπάθεια εξέτασης του ηγεμονικού ρόλου του Ηνωμένου Βασιλείου στον 21^ο αιώνα, ξεκινώντας από το BREXIT και καταλήγοντας στη διατύπωση της υψηλής στρατηγικής του Global Britain. Στην παρούσα μελέτη, γίνεται αναφορά στο BREXIT και στην σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρώπη, όπου αναφέρονται ιστορικά, ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η εσωτερική κομματική και ιδεολογική, πολιτική σκηνή του Ηνωμένου Βασιλείου από τον 17^ο έως τον 21^ο αιώνα. Ταυτόχρονα, αναλύεται η περίπτωση του BREXIT σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου παρουσιάζεται η στάση της Ευρώπης και του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και οι απόψεις της Β. Ιρλανδίας και της Σκωτίας σχετικά με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρώπη. Τέλος, αναλύεται η περίπτωση του Global Britain ως μία υψηλή στρατηγική του Ηνωμένου Βασιλείου στον 21^ο αιώνα. Συγκεκριμένα, γίνεται ανάλυση της κατάστασης του Ηνωμένου Βασιλείου στη μετά-BREXIT εποχή με έμφαση σε χαρακτηριστικά τεχνολογικού και στρατιωτικού τομέα. Τέλος, παρουσιάζεται η ιδέα του Global Britain μέσα από το πλέον πρόσφατο και περιεκτικό σχετικό κείμενο, την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση (Integrated Approach).

Λέξεις Κλειδιά: Grand Strategy, Global Britain, Ηνωμένου Βασιλείου, Ευρωπαϊκή Ένωση, BREXIT.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΜΕΡΟΣ Ι - ΤΟ BREXIT ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1Ο – Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ.....	14
ΓΕΝΙΚΑ.....	14
ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ TORIES	16
Η ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ (BREXIT)	19
ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ BREXIT.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ BREXIT ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	24
ΓΕΝΙΚΑ.....	24
ΤΟ ΜΕΤΑ – BREXIT ΑΦΗΓΗΜΑ	25
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	26
ΤΟ BREXIT ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	29
ΤΟ BREXIT ΚΑΙ Ο ΓΑΛΛΟ – ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ..	34
ΜΕΡΟΣ ΙΙ – GLOBAL BRITAIN: Η ΥΨΗΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΗΒ ΓΙΑ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο – ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-BREXIT ΕΠΟΧΗ.....	41
ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	41
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ - ΥΠΟΔΟΜΕΣ	49
ΑΜΥΝΑ – ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο – ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ (INTERGATED REVIEW)- ΤΟ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ GLOBAL BRITAIN;	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^Ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας είναι ένα κράτος που βρίσκεται στα ανοιχτά της βορειοδυτικής ακτής της ηπειρωτικής Ευρώπης. Περιλαμβάνει το νησί της Μεγάλης Βρετανίας, το βορειοανατολικό τμήμα του νησιού της Ιρλανδίας και πολλά μικρά νησιά. Η Βόρεια Ιρλανδία είναι το μόνο τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου με χερσαία σύνορα, το οποίο μοιράζεται με τη Δημοκρατία της Ιρλανδίας η οποία έγινε ανεξάρτητη το 1922. Εκτός από αυτά τα χερσαία σύνορα, το Ηνωμένο Βασίλειο περιβάλλεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό, τη Βόρεια Θάλασσα, τη Μάγχι και τη Θάλασσα της Ιρλανδίας. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μια κοινοβουλευτική δημοκρατία και μια συνταγματική μοναρχία που περιλαμβάνει τέσσερις συνιστώσες χώρες, την Αγγλία, την Σκωτία, την Ουαλία και την Βόρεια Ιρλανδία, με αρχηγό κράτους τη βασίλισσα Ελισάβετ Β'. Ακόμη, είναι αρχηγός κράτους 16 βασιλείων της Κοινοπολιτείας που είναι μέλη της Κοινοπολιτείας των Εθνών της οποίας είναι επίσης επικεφαλής. Οι Crown Dependencies των Channel Islands και του Isle of Man, είναι ιδιοκτησία του Στέμματος και έχουν ομοσπονδιακή σχέση με το Ηνωμένο Βασίλειο. Η πλειονότητα των Βρετανών πολιτών αυτοπροσδιορίζονται ως χριστιανοί, ωστόσο η προσέλευση στην εκκλησία γίνεται όλο και πιο χαμηλή. Ακόμη, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μια παράδοση θρησκευτικής ανοχής που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία τετρακόσια χρόνια. Είναι πολύ συνηθισμένο να βρίσκονται Αγγλικανικές, Καθολικές και μη κομφορμιστικές εκκλησίες στον ίδιο δρόμο. Οι Εβραίοι επιτρέπεται να ζουν και να ασκούν τη θρησκεία τους ελεύθερα στη Βρετανία εδώ και 350 χρόνια. Μεγάλες κοινότητες Μουσουλμάνων, Σιχ και Ινδουιστών έχουν επίσης δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης.

Η ιστορία του Ηνωμένου Βασιλείου σηματοδοτείται από δύο βασικά χαρακτηριστικά. Τα δύο αυτά χαρακτηριστικά είναι, πρώτον, η ανάπτυξη της διατεταγμένης ελευθερίας και δεύτερον, η ανάπτυξη της εξωτερικής κυριαρχίας του. Από αυτά τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά της εθνικής προόδου του Ηνωμένου Βασιλείου, αυτό που σχολιάστηκε περισσότερο ήταν και συνεχίζει να είναι το πρώτο χαρακτηριστικό που αναφέρεται στην διατεταγμένη ελευθερία, αποτελώντας το κυρίαρχο στοιχείο της εθνικής ζωής του Ηνωμένου Βασιλείου, προσελκύοντας τον περισσότερο θαυμασμό¹.

¹ CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS . *The expansion of British Empire*. UK: C. F. CLAY, 1908.

Το Ηνωμένο Βασίλειο ως πολιτική ένωση είναι ένα ενδιαφέρον μοντέλο για τους ανθρώπους που ενδιαφέρονται για την προώθηση της ειρήνης και της συνεργασίας. Η βάση της ένωσης δεν είναι η ομοιομορφία αλλά η πίστη στον βασιλεύοντα μονάρχη. Όταν η Αγγλία και η Σκωτία ενώθηκαν, η Σκωτία ως κατώτερος εταίρος συνέχισε να διατηρεί το δικό της ξεχωριστό δικαστικό και νομικό σύστημα βασισμένο στο Σκωτικό Δίκαιο, το οποίο ήταν αρκετά διαφορετικό από το Αγγλικό Κοινό Δίκαιο. Διατήρησε τη δική της εκκλησία, την Πρεσβυτεριανή Εκκλησία της Σκωτίας. Το σχολικό και πανεπιστημιακό της σύστημα παρέμεινε διαφορετικό και υπό τον έλεγχο της Σκωτίας. Επιπρόσθετα, κράτησε το δικό της νόμισμα που εκδόθηκε από τις δικές της τράπεζες και έχει τη δική της διοίκηση, έτσι ώστε να συλλέγονται πολύ λίγα στατιστικά στοιχεία για το Ηνωμένο Βασίλειο στο σύνολό της. Η Σκωτία είναι ελεύθερη να εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο εάν ο λαός ψηφίσει υπέρ της ανεξαρτησίας σε δημοψήφισμα. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επίσης συνδεδεμένο με αυτό πολλά νησιά, όπως τα Channel Islands και το Isle of Man που έχουν τα δικά τους κοινοβούλια, νόμους, νομίσματα, γραμματόσημα, διαβατήρια και κανόνες διαμονής. Οι σχέσεις που είχε η Βρετανία με τις αποικίες της χαρακτηρίζονταν επίσης από την ποικιλομορφία τους, καθεμία προσαρμοσμένη για να ταιριάζει στη συγκεκριμένη αποικία, την ιστορία και τη δημογραφία της. Ο τρόπος με τον οποίο η Βρετανία κυβέρνησε την αυτοκρατορία της σημαίνει ότι οι περισσότερες από τις πρώην αποικίες της εξακολουθούν να εκτιμούν τη σχέση τους με τη μητρική χώρα και έχουν σχηματίσει μια Κοινοπολιτεία, τη μεγαλύτερη ένωση δημοκρατιών στον κόσμο.

Η πορεία του Ηνωμένου Βασιλείου πρακτικά ξεκίνησε στις αρχές του δέκατου όγδοου αιώνα με τη Συνθήκη της Ένωσης και τις Πράξεις της Ένωσης. Ο πυρήνας του, ως ένα ενοποιημένο κράτος, δημιουργήθηκε το 1707 με την πολιτική ένωση των βασιλείων της Αγγλίας και της Σκωτίας, σε ένα νέο ενιαίο κράτος που ονομάστηκε Μεγάλη Βρετανία. Ο 19^{ος} αιώνας συμπίπτει με την ανάπτυξη μιας νέας επέκτασης της αγγλικής φυλής. Επιπλέον, η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από παραλλαγές διαφορετικών απόψεων των πολιτικών και του κοινού για την σημασία της αυτοκρατορίας. Έτσι, ο 19^{ος} αιώνας ξεκίνησε με μια γενικά απαισιόδοξη άποψη για όλο αυτό το φαινόμενο. Μετά το 1805, δεν υπήρχε ο κίνδυνος ξένων επιλοκών και ο πλούτος που είχε συσσωρευτεί στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν γενικά υπερβολικός². Στο τέλος των ναπολεόντειων πολέμων το 1815, η Αγγλία βρέθηκε να έχει μια νέα αυτοκρατορία πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που είχε χάσει πριν 40

² CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS . *The expansion of British Empire*. UK: C. F. CLAY, 1908.

χρόνια³, ενώ μεταξύ 1815 και 1865 η Μεγάλη Βρετανία κατακτούσε νέα εδάφη με ένα μέσο ρυθμό 100.000 τετραγωνικών μιλίων το χρόνο⁴. Η επέκταση αυτή, κυρίως στην Ασία και την Αφρική, στήριξαν την ανάπτυξη της βιομηχανικής οικονομίας της Βρετανίας, καθιστώντας την παγκόσμια, και για αρκετό χρονικό διάστημα τη μοναδική, βιομηχανική δύναμη⁵.

Καμία άλλη δύναμη δεν ανέπτυξε πιο ποικίλες και εκτεταμένες αυτοκρατορικές σχέσεις από τη βικτωριανή Βρετανία. Τον 19^ο αιώνα, ο «ιμπεριαλισμός του ελεύθερου εμπορίου» τόνισε τον αδυσώπητο επεκτατισμό της βικτωριανής Βρετανίας. Η, αρχικά, άτυπη αυτοκρατορία ήταν το μέσο της μεσοβικτωριανής επέκτασης, η οποία προτιμήθηκε από τις κυβερνήσεις της εποχής για λόγους κόστους και άνεσης. Μετά το 1880, η επίσημη οικοδόμηση της αυτοκρατορίας ήταν είτε αντιδραστική είτε αμυντική με απώτατο σκοπό να προστατευτούν οι παλιές ζώνες επιρροής και τη «σταθεροποίηση» της θέσης της Βρετανίας στον εξω-ευρωπαϊκό κόσμο ενάντια στην εισβολή άλλων δυνάμεων, αποτελώντας ένα βήμα για την απεικόνιση της μεταβικτωριανής περιόδου. Η εμμονή στη συνεχιζόμενη διεκδίκηση της βρετανικής παγκόσμιας δύναμης και κυριαρχίας αποτέλεσε και μια διάψευση στις φήμες της τότε εποχής για την αυτοκρατορική παρακμή της Βρετανίας⁶.

Στις αρχές του εικοστού αιώνα η Βρετανική Αυτοκρατορία είχε υπό τον έλεγχό της σχεδόν το ένα πέμπτο των παγκοσμίων εδαφών, με τους περισσότερους Βρετανούς να αισθάνονται ιδιαίτερα υπερήφανοι για την έκταση και την ισχύ της⁷. Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, οι υποστηρικτές του υπερπόντιου ρόλου του Ηνωμένου Βασιλείου παρουσίαζαν την αυτοκρατορία ως δύναμη καλού ηθικού, πολιτικής σταθερότητας και οικονομικής προόδου. Από την άλλη πλευρά όμως, οι επικριτές εστίαζαν την κριτική τους στις αρνητικές, παραμορφωτικές επιπτώσεις του «ιμπεριαλισμού» στην εσωτερική ανάπτυξη της Βρετανίας και την εξουθενωτική επιρροή της «αποικιοκρατίας» για τις αυτόχθονες κοινωνίες⁸. Αυτή η αρνητική επιρροή ήταν όντως μια άποψη την οποία συμερίζονταν πολλοί κάτοικοι ορισμένων βρετανικών αποικιών. Οι αναταραχές και οι συγκρούσεις που ξέσπασαν σε

³ Hannes Lacher, Julian Germann. "Before Hegemony: Britain, Free Trade, and Nineteenth-Century World Order Revisited." *International Studies Review*, 2012: 99-124.

⁴ Paul Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers*, ed. Unwin Hyman (London, 1989).

⁵ Barry Buzan, George Lawson. «The global transformation: the nineteenth century and the making of modern international relations.» *International studies quarterly*, 2013.

⁶ Darwin, John. "Imperialism and the Victorians: The Dynamics of Territorial Expansion." *English Historical Review*, 1997: 1-20.

⁷ BBC, "The British Empire through Time," 2021, <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zf7fr82/revision/5>.

⁸ Potter, Simon J. «Empire, Cultures and Identities in Nineteenth-and Twentieth-Century Britain.» *History Compass*, 2007: 51-71.

διάφορες από αυτές, τα γεγονότα που οδήγησαν σε σταδιακή αποχώρηση των αυτοκρατορικών στρατευμάτων από το καθήκον της αποικιακής άμυνας κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα⁹, καθώς και το μεγάλο κόστος του πρώτου παγκοσμίου πολέμου κατέστησαν ανέφικτη τη διατήρηση της κυριαρχίας του Ηνωμένου Βασιλείου επί της πάλαι ποτέ αυτοκρατορίας του. Τα παραπάνω σήμαναν την αρχή της Κοινοπολιτείας (Commonwealth) στις αρχές του εικοστού αιώνα.

Η Κοινοπολιτεία είναι μια από τις παλαιότερες πολιτικές ενώσεις κρατών στον κόσμο. Οι ρίζες της ανάγονται στη Βρετανική Αυτοκρατορία, όταν χώρες σε όλο τον κόσμο διοικούσαν από τη Μεγάλη Βρετανία. Με τον καιρό διαφορετικές χώρες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας κέρδισαν διαφορετικά επίπεδα ελευθερίας από τη Βρετανία. Οι ημιανεξάρτητες αυτές χώρες ονομάζονταν Dominions¹⁰. Οι ηγέτες των Dominions συμμετείχαν σε συνέδρια με τη Βρετανία από το 1887. Στην Αυτοκρατορική Διάσκεψη του 1926 συμμετείχαν οι ηγέτες της Αυστραλίας, του Καναδά, της Ινδίας, του ιρλανδικού ελεύθερου κράτους, της Νέας Γης, της Νέας Ζηλανδίας και της Νότιας Αφρικής. Σε αυτή την διάσκεψη, η Βρετανία και τα Dominions συμφώνησαν ότι ήταν όλοι ίσα μέλη μιας κοινότητας εντός της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι, όλοι όφειλαν πίστη στον Βρετανό βασιλιά ή βασίλισσα, όμως το Ηνωμένο Βασίλειο δεν ασκούσε κυριαρχία πάνω σε αυτούς. Αυτή η κοινότητα ονομάστηκε Βρετανική Κοινοπολιτεία των Εθνών ή αλλιώς Commonwealth.¹¹

Η Βρετανία ήταν η κορυφαία δύναμη του κόσμου κατά τον δέκατο ένατο και τις αρχές του εικοστού αιώνα, αλλά η παρακμή της αυτοκρατορίας της στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, καθώς και το οικονομικό αλλά και το πολιτικό κόστος των δύο παγκοσμίων πολέμων μείωσαν τον ηγετικό της ρόλο στις παγκόσμιες υποθέσεις. Τη σημερινή εποχή, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει δεκατέσσερα υπερπόντια εδάφη που είναι απομεινάρια της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, η οποία στο απόγειό της περιλάμβανε σχεδόν το ένα τέταρτο της επιφάνειας του πλανήτη. Ωστόσο, το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να διατηρεί σημαντική οικονομική, πολιτιστική, στρατιωτική και πολιτική επιρροή, πυρηνική δύναμη και κατέχει μόνιμη έδρα στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και είναι μέλος των G7, του NATO, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κοινοπολιτείας των Εθνών. Είναι μια

⁹ CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS . *The expansion of British Empire*. UK: C. F. CLAY, 1908.

¹⁰ The Commonwealth. *Commonwealth*. 2020. <https://thecommonwealth.org/about-us/history>.

¹¹ The Commonwealth. *Commonwealth*. 2020. <https://thecommonwealth.org/about-us/history>.

ανεπτυγμένη χώρα, με την πέμπτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο σε ονομαστικό ΑΕΠ.¹²

Ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς της ιστορίας του Ηνωμένου Βασιλείου μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, είναι η ένταξή του στους κόλπους της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης (ΕΟΚ) το 1973. Ακολούθησε μια κοινή πορεία πενήντα σχεδόν χρόνων, η οποία ταλαντευόταν όλα αυτά τα χρόνια μεταξύ της ενσωμάτωσης και της αποστασιοποίησης¹³. Τελικά, η πορεία αυτή τερματίστηκε επίσημα στις 31 Ιανουαρίου του 2020. Για ορισμένους η αποχώρηση της Βρετανίας από το κοινό της Ευρώπης ήταν ένα «ατύχημα» που περίμενε να συμβεί¹⁴. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστή πλέον ως BREXIT, ξεκίνησε με το δημοψήφισμα που διεξήχθη σε αυτό στις 23 Ιουνίου 2016. Είχε προηγηθεί μια έντονη και φορτισμένη εκστρατεία στο εσωτερικό της χώρας που οδήγησε στη δημιουργία μεγάλης πόλωσης. Τελικά, οι λόγοι που φαίνεται ότι επηρέασαν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος υπέρ της αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η μετανάστευση αλλά κυρίως το αίσθημα του «να ξαναπάρουμε τον έλεγχο» μεταξύ της πλειοψηφίας του βρετανικού πληθυσμού αλλά και του πολιτικού κόσμου. Κυρίαρχη θέση στο όραμα (ή το αφήγημα) των βρετανών πολιτικών ηγετών για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου στη μετά-BREXIT εποχή κατέχει η ιδέα του Global Britain¹⁵ («Παγκόσμια» Βρετανία), όρος που προδίδει την πρόθεση αλλά και τη φιλοδοξία της χώρας να επανέλθει σε έναν κεντρικό, αν όχι ηγετικό – ηγεμονικό, ρόλο στην παγκόσμια σκηνή.

Βασικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση της δυνατότητας του Ηνωμένου Βασιλείου να διαδραματίσει ηγεμονικό ρόλο στον 21ο αιώνα. Ειδικότερα, θα πραγματοποιηθεί ανάλυση της πορείας από την στιγμή του BREXIT στην υψηλή στρατηγική του Global Britain. Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει την ανάλυση του BREXIT και την σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ευρώπη, όπου αναφέρονται ιστορικά, ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά. Μέσα σε

¹² Potter, Simon J. «Empire, Cultures and Identities in Nineteenth-and Twentieth-Century Britain.» *History Compass*, 2007: 51-71.

¹³ Benjamin Zyla, “A Brief History of the U.K.—E.U. Relationship,” in *The End of European Security Institutions? The EU’s Common Foreign and Security Policy and NATO After Brexit* (Springer, 2020), 51–69, https://doi.org/10.1007/978-3-030-42160-1_3.

¹⁴ Jacqueline O’Reilly et al., “Brexit: Understanding the Socio-Economic Origins and Consequences,” *Socio-Economic Review* 14, no. 4 (October 1, 2016): 807–54, <https://doi.org/10.1093/ser/mww043>.

¹⁵ TIME, “Theresa May Brexit Speech,” TIME, 2017, <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.

αυτό, γίνεται ειδική μνεία για το κόμμα των Tories (Συντηρητικοί), το οποίο είναι και το κόμμα που προξένησε το δημοψήφισμα για το BREXIT, ανέλαβε να το διαχειριστεί και μέσα από αυτό προέκυψε ο όρος και η ιδέα του Global Britain. Στο δεύτερο μέρος γίνεται ανάλυση του Global Britain, όπου αναφέρεται η υψηλή στρατηγική του ΗΒ για τον 21^ο αιώνα. Όσον αφορά το πρώτο μέρος της διπλωματικής εργασίας, περιλαμβάνει το 1^ο Κεφάλαιο, όπου παρουσιάζεται η εσωτερική κομματική, ιδεολογική πολιτική σκηνή του Brexit, και το 2^ο Κεφάλαιο, όπου γίνεται σχετική αναφορά της περίπτωσης του Brexit σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει το 3^ο Κεφάλαιο, όπου γίνεται ανάλυση των δυνατοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου στη μετά-BREXIT εποχή, το 4^ο Κεφάλαιο, όπου παρουσιάζεται το κείμενο της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης εν είδη «προδιαγραφής» για το Global Britain, και τέλος το 5^ο Κεφάλαιο όπου γίνεται η συμπερασματική κατάληξη από την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας.

ΜΕΡΟΣ Ι - ΤΟ BREXIT ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Το κομματικό και πολιτικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου έχει πολλά δυνατά σημεία, αλλά και βασικές αδυναμίες, όπου θα μπορούσε ρεαλιστικά να πραγματοποιηθεί ουσιαστική μεταρρύθμιση. Η Βρετανία είναι μια συνταγματική μοναρχία και αυτό σημαίνει ότι είναι μια χώρα που κυβερνάται από έναν βασιλιά ή μια βασίλισσα που δέχεται τη συμβουλή ενός κοινοβουλίου. Ταυτόχρονα, είναι και μία κοινοβουλευτική δημοκρατία., είναι δηλαδή μια χώρα της οποίας η κυβέρνηση ελέγχεται από ένα κοινοβούλιο το οποίο έχει εκλεγεί από τον λαό. Οι υψηλότερες θέσεις στην κυβέρνηση καταλαμβάνονται από μέλη του απευθείας εκλεγμένου κοινοβουλίου. Στη Βρετανία, όπως και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ο επίσημος αρχηγός του κράτους, είτε μονάρχης, όπως στο Βέλγιο, στην Ολλανδία ή τη Δανία. είτε ένας πρόεδρος, όπως στη Γερμανία, την Ελλάδα ή την Ιταλία, έχει μικρή εξουσία.¹⁶

Το βρετανικό κοινοβούλιο χωρίζεται σε δύο σώματα. Το πρώτο, το οποίο στη σημερινή εποχή έχει περιορισμένη θεσμική ισχύ διατηρώντας όμως ένα σημαντικό ρόλο, είναι η Βουλή των Λόρδων. Από πολιτική άποψη, μπορεί να χαρακτηριστεί γενικά ως συντηρητική και αποτελείται από τις παρακάτω ομάδες / μέρη¹⁷:

1. Τους Πνευματικούς Άρχοντες (Lords Spiritual), οι οποίοι είναι οι αρχιεπίσκοποι και επίσκοποι της Αγγλικανικής Εκκλησίας και προέρχονται από διάφορες περιοχές της Αγγλίας.
2. Τους «κληρονομικούς» ομότιμους (hereditary peers), οι οποίοι έχουν κληρονομήσει τη θέση τους στη Βουλή των Λόρδων από τους πατέρες ή τους παππούδες τους.

¹⁶ Democratic Audit UK. "How democratic are the UK's political parties and party system?" *Democratic Audit UK*, August 22, 2018.

¹⁷ Britannica, "House of Lords," n.d., <https://www.britannica.com/topic/House-of-Lords>.

3. Τους «ισόβιους» ομότιμους (life peers), οι οποίοι έχουν εκλεγεί στη θέση αυτή για όλη τους της ζωή.

4. Μέλη του Ανώτατου Δικαστηρίου (Supreme Court) του Ηνωμένου Βασιλείου.

Οι κύριες λειτουργίες των Λόρδων είναι να εξετάζουν και να συζητούν τα νομοσχέδια που εισάγονται στη Βουλή των Κοινοτήτων. Έχουν την εξουσία να καθυστερήσουν τη νομοθεσία για ένα χρόνο, αλλά δεν μπορούν να σταματήσουν εντελώς αυτά τα νομοσχέδια. Έχουν επίσης τη λειτουργία να εισάγουν νομοσχέδια που είναι ως επί το πλείστον ασήμαντα και μη αμφιλεγόμενα και πρέπει να εγκρίνουν ένα νομοσχέδιο, πριν γίνει πράξη. Αξίζει να αναφερθεί ότι η δύναμη των Λόρδων έχει μειωθεί δραματικά και υπήρξε μάλιστα ένα ισχυρό κίνημα για την πλήρη κατάργηση της Βουλής των Λόρδων.

Η δεύτερη Βουλή είναι η Βουλή των Κοινοτήτων. Οι 651 βουλευτές που κάθονται στα Κοινά είναι εκλεγμένοι εκπρόσωποι του βρετανικού λαού. Κάθε βουλευτής αντιπροσωπεύει μία από τις 651 εκλογικές περιφέρειες στις οποίες χωρίζεται το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Βουλή των Κοινοτήτων έχει μέγιστη θητεία πέντε ετών, στο τέλος της οποίας πρέπει να διεξαχθούν γενικές εκλογές. Ωστόσο, γενικές εκλογές μπορούν να προκηρυχθούν στην κυβέρνηση ανά πάσα στιγμή. Οι βουλευτές κάθονται σε παράλληλες σειρές εδρών γνωστές ως πάγκοι, με αυτούς που υποστηρίζουν την κυβέρνηση από τη μια πλευρά και την αντιπολίτευση από την άλλη. Τα σημαντικά πρόσωπα είναι οι μπροστινοί πάγκοι, τα λιγότερο σημαντικά είναι οι πίσω πάγκοι. Οι κύριες λειτουργίες των Βουλευτών είναι να ορίζουν και να εγκρίνουν τους νόμους και τους κανονισμούς που διέπουν το Ηνωμένο Βασίλειο και να εξετάσουν από κοντά όλες τις δραστηριότητες της κυβέρνησης. Το πιο ισχυρό πρόσωπο είναι ο Πρωθυπουργός. Είναι αρχηγός του κόμματός του, είναι επικεφαλής της κυβέρνησης και έχει έδρα στη Βουλή των Κοινοτήτων. Επιλέγει τα άτομα που αποτελούν το Υπουργικό Συμβούλιο, του οποίου ορισμένα από τα σημαντικότερα μέλη είναι ο Υπουργός Εξωτερικών, Εσωτερικών και Άμυνας και ο Υπουργός Οικονομικών. Συνιστά έναν αριθμό διορισμών στον μονάρχη. Το Υπουργικό Συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τις νέες πολιτικές, την εφαρμογή των υφιστάμενων πολιτικών και τη λειτουργία των διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών.

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ TORIES

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, όλα ξεκίνησαν με το συντηρητικό Κόμμα Τόρις, (Tories) ένα πολιτικό κόμμα του οποίου οι κατευθυντήριες αρχές περιλάμβαναν την προώθηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και των επιχειρήσεων, τη διατήρηση ισχυρού στρατού και τη διατήρηση των παραδοσιακών πολιτιστικών αξιών και θεσμών. Από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το Συντηρητικό Κόμμα και ο κύριος αντίπαλός του, το Εργατικό Κόμμα (Labour Party), κυριαρχούσαν στη βρετανική πολιτική ζωή¹⁸. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πραγματοποιήθηκε η εκλογή μιας ιστορικής προσωπικότητας από τη Μεγάλη Βρετανία και όχι μόνο, ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, ο οποίος μαζί με την χρήση των ηγετικών του ικανοτήτων έβγαλε νικητή, από τον πόλεμο, το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1979, η Μάργκαρετ Θάτσερ εξελέγη πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου. Η ίδια αποτέλεσε την πρώτη γυναίκα πρωθυπουργό του Ηνωμένου Βασιλείου και η οποία έκανε σημαντικές αλλαγές στο βρετανικό πολιτικό σύστημα και απελευθέρωσε τη βρετανική οικονομία¹⁹. Ωστόσο, το Συντηρητικό Κόμμα αποτελεί τον κληρονόμο των μετέπειτα κομμάτων και της πολιτικής ηγεσίας. Η συνέχεια του παλιού Κόμματος Τόρις, μέλη του οποίου άρχισαν να σχηματίζουν «συντηρητικές ενώσεις» μετά το Μεταρρυθμιστικό Νόμο της Βρετανίας του 1832, επέκτεινε τα εκλογικά δικαιώματα στη μεσαία τάξη. Η πρώτη Συντηρητική κυβέρνηση σχηματίστηκε από τον Sir Robert Peel, όπου τονίστηκε η έγκαιρη μεταρρύθμιση των καταχρήσεων, η αναγκαιότητα του νόμου και της τάξης, ένα εύρυθμο σύστημα φορολογίας και η σημασία τόσο των γαιοκτημάτων όσο και του εμπορίου και της βιομηχανίας.²⁰

Το Συντηρητικό Κόμμα, το οποίο είναι επίσημα γνωστό και ως Συντηρητικό Κόμμα και Κόμμα Ενότητας, είναι το παλαιότερο πολιτικό κόμμα στον κόσμο και ένα από τα κύρια πολιτικά κόμματα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τη τρέχουσα χρονική περίοδο αυτού ηγείται ο πρωθυπουργός Μπόρις Τζόνσον. Το σύγχρονο Συντηρητικό Κόμμα προήλθε από το Συντηρητικό Κόμμα, το οποίο ιδρύθηκε τον 17ο αιώνα. Ο πρώτος Βρετανός πρωθυπουργός του κόμματος ήταν ο Γουίλιαμ Πιτ ο Τζούνιορ (1783-1801 και 1804-1806). Στη δεκαετία του 1830, το μέλος του Συντηρητικού Κόμματος και αργότερα πρωθυπουργός Sir Robert Peel (10 Δεκεμβρίου 1834 έως 8 Απριλίου 1835 και 30 Αυγούστου 1841 έως 29 Ιουνίου

¹⁸ Louth, Lord Norton of. «National Union of Conservative and Unionist Associations, Tories, Tory Party.» *Encyclopedia Britannica*, 2019.

¹⁹ Louth, Lord Norton of. «National Union of Conservative and Unionist Associations, Tories, Tory Party.» *Encyclopedia Britannica*, 2019.

²⁰ Louth, Lord Norton of. «National Union of Conservative and Unionist Associations, Tories, Tory Party.» *Encyclopedia Britannica*, 2019.

1846) ονόμασε το κόμμα του Συντηρητικό Κόμμα²¹. Το Συντηρητικό Κόμμα είναι ένα πολιτικό κόμμα με πολλούς εσωτερικούς κλάδους, ιδεολογικά αποτελούμενο από ιδέες και αξίες που συχνά συγκρούονται μεταξύ τους. Το κύριο σημείο για την επίτευξη μίας γενικής συμφωνίας εντός του κόμματος είναι η κοινή πίστη στην αρχή της βρετανικής ένωσης, δηλαδή ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είναι και πρέπει να είναι ένα ενωτικό έθνος-κράτος, με καθολική αποδοχή για ελεύθερη οικονομία και ελεύθερη αγορά. Επίσης, πρέπει να υποστηρίζει κοινά το καθεστώς για κυρίαρχη δημοκρατία, αν και οι προαναφερθείσες πολιτικές δεν είναι τυπικές και δεσμευτικές. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο σημαντικό στοιχείο του βρετανικός συντηρητισμός είχε ως βασική πεποίθηση ότι οι κοινωνικές αλλαγές και όχι μόνο, είναι αναγκαίο να λαμβάνουν χώρα με σιγανό ρυθμό για να εξασφαλιστεί αποτελεσματικότητα και σταθερότητα στην πολιτική και στις κοινωνικές και μη αλλαγές²².

Εντός του κόμματος των Tories υπήρξαν και υπάρχουν διαχρονικά διάφορες πολιτικές προσεγγίσεις αναφορικά με τη διακυβέρνηση, την εσωτερική και την εξωτερική πολιτική. Προς το τέλος του 19ου αιώνα, ο Benjamin Disraeli, τότε ηγέτης του Συντηρητικού Κόμματος, πρότεινε τη θεωρία του «συντηρητισμού μιας ενιαίας χώρας». Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, το βρετανικό έθνος χωρίζεται κλασικά σε δύο κατηγορίες: την προνομιούχα τάξη και την εργατική τάξη. Ωστόσο, είναι ένας ενιαίος θεσμός και η λειτουργία της βρετανικής κοινωνίας είναι οργανική, δηλαδή η ευημερία ολόκληρης της χώρας βασίζεται στις καλές συνθήκες διαβίωσης όλων των πολιτών²³. Εάν η εργατική τάξη ζει σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες, ακόμη και οι προνομιούχες ομάδες θα επηρεαστούν αρνητικά από τους κινδύνους αναταραχών και εξεγέρσεων και επαναστάσεων. Το αλληλένδετο αυτό μοντέλο κυριαρχικής κοινωνικής οργάνωσης αναγκάζει τις προνομιούχες ομάδες να ενδιαφέρονται και να προωθούν μία «πατερναλιστική» πολιτική που στοχεύει στο να εξομαλυνθούν οι συνθήκες διαβίωσης των μειονεκτικών ομάδων και στην ομαλή λειτουργία της κοινωνίας στο σύνολό της. Σε αυτή τη θεωρία, ένα μεγάλο μέρος του Συντηρητικού Κόμματος έχει υποστηρίξει παραδοσιακά μία πιο πατερναλιστική και κεϋνσιανή οικονομική πολιτική²⁴. Η συγκεκριμένη πτέρυγα για τους «Συντηρητικούς για

²¹ Duschinsky, Michael Pinto -. "Stratification and Policy in the British Conservative Party." *American Behavioral Scientist*, 1973.

²² Douglas, James. "The conservative party: From pragmatism to ideology -and back?" *West European Politics*, 2007: 56-74.

²³ Cornford, James. "The Transformation of Conservatism in the Late Nineteenth Century." *Victorian Studies*, 1963: 35-66.

²⁴ Cornford, James. "The Transformation of Conservatism in the Late Nineteenth Century." *Victorian Studies*, 1963: 35-66.

Ένα Έθνος» ήταν η κυρίαρχη ομάδα μέσα στο κόμμα από τη σύστασή του από το τέλος του 19ου αιώνα μέχρι να εκλεγεί η Μάργκαρετ Θάτσερ ως αρχηγού του κόμματος το 1975. Σημαντικά πολιτικά πρόσωπα που ενστερνίστηκαν τις συγκεκριμένες ιδεολογίες ήταν ο Harold Macmillan μαζί με τον Edward Heath ως πρώην Πρωθυπουργοί και ο Michael Heseltine ως πρώην υπουργός Άμυνας. Στην σημερινή εποχή, βασικός εκπρόσωπος αυτής της πολιτικής ιδεολογίας αποτελεί ο πρώην πολιτικός υπουργός Οικονομίας Kenneth Clark. Όσον αφορά τους David Cameron και Boris Johnson αποτελούν ασπαστές αυτής της ιδεολογίας. Πλέον, η εκπροσώπηση αυτού του εσωκομματικού ρεύματος γίνεται από το «Tory Reform Group»²⁵.

Ωστόσο, όταν εκλέχτηκε η Margaret Thatcher ώστε να ηγηθεί τους Σηντηρητικούς επήλθε στην επιφάνεια η προβολή μίας άλλης πτέρυγας, οι επονομαζόμενοι ως «dries», το οποίο μπορεί να αποδοθεί ως οι «σκληροί». Η ιδεολογία της Thatcher βασίζεται στην αρχή που απαρτίζει τον κλασικό φιλελευθερισμό και τον μονεταρισμό στην οικονομία. Αυτές οι πολιτικές συνάδουν με τις αρχές της μείωσης των κρατικών δαπανών, των χαμηλών φόρων, του αυστηρού ελέγχου των ταμειακών ροών της αγοράς για την αποφυγή του πληθωρισμού και της μείωσης του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους στην αγορά. Αυτές οι πολιτικές είναι χαρακτηριστικές των πολιτικών της κυβέρνησης Thatcher, μεταξύ της περιόδου 1979 και 1990, επειδή το Ηνωμένο Βασίλειο γνώρισε μια διαρκή ύφεση από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Αυτές οι πολιτικές σχετίζονται με τον Ρόναλντ Ρίγκαν και τις πολιτικές παραδόσεις του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος της Αμερικής. Άλλοι ιστορικοί εκπρόσωποι του βρετανικού νεοφιλελευθερισμού περιλαμβάνουν τον Enoch Powell, τον Norman Temple, τον Jeffrey Howe, τον Nigel Lawson και τον Norman Ramon.²⁶²⁷

Επιπρόσθετα, σημαντικό είναι να επισημανθεί ότι η πολυπλοκότητα των κομματικών συσχετισμών της Μεγάλης Βρετανίας διαμορφώνεται μέσω των εσωκομματικών σημείων τριβής, τα οποία είναι η κοινωνική πολιτική, η οικονομία και τα κοινωνικά θέματα με την Ευρώπη καθώς και οι σχέσεις με αυτή.²⁸

²⁵ Gamble, A. «The Conservatives and the Union: The 'New English Toryism' and the Origins of Anglo-Britishness.» *Political Studies Review*, 2016: 359-367.

²⁶ BBC. "What is Thatcherism?" *BBC*, 2013.

²⁷ Katwala, Sunder. "Ideology in politics: reflections on Lady Thatcher's legacy." *IPPR Progressive Review*, 2013.

²⁸ Douglas, James. "The conservative party: From pragmatism to ideology - and back?" *West European Politics*, 2007: 56-74.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί σχετικά με το Συντηρητικό Κόμμα, ότι αντιμετωπίζει συχνά κατηγορίες από άλλους Ευρωπαίους, υποστηρίζοντας ότι έχει κάνει κάποιες φιλελεύθερες αλλαγές σε κοινωνικά ζητήματα, τα τελευταία χρόνια. Αυτό περιπλέκει τη σχέση του με άλλα συντηρητικά κόμματα, κυρίως με το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα των Ηνωμένων Πολιτειών, και προκαλεί επίσης δυσφορία σε διάφορους συντηρητικούς στο κόμμα, κατηγορώντας το ότι δεν προωθεί τις παραδοσιακές συντηρητικές ιδεολογίες όπως θα έπρεπε²⁹.

Η ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ (BREXIT)

Η διαδικασία της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε μετά το αποτέλεσμα του σχετικού δημοψηφίσματος που διεξήχθη στη Βρετανία στις 23 Ιουνίου 2016. Είχε προηγηθεί μια έντονη και φορτισμένη εκστρατεία και από τις δύο πλευρές, διάρκειας δέκα εβδομάδων η οποία οδήγησε στη δημιουργία μεγάλης πόλωσης στο εσωτερικό της χώρας και στην ανάδειξη του άγχους και της ανασφάλειας αναφορικά με την παγκοσμιοποίηση και τις συνέπειες μιας ενωμένης Ευρώπης³⁰. Τελικά, οι λόγοι που φαίνεται ότι επηρέασαν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος υπέρ της αποχώρησης από την ΕΕ ήταν η μετανάστευση, εννοώντας όχι την παράνομη μετανάστευση αλλά κυρίως την ελεύθερη μετακίνηση ατόμων από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς το Ηνωμένο Βασίλειο για εξεύρεση εργασίας, αλλά κυρίως το σύνθημα και το αίσθημα του «να ξαναπάρουμε τον έλεγχο». Το ίδιο το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν οριακό, καθώς 51,9% των ψηφοφόρων ψήφισαν υπέρ της αποχώρησης, ενώ το 48,1% υπέρ της παραμονής³¹. Η συμμετοχή στο δημοψήφισμα ήταν 71,8%, με περισσότερα από 30 εκατομμύρια ψήφους ανθρώπων. Η Αγγλία ψήφισε σθεναρά υπέρ της αποχώρησης, με 53,4 έναντι 46,6%, όπως και έγινε στην Ουαλία. Η Σκωτία και η Β. Ιρλανδία υποστήριξαν την παραμονή σε αυτήν κατά 62 % και 55,8 %, αντίστοιχα.³²

Παρά όμως το οριακό του αποτελέσματος, το Ηνωμένο Βασίλειο ενεργοποίησε το άρθρο 50 της Ένωσης στις 29 Μαρτίου του 2017, το οποίο προβλέπει το μηχανισμό για την

²⁹ Pippa Norris, Ronald Inglehart. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and the Rise of Authoritarian Populism*. New York : Cambridge University Press, 2018.

³⁰ Hutton Robert, “The Roots of Brexit,” Bloomberg, 2020, <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>.

³¹ BBC, “EU Referendum Results,” 2016, https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results.

³² <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=el>

εθελοντική και μονομερή αποχώρηση ενός κράτος από αυτήν, ξεκινώντας της διαδικασίες αποχώρησής του από τους κόλπους της. Μετά από μια σειρά μακρών και έντονων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο πλευρών, στις 31 Ιανουαρίου 2020 το Ηνωμένο Βασίλειο άφησε και επίσημα την Ευρωπαϊκή Ένωση³³ τερματίζοντας μια κοινή πορεία σχεδόν 50 χρόνων, η οποία είχε ξεκινήσει το 1973, ένα γεγονός που για ορισμένους ήταν ένα «ατύχημα» που απλά περίμενε να συμβεί³⁴. Ακολούθησε μια μεταβατική περίοδος έντεκα μηνών η οποία και έληξε με την υπογραφή μιας εμπορικής συμφωνίας μεταξύ των δυο πλευρών και την εφαρμογή της από την 1η Ιανουαρίου 2021

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όταν το 2016 έλαβε χώρα το δημοψήφισμα σχετικά με το BREXIT, ήρθαν στην επιφάνεια προβληματισμοί διάφορων μορφών σχετικά με τη διαφοροποίηση στην υπόλοιπη Ευρώπη. Μέχρι τη χρονική στιγμή του BREXIT, καμία άλλη χώρα που ανήκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είχε αποφασίσει την αποχώρησή της και δεν είχε ξανασυμβεί να υπάρχει χώρα που να είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να κατέχεται από εσωτερική διχόνοια με βάση την τοποθέτησή της έναντι των Βρυξελλών. Ιστορικά, το Ηνωμένο Βασίλειο είχε από πάντοτε μια καθορισμένη θέση μπροστά στην ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού έργου και με αυτό το δημοψήφισμα ήρθε στην επιφάνεια η ιδέα μίας πιο ποιοτικής και διαφοροποιημένης ολοκλήρωσης στην Ευρώπη.

Βαρύνουσα σημασία είχε, προφανώς, και το γεγονός ότι επρόκειτο για μια χώρα με σημαντικά χαρακτηριστικά «σκληρής» και «μαλακής» ισχύος. Συνοπτικά αναφέρεται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο Επίσης, είναι μια πυρηνική δύναμη με ισχυρές συμβατικές ένοπλες δυνάμεις, πολύ καλές υπηρεσίες πληροφοριών, μέλος του NATO και με σημαντική στρατιωτική βιομηχανία. Επίσης, είναι μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, μέλος των G7 και G20, έχει ειδική σχέση με της ΗΠΑ και σχέσεις με την Κοινοπολιτεία. Ακόμα, διαθέτει παραδοσιακά ισχυρή οικονομία, αποτελώντας το 2019 τη 2η μεγαλύτερη οικονομία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την 6η στον κόσμο με βάση το ΑΕΠ³⁵.

³³ BBC, “Brexit: What Will Change after Friday, 31 January?,” 2020, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-51194363>.

³⁴ O’Reilly et al., “Brexit: Understanding the Socio-Economic Origins and Consequences.”

³⁵ The World Bank, “GDP (Current US\$) - United Kingdom,” 2021, https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GB&most_recent_value_desc=true.

Ταυτόχρονα, αποτελούσε ένα εκ των σημαντικότερων κρατών-μελών της, με υψηλή αναγνωρισιμότητα στο κομμάτι των διεθνών σχέσεων³⁶.

Όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, προσέδωσαν μια ισχύ διαπραγμάτευσης του Ηνωμένου Βασιλείου και έναν εξαιρετικό τύπο διαφοροποίησης στην Ευρώπη. Έτσι, η έξοδος της Μεγάλης Βρετανίας από την Ευρώπη είχε τεράστια επίδραση και έγινε αρκετά αισθητή τόσο από τον επιχειρηματικό κλάδο, το οποίο δραστηριοποιόταν σε όλη την επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου, όσο και από ολόκληρο τον κλάδο της ενιαίας αγοράς, η συμπεριλαμβανοντας τους φραγμούς στη μεταναστευτική κινητικότητα, στις ρευστότητες των κεφαλαίων, σε κάθε έλλειμμα των ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα πολιτικά. Ως εκ τούτου, το BREXIT αποτέλεσε ένα διαρθρωτικό πλήγμα για όλη την Ευρώπη.³⁷

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ BREXIT

Όσον αφορά εσωτερική βρετανική σκηνή, ύστερα από το δημοψήφισμα για το BREXIT, αρκετές περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου, οι οποίες κατά πλειοψηφία ψήφισαν κατά της εξόδου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ζήτησαν καινούριο δημοψήφισμα. Στις περιπτώσεις της Σκωτία και της Βόρεια Ιρλανδία, το αίτημα έφτανε ακόμα και την απόσχισή τους από το Ηνωμένο Βασίλειο προκειμένου να μπορέσουν να παραμείνουν μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η Βόρεια Ιρλανδία και η Σκωτία αναλύονται χωριστά στις συζητήσεις για το BREXIT. Η Βόρεια Ιρλανδία αντιμετωπίζει ένα μοναδικό σύμπλεγμα προβλημάτων δεδομένης της πρόκλησης της διαχείρισης των ιρλανδικών συνόρων, ως εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παράλληλα με την προστασία της λειτουργίας της Συμφωνίας της Μεγάλης Παρασκευής στο Μπέλφαστ. Στην Σκωτία, η προσοχή επικεντρώθηκε κυρίως στη διαμάχη για τις αποκεντρωμένες εξουσίες και στην ώθηση για ένα πιο ήπιο BREXIT, μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια για το νέο δημοψήφισμα, που προαναφέρθηκε, για την ανεξαρτησία τους το 2017 στον απόηχο της ψηφοφορίας για το BREXIT. Αλλά υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες και διαφορές, καθώς η Βόρεια Ιρλανδία και η Σκωτία επηρεάστηκαν βαθιά από τη φύση της τελικής συμφωνίας αποχώρησης και από οποιαδήποτε μελλοντική εμπορική συμφωνία. Όπως ήταν

³⁶ Brakman, Steven, Harry Garretsen, and Tristan Kohl. "Consequences of Brexit and Options for a 'Global Britain.'" *Papers in Regional Science* 97, no. 1 (2018): 55–72.

³⁷ Oliver, Tim, and Michael John Williams. "Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US-EU and US-UK Relationships." *International Affairs* 92, no. 3 (2016): 547–567.

αναμενόμενο, το BREXIT οδήγησε σε συζητήσεις εντατικοποίησης για την ανεξαρτησία στη Σκωτία και έκκληση για ψηφοφορία στα σύνορα της Β. Ιρλανδίας σχετικά με την ιρλανδική ενοποίηση.

Η κυβέρνηση της Σκωτίας ζήτησε από νωρίς τη διαφοροποίησή της, ώστε να μπορέσει να κρατήσει τη Σκωτία τουλάχιστον εντός της ενιαίας αγοράς της Ευρώπης και η διαφοροποίηση είναι πολύ πιθανό να είναι μέρος της απάντησης για Βόρεια Ιρλανδία. Ωστόσο, αρκετά εμφανής ήταν η απροθυμία της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να συμφωνήσει στη διαφοροποίηση για την Β. Ιρλανδία λόγω του αδιαχώρητου των περιουσιών των αποκεντρωμένων περιοχών της. Ακόμη, η Σκωτία και η Ουαλία εκδήλωσαν την αντίθεσή τους σχετικά με το BREXIT ψηφίζοντας, μέσω του κοινοβουλίου της Σκωτίας και της συνέλευσης της Ουαλίας, τα δικά τους νομοσχέδια για τη «συνέχεια» της ΕΕ.

Τόσο η Βόρεια Ιρλανδία όσο και η Σκωτία φάνηκε ότι επλήγησαν σοβαρά από το BREXIT. Ειδικότερα, όσον αφορά την Σκωτία, οι εκτιμήσεις της κυβέρνησης της για την πιθανή ζημιά από το BREXIT, τον Ιανουάριο του 2018, αποδείχθηκαν ότι ήταν πολύ παρόμοια με τις εκτιμήσεις της ίδιας της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου. Η κυβέρνηση της Σκωτίας εκτίμησε ότι ένα BREXIT θα μείωνε τη μελλοντική ανάπτυξη το 2030 κατά 2,7%³⁸. Επιπλέον, εκτός των παραπάνω, υπήρχαν αρκετές σοβαρές ανησυχίες στη Σκωτία σχετικά με το αντίκτυπο της κατάληξης της δωρεάν μετακίνησης των πολιτών της, η οποία συνέβαλε καθοριστικά σε μια σειρά τομέων όπως ο τουρισμός, η γεωργία, οι υπηρεσίες υγείας, οι υπηρεσίες στα πανεπιστήμια και άλλες υπηρεσίες, λόγω του ότι η Σκωτία σαν χώρα έχει αυξανόμενο πληθυσμό^{39,40}. Σύμφωνα με την πολιτική δυναμική της Σκωτίας και τα πιστεύω τους για το BREXIT, σε μια εντυπωσιακή στιγμή διακομματικής συναίνεσης, μια εβδομάδα μετά την ψηφοφορία για την παραμονή τους στην Ευρώπη, το κοινοβούλιο της Σκωτίας ψήφισε με υπέρ για να διερευνήσει τρόπους για να παραμείνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή την ενιαία της αγορά, με μόνο αποκλεισμό σε όλο αυτό την αποχή των Συντηρητικών⁴¹. Η Νικόλα Στέρτζιον, ως η πρώτη υπουργός της Σκωτίας, ξεκίνησε μία ταχεία πολιτική και διπλωματική δραστηριότητα και κατευθύνθηκε στις Βρυξέλλες για να

³⁸ Scottish government. *Scotland's Place in Europe: People, Jobs, Investment*. Scottish government: Scottish government, 2018.

³⁹ Scottish government. *Scotland's Place in Europe: People, Jobs, Investment*. Scottish government: Scottish government, 2018.

⁴⁰ Scottish government. *Scotland's Population Needs and Migration Policy*. Scottish government: Scottish government, 2018.

⁴¹ Sturgeon, Nicola. "Speech on Scotland and Europe, IPPR Scotland." *The Scotsman*, July 2016.

συναντήσει τον Πρόεδρο της Επιτροπής Jean-Claude Juncker, καθιερώνοντας ένα διαρκές συμβούλιο για την Ευρώπη και καθορίζοντας πέντε κόκκινες γραμμές και συγκεκριμένα τις «δημοκρατία, οικονομική ευημερία, κοινωνική προστασία, αλληλεγγύη και επιρροή», τα οποία τόνισε ότι αποτελούν ζωτικά συμφέροντα που διακυβεύονται και πρέπει να επιδιώξουν όλοι να τα προστατεύσουν⁴². Ωστόσο, αυτό που διευκρινίστηκε από την Ευρώπη ήταν ότι, για οποιαδήποτε συμφωνία για το BREXIT, αυτές οι πέντε κόκκινες γραμμές ήταν δύσκολο να επιτευχθούν και μόνο αν παρέμεναν στην Ευρώπη. Έπειτα, τον Μάρτιο του 2017, η πολιτικός της Σκωτίας ζήτησε ένα νέο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία τους έναντι του BREXIT, το οποίο όμως είχε αρνητική απάντηση εκ μέρους της τότε Πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου Τερέζα Μέι⁴³.

Σχετικά με τη Β. Ιρλανδία, οι εκθέσεις επιπτώσεων που διεξήχθησαν από τη δημόσια υπηρεσία της Β. Ιρλανδίας εκτίμησαν ότι η οικονομική συρρίκνωση ήταν ιδιαίτερα αισθητή στο διασυνοριακό εμπόριο στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας, η οποία είναι η μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Β. Ιρλανδίας⁴⁴. Από μία έκθεση επιπτώσεων που διενεργήθηκε, από το Υπουργείο Οικονομίας, εκτιμήθηκε ότι με το BREXIT το διασυνοριακό εμπόριο θα μπορούσε να μειωθεί κατά 11% έως 19%, ανάλογα με το επίπεδο των δασμών, με τους μη δασμολογικούς φραγμούς και τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών⁴⁵. Σχετικά με την πολιτική δυναμική της Β. Ιρλανδίας, το κάθε κόμμα της ήταν στις αντίθετες πλευρές του BREXIT και με το δημοψήφισμα επιδεινώθηκε το χάσμα μεταξύ τους. Ταυτόχρονα, το κόστος και οι ευθύνες της κατανομής της εξουσίας φαινόταν να είναι όλο και πιο υψηλές. Το BREXIT για την Β. Ιρλανδία έφερε τεράστιες αλλαγές σε ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής.

⁴² Sturgeon, Nicola. "Speech on Scotland and Europe, IPPR Scotland." *The Scotsman*, July 2016.

⁴³ Sturgeon, Nicola. "Speech on Scotland and Europe, IPPR Scotland." *The Scotsman*, July 2016.

⁴⁴ Irish News. «Brexit could cause north's economy to shrink by 12%.» 2018.

⁴⁵ Northern Ireland Statistics and Research Agency. *Overview of Northern Ireland Trade*. Northern Ireland: Northern Ireland Statistics and Research Agency, 2017.

⁴⁶ Anderson, Martina. «Working Paper: Border controls on cross border trade in goods.» *NI Department for the Economy*, 2017.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ BREXIT ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Η ιδέα του έθνους - κράτους σχετίζεται στενά με την ιδέα ότι η παγκόσμια οικονομία αντιμετωπίζει στη σύγχρονη εποχή μια πολιτική κατάσταση με τρεις άξονες. Τα έθνη - κράτη, η δημοκρατική πολιτική και η βαθιά διεθνής οικονομική ολοκλήρωση είναι αμοιβαία ασυμβίβαστα και οι χώρες μπορούν να επιλέξουν το πολύ δύο από τις τρεις επιλογές. Έτσι, στο πλαίσιο της ιδέας του έθνους – κράτους, η ψήφος υπέρ του BREXIT μπορεί να αναγνωστεί ως μια δημοκρατική απάντηση στη διάβρωση της βρετανικής κυριαρχίας η οποία προκαλείται από την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν αυτή η ανάγνωση θεωρηθεί ως σωστή, σημαίνει ότι η βαθιά ολοκλήρωση που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δυνητικά ασυμβίβαστη με την εθνική δημοκρατία. Για να παραμείνει η Ευρώπη δημοκρατική, είτε οι λαοί της Ευρώπης πρέπει να αναπτύξουν μια συλλογική ταυτότητα στη θέση της και θα πρέπει να μειωθούν οι χωριστές εθνικές ταυτότητες, είτε θα πρέπει να περιοριστούν οι υπερεθνικές εξουσίες της Ένωσης. Διαφορετικά, οι προβληματισμοί και οι ανησυχίες που ήταν εμφανείς κατά την ψηφοφορία για το BREXIT θα μπορούσαν να επαναληφθούν σε άλλες χώρες και η Ένωση μπορεί να χάσει περισσότερα κράτη - μέλη. Δύο συνιστώσες της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι προφανείς υποψήφιας για ένταξη σε οποιαδήποτε περιστολή: η ελεύθερη κυκλοφορία της εργασίας και η υπεροχή του δικαίου της Ένωσης που ρυθμίζει την Ενιαία Αγορά. Το αδιαίρετο των «τεσσάρων ελευθεριών» της κίνησης αγαθών, κεφαλαίων, υπηρεσιών και εργασίας εντός της ενιαίας αγοράς αποτελεί βασική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά, στην πράξη, θα μπορούσαν να συνυπάρχουν περιορισμοί στη μετανάστευση, στην ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων, ακόμη κι αν αυτό θα μείωνε την οικονομική αποδοτικότητα. Ομοίως, η εναρμόνιση των οικονομικών ρυθμίσεων σε ολόκληρη την Ένωση μπορεί να είναι οικονομικά επιθυμητό, αλλά αν ισχύει η υπόθεση του έθνους-κράτους, επιτρέποντας μεγαλύτερη ποικιλομορφία μεταξύ των χωρών, μπορεί να είναι ένα τίμημα που πρέπει να καταβληθεί για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπρόσθετα, η ιδέα του έθνους-κράτους δεν απειλεί άμεσα τη βιωσιμότητα των συμφωνιών για ολοκλήρωση που στοχεύουν στη μείωση των δασμών και των συνοριακών μη δασμολογικών εμποδίων. Αυτό είναι εμφανές στην απάντηση της βρετανικής

κυβέρνησης στην ψηφοφορία για το BREXIT. Η βρετανική κυβέρνηση επέλεξε να υποστηρίξει ότι η ιδέα του έθνους-κράτους εξηγεί το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, με αποτέλεσμα να ερμηνεύσει την ψηφοφορία ως εντολή για έλεγχο μετανάστευσης και απόσυρσης από τη βαθιά ρυθμιστική ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς. Την ίδια στιγμή, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αυτοχαρακτηριστεί ως πρωταθλητής του ελεύθερου εμπορίου που εργάζεται προς «τη μείωση και την τελική εξάλειψη των εμπορικών φραγμών όπου κι αν βρεθούν».

ΤΟ ΜΕΤΑ – BREXIT ΑΦΗΓΗΜΑ

Η περίπτωση του BREXIT ξεκίνησε με το Βρετανικό δημοψήφισμα στις 23 Ιουνίου του 2016, όπου ο βρετανικός λαός ψήφισε υπέρ της αλλαγής και της αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά από σχεδόν πέντε δεκαετίες συμμετοχής σε αυτή. Ο λόγος ήταν η διαμόρφωση ενός καλύτερου μέλλοντος για τη χώρα τους, όπως ανέφερε και η τότε Πρωθυπουργός Τερέζα Μέι. Έτσι, σύμφωνα με την ίδια, με το δημοψήφισμα αυτό, ο βρετανικός λαός αποδέχτηκε την ευκαιρία αυτής της μεγάλης στιγμής, της εθνικής αλλαγής, για ένα καλύτερο μέλλον για την χώρα τους και για μία ασφαλής, ευημερούσα και ανεκτική χώρα, ώστε να αποτελέσει έναν μαγνήτη για τα διεθνή ταλέντα και ένα σπίτι για τους πρωτοπόρους και τους καινοτόμους που θα διαμορφώσουν τον κόσμο μπροστά⁴⁷. Η Πρωθυπουργός Τερέζα Μέι ενθάρρυνε τον λαό της για την επιλογή αυτή, αναφέροντας για την εξέλιξη του Ηνωμένου Βασιλείου ως μία πραγματικά παγκόσμια Βρετανία που θα αποτελέσει τον καλύτερο φίλο και γείτονα των ευρωπαίων εταίρων τους, αλλά θα είναι και μια χώρα που θα φτάνει και πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης, μια χώρα που βγαίνει στον κόσμο για να οικοδομήσει σχέσεις με παλιούς φίλους και νέους συμμάχους. Το όραμά της ήταν η επίτευξη ενός μεγάλου, παγκόσμιου εμπορικού έθνους που είναι σεβαστό σε όλο τον κόσμο και ισχυρό, με αυτοπεποίθηση και ενωμένο στο εσωτερικό του.⁴⁸

Συγκεκριμένα, στις 17 Ιανουαρίου του 2017 η Πρωθυπουργός Τερέζα Μέι εκφώνησε μια ομιλία που παρουσίασε τα γενικά σχέδια για το Ηνωμένο Βασίλειο μετά από το BREXIT. Σε εκείνη την ομιλία έδειξε σίγουρη ότι ήταν ένα ομαλό και τακτοποιημένο BREXIT και διακήρυξε τη μελλοντική γέννηση της «Παγκόσμιας Βρετανίας», πιο

⁴⁷ TIME. "Theresa May Brexit Speech Transcript." *TIME*. January 17, 2017. <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.

⁴⁸ TIME. "Theresa May Brexit Speech Transcript." *TIME*. January 17, 2017. <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.

διεθνιστικής και ανοιχτής με το εμπόριο και με τον ευρύτερο κόσμο. Ακόμη, έδειξε ότι η θέση του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα ήταν εις βάρος του Ηνωμένου Βασιλείου όσον αφορά τους παγκόσμιους δεσμούς. Κατά την άποψή της, το δημοψήφισμα ήταν μια ψήφος για την αποκατάσταση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και της εθνικής αυτοδιάθεσης του Ηνωμένου Βασιλείου⁴⁹. Επιπρόσθετα, σε αυτήν την πρώτη πολιτική ομιλία μετά το δημοψήφισμα, η πρωθυπουργός τόνισε τη σημασία του εμπορίου και πολιτικών σχέσεων μεταξύ της Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου, ιδίως στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας για μια νέα στρατηγική εταιρική σχέση μεταξύ τους, καθώς και την επιθυμία της να παραμείνει η Βρετανία καλός φίλος και γείτονας της Ευρώπης όπου οι κοινές αξίες και των δύο πλευρών να συμβάλλουν στο να επιτευχθεί μια θετική συμφωνία.⁵⁰

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το Ηνωμένο Βασίλειο εντάχθηκε στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1973, έπειτα από μια τεράστια εκστρατεία του τότε πρωθυπουργού Έντουαρντ Χιθ, μετά από δύο προηγούμενες ανεπιτυχείς διεκδικήσεις για να γίνει μέλος το 1963 και το 1967⁵¹. Οι ανεπιτυχείς αυτές προσπάθειες προήλθαν από τις αντιρρήσεις του τότε Προέδρου της Γαλλίας Σαρλ ντε Γκωλ. Αν και συνιδρυτής της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), το Ηνωμένο Βασίλειο έκανε μία άμεση στροφή των φιλοδοξιών της στο ενδεχόμενο ένταξης στην ΕΟΚ. Η συμμετοχή στην ΕΟΚ ήταν μία ισχυρή διαμάχη τόσο εντός όσο και μεταξύ των δύο κύριων πολιτικών κομμάτων. Καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο εισήλθε στην ΕΟΚ επί Συντηρητικής κυβέρνησης, το εκλογικό μανιφέστο των Εργατικών υποσχέθηκε στους πολίτες, σε αντίθεση με το μανιφέστο των Συντηρητικών το 2015, ότι θα ζητηθεί η γνώμη τους για το αν θα παραμείνουν ή όχι στην ΕΟΚ. Στις 5 Ιουνίου του 1975, η χώρα διεξήγαγε το πρώτο της δημοψήφισμα για το αν θα έπρεπε να διατηρηθεί η παραμονή ή έξοδος τους από την ΕΟΚ⁵². Το εκλογικό σώμα εξέφρασε σημαντική υποστήριξη για την ένταξη με 17.378.581 άτομα και ποσοστό 67,2 %, οι οποίοι ψήφισαν υπέρ της παραμονής στην Ευρώπη. Παρά το γεγονός ότι έχει δημιουργήσει μια σειρά ισχυρών πολιτικών προσωπικοτήτων υπέρ της ΕΟΚ, μεγάλο μέρος

⁴⁹ TIME. "Theresa May Brexit Speech Transcript." *TIME*. January 17, 2017. <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.

⁵⁰ TIME. "Theresa May Brexit Speech Transcript." *TIME*. January 17, 2017. <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.

⁵¹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1970-79_el.

⁵² iefimerida. "Οι σχέσεις Βρετανίας-ΕΕ σε ημερομηνίες -Από το 1961 μέχρι σήμερα." *iefimerida*, 2016.

της χώρας, και ειδικότερα η Αγγλία, ήταν πάντα αρκετά μη ενθουσιώδης και απρόθυμη προς την ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση⁵³. Οι πολιτικοί στόχοι που τέθηκαν στη Συνθήκη της Ρώμης δεν φάνηκαν ποτέ να μοιράζονται πραγματικά εκτός από μια μειοψηφία. Περισσότερο ή λιγότερο αποκάλυπτα, ο δηλωμένος στόχος των περισσότερων κυβερνήσεων των Ηνωμένων Πολιτειών, από την κυβέρνηση των Εργατικών του Χάρολντ Ουίλσον έως την κυβέρνηση του Ντέιβιντ Κάμερον, ήταν να κρατήσει στο ελάχιστο την περαιτέρω πολιτική ή οικονομική ολοκλήρωση και όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη συγκέντρωση κυριαρχίας⁵⁴. Η αντίληψη για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν γενικά αρνητική και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παρουσιάστηκε από πολλά μέσα ενημέρωσης ως μία διαδικασία απώλειας αντί της μοιρασιάς της κυριαρχίας⁵⁵.

Έτσι, κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος, ορισμένοι υπερασπιστές της αποχώρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση τόνισαν το όραμα μιας αυτοδιοίκησης για το Ηνωμένο Βασίλειο, υπερασπίζοντας ότι έτσι θα απελευθερωθεί το δυναμικό των πολιτών του μέσω του άμεσου δημοκρατικού ελέγχου τόσο της εθνικής όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης και θα δοθεί η παροχή για μέγιστη ελευθερία και ευθύνη για τους ανθρώπους της. Αξίζει να αναφερθεί ότι όλο αυτό δείχνει να μην υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη βούληση υπέρβασης των παραδοσιακών αντιλήψεων για εθνική κυριαρχία ή οποιαδήποτε κριτική για τα όριά της Μεγάλης Βρετανίας στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο του 21ου αιώνα.⁵⁶

Το Κόμμα Ανεξαρτησίας του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο έλαβε σχεδόν τέσσερα εκατομμύρια ψήφους με ποσοστό 13 %, στις εκλογές του Μαΐου του 2015, διεξήγαγε για πολλά χρόνια ανοιχτή εκστρατεία για την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρώπη. Μαζί τους προστέθηκαν σύντομα και ανοιχτά αρκετοί βουλευτές του Συντηρητικού κόμματος και μάλιστα έξι μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου⁵⁷. Το Εργατικό Κόμμα, οι Φιλελεύθεροι Δημοκράτες, καθώς και το Εθνικό Κόμμα της Σκωτίας ήταν επίσημοι

⁵³ Duncan, A. Taylor. "The United Kingdom is leaving the European Union: Analyzing the contractual and legal implications for a member leaving." *Southern Illinois University Law Journal*, 2018: 347-366.

⁵⁴ Goodwin, Matthew J. "Brexit: Causes & Consequences." *Recent JEF Activity, Analysis on Rising Global Risk*, 2016.

⁵⁵ Goodwin, Matthew J. "Brexit: Causes & Consequences." *Recent JEF Activity, Analysis on Rising Global Risk*, 2016.

⁵⁶ Swati Dhingra, Gianmarco Ottaviano, Thomas Sampson, John Van Reenen. *The consequences of Brexit for UK trade and living standards*. UK: CEP, 2016.

⁵⁷ Swati Dhingra, Gianmarco Ottaviano, Thomas Sampson, John Van Reenen. *The consequences of Brexit for UK trade and living standards*. UK: CEP, 2016.

υποστηρικτές για την παραμονή στην Ένωση. Η εκστρατεία με επικεφαλής το Εργατικό Κόμμα ήταν αμφιλεγόμενη στο Ηνωμένο Βασίλειο αφού πολλοί πίστευαν ότι η ηγεσία του κόμματος δεν ήταν τόσο αφοσιωμένη ή πειστική όπως έπρεπε να ήταν. Έτσι, η εκστρατεία για το δημοψήφισμα του 2016 ξεκίνησε από τη Συντηρητική κυβέρνηση με την δήλωση και την πρόθεση παραμονής του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ένωση υπό τους όρους που διαπραγματεύτηκε η κυβέρνηση του Κάμερον με τα άλλα 27 κράτη μέλη. Οι συνθήκες είχαν σκοπό να καθυστερήσουν τους αντιπάλους της περαιτέρω πολιτικής ολοκλήρωσης και να αντιμετωπίσουν ορισμένα ευαίσθητα ζητήματα, όπως η μετανάστευση εργατικού δυναμικού εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, προτάθηκε η εισαγωγή ορισμένων περιορισμών στην ελευθερία της μετακίνησης των πολιτών της Ευρώπης⁵⁸. Ο πρωθυπουργός Κάμερον ηγήθηκε της εκστρατείας για να παραμείνει το Ηνωμένο Βασίλειο μέλος της Ένωσης, δημοσιεύοντας μέσω της κυβέρνησης και παρέχοντας στο κοινό άφθονες πληροφορίες σχετικά με το ειδικό καθεστώς του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ένωση, τις εναλλακτικές λύσεις για την ένταξη και διάφορες αναλύσεις σχετικά με τη διαδικασία απόσυρσης ή τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης ή της άμυνας. Ακόμη, όλοι οι μεγάλοι εθνικοί και διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, του Ηνωμένου Βασιλείου, δημοσίευσαν εκθέσεις σχετικά με τις πιθανές οικονομικές και χρηματοοικονομικές συνέπειες για μια ψήφο BREXIT από τον βρετανικό λαό⁵⁹. Σχεδόν όλοι προέβλεψαν αρνητικές οικονομικές προοπτικές και η συζήτηση περιστρεφόταν κυρίως γύρω από τα οικονομικά οφέλη ως μέλος της Ένωσης, την ελεύθερη κυκλοφορία και τα μεταναστευτικά προβλήματα.⁶⁰⁶¹⁶²

Ως εκ τούτου, από την ανάλυση της μετεκλογικής πορείας διαπιστώνεται ότι υπήρχε ένα τεράστιο μείγμα αιτιών για την έκβαση του τελικού δημοψηφίσματος. Το BREXIT αποτέλεσε το σημαντικότερο γεγονός μέχρι στιγμής στην ιστορία της Ευρώπης. Το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν πάντα ένας απρόθυμος Ευρωπαίος εταίρος, με ένα εθνικό μέσο ενημέρωσης που είναι ιδιαίτερα επιθετικό προς την έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η άμεση περίοδος μετά την έκβαση του δημοψηφίσματος σηματοδεύτηκε από οικονομική δυσφορία στα ευρωπαϊκά και παγκόσμια χρηματιστήρια, την πτώση της λίρας έναντι

⁵⁸ Kettle, Martin. "The downfall of David Cameron: a European tragedy." *The Guardian*, 2016.

⁵⁹ News European Parliament. "UK referendum: Prime Minister Cameron visits European Parliament." *News European Parliament*, 2016.

⁶⁰ Menon, Anand. "Brexit and Beyond." *UK in a Changing Europe*, 2021: 1-164.

⁶¹ Ian Bond, Sophia Besch, Agata Gostyńska-Jakubowska, Rem Korteweg, Camino Mortera-Martinez and Simon Tilford. "Europe after Brexit: Unleashed or undone?" *Centre for European Reform*, April 2016: 1-16.

⁶² Gemma Tetlow, Alex Stojanovic. "Understanding the economic impact of Brexit ." *Institute for Government*, November 2018.

βασικών νομισμάτων και πολλούς ανησυχητικούς οικονομικούς δείκτες. Από την πολιτική πλευρά, η συνέχεια χαρακτηρίστηκε από αποπροσανατολισμό στους περισσότερους πολιτικούς χώρους, με την παραίτηση του Ντέιβιντ Κάμερον από την πρωθυπουργία. Έπειτα, τους μήνες που ακολούθησαν το δημοψήφισμα, η οικονομική αστάθεια υποχώρησε εν μέρει και οι χρηματιστηριακές αγορές παρέμειναν ασταθείς, η αξία της λίρας αποδυναμώθηκε και η μελλοντική οικονομική επιβράδυνση ήταν σχεδόν βέβαιη σε περίπτωση κακών ρυθμίσεων της εσωτερικής αγοράς. Αυτό που συνειδητοποίησαν οι οικονομικοί φορείς είναι ότι το μόνο που μπορούσαν να κάνουν υπό εκείνες τις συνθήκες ήταν η αξιολόγηση των πιθανών εξελίξεων της μελλοντικής σχέσης Ένωσης και Ηνωμένου Βασιλείου. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από νομική άποψη, το Ηνωμένο Βασίλειο παρέμεινε ένα πλήρες μέλος της Ένωσης και οι πολιτικές και οικονομικές συνέπειες θα αξιολογηθούν πλήρως μόνο σε ένα ακόμη αβέβαιο μέλλον κατά τις διαπραγματεύσεις μεταξύ τους. Ωστόσο, το 2016 η οικονομία της Βρετανίας αναπτύχθηκε κατά 2,2% με αργό ρυθμό.

ΤΟ BREXIT ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αντιδράσεις ήταν αντιδράσεις λύπης και απογοήτευσης σχετικά με το αποτέλεσμα αυτό παρά την αποδοχή του δημοκρατικού επιτευχθέντος αποτελέσματος⁶³. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι ηγέτες τόνισαν την ανάγκη για να ξεκινήσουν τις διαπραγματεύσεις αποχώρησης όσο το δυνατόν γρηγορότερα με το Ηνωμένο Βασίλειο, υπογραμμίζοντας την ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών προκειμένου να αποφευχθεί η αστάθεια και η αβεβαιότητα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε στις 28 Ιουνίου του 2016 ψήφισμα που τονίζει ότι η βούληση της πλειοψηφίας των πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου πρέπει να γίνει σεβαστή και να ζητηθεί η ενεργοποίηση του άρθρου 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), το συντομότερο δυνατό⁶⁴. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπενθύμισε ότι απαιτείται συναίνεση βάσει των Συνθηκών και ότι πρέπει να υπάρχει πλήρης συμμετοχή σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σχετικά με τη συμφωνία αποχώρησης και για οποιαδήποτε μελλοντική σχέση. Το άρθρο 50 της ΣΕΕ περιέχει σημαντικές αλλά απλές διαδικαστικές απαιτήσεις για τη διαδικασία της

⁶³ European Parliament . "European Parliament recommendation of 18 June 2020 on the negotiations for a new partnership with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2020/2023(INI))." *European Parliament* , 2020.

⁶⁴ European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800(RSP))." *European Parliament* , 2016.

αποχώρησης. Η διαδικασία αποχώρησης ενεργοποιείται με την επίσημη ειδοποίηση από το Μέλος Κράτος που αποφασίζει να αποχωρήσει «σύμφωνα με τις δικές του συνταγματικές απαιτήσεις». Για παράδειγμα, εδώ η διαδικασία δεν ξεκίνησε με το δημοψήφισμα ή με οποιαδήποτε άλλη απόφαση που ελήφθη από το κράτος μέλος⁶⁵.

Η οριστική αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβε χώρα στις 31 Ιανουαρίου του 2020, όπου ήταν μία σημαντική στιγμή αφού ένα κράτος μέλος αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για πρώτη φορά στην ιστορία της. Πολλές άνευ προηγουμένου κρίσεις, όπως τα προβλήματα της ευρωζώνης, η κρίση του δημόσιου χρέους και η αύξηση των κινημάτων του λαϊκισμού, έθεσαν υπό αμφισβήτηση τα θεμέλια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης⁶⁶. Ωστόσο, το δημοψήφισμα για το BREXIT ήταν ένα σημείο καμπής στην ιστορία της Ένωσης και δημιούργησε σοβαρές αμφιβολίες για το μέλλον και την βιωσιμότητα της ολοκλήρωσής της⁶⁷. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι πέρα από την οικονομική και εμπορική συνεργασία και μπορεί να θεωρηθεί ότι προέρχεται από πολιτική ένωση. Η έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ προκάλεσε μια συζήτηση σχετικά με την πιθανότητα διαφοροποιημένης ολοκλήρωσης εντός της Ένωσης.⁶⁸

Αξίζει να αναφερθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη δημιουργία της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την εξισορρόπηση Γαλλίας και Γερμανίας. Πριν από την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου, τα κράτη μέλη που υπήρχαν είχαν εισαγάγει μόνο την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, η οποία κέρδισε αποτελεσματικότητα μετά την ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου⁶⁹. Ωστόσο, μέχρι τότε τα κράτη μέλη θεωρούσαν το NATO ως η κοινή αμυντική τους οργάνωση⁷⁰. Η αγγλο-γαλλική σύνοδος κορυφής του

⁶⁵ Vaughne Miller, Arabella Lang, Jack Simson-Caird. "Brexit: how does the Article 50 process work?" *House of Commons Library*, 2017.

⁶⁶ European Parliament . "European Parliament recommendation of 18 June 2020 on the negotiations for a new partnership with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2020/2023(INI))." *European Parliament* , 2020.

⁶⁷ European Parliament . "European Parliament recommendation of 18 June 2020 on the negotiations for a new partnership with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2020/2023(INI))." *European Parliament* , 2020.

⁶⁸ European Parliament . "European Parliament recommendation of 18 June 2020 on the negotiations for a new partnership with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2020/2023(INI))." *European Parliament* , 2020.

⁶⁹ EUR-Lex. "Common Foreign and Security Policy." 2021. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=DE>.

⁷⁰ EUR-Lex. "Common Foreign and Security Policy." 2021. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=DE>.

Δεκεμβρίου 1998 στο Σαιν-Μαλό θεωρήθηκε η αρχή του ευρωπαϊκού αμυντικού σχεδίου⁷¹. Σε αυτή την Σύνοδο, ο τότε πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Τόνι Μπλερ και ο Γάλλος Πρόεδρος Ζακ Σιράκ συμφώνησαν να βελτιωθούν μεγαλύτερες αμυντικές δυνατότητες της Ένωσης και αυτή η Σύνοδος θεωρήθηκε ως ένα σημαντικό βήμα προς την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας και την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της Ένωσης. Παρόμοια με το Σαιν-Μαλό, μια άλλη πρωτοβουλία που επιτεύχθηκε μέσω της γαλλο-βρετανικής συνεργασίας, στο εσωτερικό πλαίσιο της Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, έλαβε χώρα στη Σύνοδο Κορυφής Λε Τουκέ το 2003. Η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο επικαλέστηκαν τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να αυξήσουν τις αμυντικές τους δαπάνες προκειμένου να μειώσουν το χάσμα στον εξοπλισμό μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης. Επιπλέον, το Παρίσι και το Λονδίνο ζήτησαν τη δημιουργία μιας νέας άμυνας της Ένωσης με στόχο να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τις στρατιωτικές τους ικανότητες. Μια άλλη σημαντική εξέλιξη στην ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας συνέβη το 2003 υπό βρετανική ηγεσία, όταν το Ηνωμένο Βασίλειο διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο προτείνοντας δομημένη συνεργασία, δηλαδή έναν στρατιωτικό συνασπισμό ανεπτυγμένων χωρών, ως αρχή της αμυντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, η ηγεσία του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν εμφανής στη Σύνοδο Κορυφής του Βερολίνου το 2003, όπου Γάλλοι, Βρετανοί, και Γερμανοί ηγέτες αποδέχθηκαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να διαθέτει κοινή ικανότητα να σχεδιάζουν και διεξάγουν επιχειρήσεις χωρίς προσφυγή στους πόρους και τις δυνατότητες του NATO⁷². Σε αυτή τη σύνοδο κορυφής, η συνεργασία των τριών μεγάλων χωρών ενίσχυσε την αμυντική πολιτική της Ένωσης και ήταν ευρέως γνωστό ότι τυχόν σχέδια, όσον αφορά την άμυνα, ήταν ουσιαστικά χωρίς νόημα χωρίς το Ηνωμένο Βασίλειο.⁷³

Αντίστοιχα, το BREXIT είχε τεράστιο αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχασε ένα σημαντικό παράγοντα ασφάλειας. Όπως έχει αναφερθεί και σε παραπάνω παράγραφο, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ένα από τα λίγα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στρατιωτικές δυνατότητες πλήρους φάσματος (full spectrum capabilities), όντας ταυτόχρονα ένα από τα μόλις έξι κράτη-μέλη του NATO που εκπληρώνουν το στόχο της Συμμαχίας της για τη διάθεση του 2% του ακαθάριστου

⁷¹ Rutten, Maartje. *From St. Malo to Nice-European defence: core documents*. Europe: Institute for Security Studies, 2001.

⁷² Mahony, Honor. "EU governments to tackle defence issues." *EU Observer*, 2020.

⁷³ May, Theresa. *The future relationship between the United Kingdom and the European Union*. UK: Crown, 2018.

εγχώριου προϊόντος τους για την άμυνα^{74,75}. Έτσι το BREXIT αναπόφευκτα οδήγησε σε μείωση της ικανότητας ασφάλειας και άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο συνέβαλε σημαντικά τόσο στο στρατιωτικό προϋπολογισμό της, όσο και σε στρατιωτικές δυνατότητες.

Εκτός από την στρατιωτική ενίσχυση που προσέφερε το Ηνωμένο Βασίλειο στην Ευρώπη, συνεισέφερε καθαρά και στον προϋπολογισμό της αφού η οικονομία του είναι μεγαλύτερη από την οικονομία των χωρών μελών, συμπεριλαμβανομένης της Ιρλανδίας, της Δανίας, της Φινλανδίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Ρουμανίας, της Πορτογαλίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της Σλοβακικής Δημοκρατίας, του Λουξεμβούργου, της Βουλγαρίας, της Κροατίας, της Σλοβενίας, της Λιθουανίας, της Λετονίας, της Εσθονίας, της Κύπρου και της Μάλτας, σε συνδυασμό^{76,77}. Από αυτή την άποψη, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου επηρεάζει δραματικά την οικονομία της ΕΕ⁷⁸. Έτσι, η αποχώρηση της Βρετανίας από την Ένωση αφήνει έλλειμμα 75 δισεκατομμυρίων ευρώ στα οικονομικά του. Επιπλέον, το BREXIT θα έχει αντίκτυπο στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης καθώς και εκείνων εκτός αυτής. Ως αποτέλεσμα της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου, τα κράτη μέλη εκτός της Ευρωζώνης θα χάσουν έναν βασικό εταίρο του συνασπισμού και μπορεί να υποβιβαστεί σε δεύτερη μοίρα μετά μια βαθύτερη ολοκλήρωση⁷⁹. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης της Ένωσης, αυτή ιδρύεται με βάση τις θεμελιώδεις αξίες του σεβασμού για τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μέσα από την ανάπτυξή της, η Ένωση στοχεύει στην εξάλειψη της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες και στη διασφάλιση της δημοκρατίας, στο κράτος δικαίου και στα ανθρώπινα δικαιώματα⁸⁰. Έτσι λοιπόν, το BREXIT συνεπάγεται ένα σημαντικό βήμα προς τα πίσω όσον αφορά την επίτευξη ενός διεθνούς στόχου, συμπεριλαμβανομένης της

⁷⁴ House of Lords European Union Committee. *Brexit: Common Security and Defence Policy Missions and Operations*. European Union Committee: House of Lords, 2018.

⁷⁵ Institute for Government. *UK-EU Future Relationship: defence and security cooperation*. Institute for Government, 2020.

⁷⁶ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

⁷⁷ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltnann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

⁷⁸ Office for National Statistics. "The UK contribution to the EU budget." *Office for National Statistics*, 2019.

⁷⁹ Brattberg, Erik. "Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance." *Carnegie Endowment for International Peace*, 2020.

⁸⁰ Vaughne Miller, Arabella Lang, Jack Simson-Caird. "Brexit: how does the Article 50 process work?" *House of Commons Library*, 2017.

προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του εμπορίου, της ανάπτυξης και της ανθρωπιστικής βοήθειας που ιδρύθηκε πριν από 50 χρόνια και ανανεώθηκε από τον ΟΗΕ.⁸¹

Ως εκ τούτου, λόγω των παραπάνω απόψεων, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου ενδέχεται να μειώσει την ήπια ισχύ της και τη σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα διεθνή προγράμματα βοήθειας. Το BREXIT θα έχει σημαντική επίδραση στην παγκόσμια παρουσία της Ένωσης και τη φύση του. Επιπρόσθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο είχε σημαντικό ρόλο στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς τα Ηνωμένα Έθνη, όσον αφορά την παροχή διπλωματικής ηγεσίας και εμπειρογνωμοσύνης. Ως αποτέλεσμα της αναχώρησής του, η Γαλλία φέρει το βάρος να γίνει το μοναδικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μόνιμη έδρα στο Συμβούλιο Ασφαλείας⁸². Ακόμη, το Ηνωμένο Βασίλειο διαδραμάτισε κεντρικό και σημαντικό ρόλο στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και δημιούργησε πολύ βαθύτερες σχέσεις με μη ευρωπαϊκά κράτη σε σύγκριση με τα άλλα μέλη της Ένωσης, και έχει προωθήσει μεγάλη έμφαση για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα στον ΟΗΕ. Συνεπώς, το Λονδίνο δεν είναι μόνο ένας από τους κορυφαίους φορείς στον ΟΗΕ αλλά διαδραματίζει επίσης πρωταγωνιστικό ρόλο στη δημιουργία ιδεών. Από αυτή την άποψη, η επιρροή της Ευρώπης, στο σύστημα του ΟΗΕ και σε άλλους πολυμερείς οργανισμούς, μειώθηκε μετά το BREXIT. Επιπλέον, το BREXIT οδήγησε σε παράπλευρες ζημιές στη διαδικασία της διεύρυνσης, όπου εξετάζεται μια σημαντική πηγή ήπιας δύναμης της Ένωσης. Επίσης, λόγω της κατάστασης που επικρατεί από τη μετανάστευση από τις ανατολικές χώρες στο Ηνωμένο Βασίλειο, το BREXIT πιθανότατα θα οδηγήσει σε επιβράδυνση για την ανατολική διεύρυνση της Ένωσης.⁸³

Εκτός από τις παραπάνω προκλήσεις, υπάρχει ο κίνδυνος το BREXIT να προκαλέσει ένα φαινόμενο ντόμινο. Η πολιτικοποίηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, μαζί με το προσφυγικό πρόβλημα, έχει διαιωνιστεί σε όλα τα κράτη μέλη, ειδικά μετά το BREXIT. Με αυτόν τον τρόπο, υπάρχει αύξηση του ευρω-σκεπτικισμού εντός της Ένωσης με την ενίσχυση των λαϊκιστικών κομμάτων στα κράτη μέλη. Τα ευρω-σκεπτικιστικά κόμματα κερδίζουν δημοτικότητα στη Γαλλία, την Ολλανδία και όλο και περισσότερο στη

⁸¹ Brattberg, Erik. "Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance." *Carnegie Endowment for International Peace*, 2020.

⁸² Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

⁸³ Brattberg, Erik. "Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance." *Carnegie Endowment for International Peace*, 2020.

Γερμανία⁸⁴. Όλο αυτό, πέραν του ότι επηρεάζει την Ευρώπη όσον αφορά την οικονομική, εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, την ήπια δύναμη και διεύρυνση, το BREXIT αναδιαμόρφωσε τη λεπτή ισορροπία δυνάμεων σε αυτήν. Το BREXIT ήταν πιθανό να βάλει τη Γαλλία και τη Γερμανία στο επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και οι δύο αυτές δυνάμεις θα παίξουν κεντρικό ρόλο μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση.⁸⁵

ΤΟ BREXIT ΚΑΙ Ο ΓΑΛΛΟ – ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η σύγκρουση μεταξύ γαλλικών και γερμανικών θέσεων σχετικά με τις οικονομικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρχε ήδη από τη δεκαετία του 1980. Όταν οι διαφωνίες σχετικά με την πρώτη ανεπιτυχή προσπάθεια ίδρυσης Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης στην Ευρώπη ήταν παρούσες, η Γερμανία και η Γαλλία διαφώνησαν για τον τρόπο εισαγωγής ενός ενιαίου νομίσματος⁸⁶. Ενώ η γαλλική κυβέρνηση υποστήριζε την άμεση νομισματική ολοκλήρωση, η Γερμανία πίστευε ότι η νομισματική ολοκλήρωση θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν υπήρχε μια υψηλού επιπέδου οικονομική σύγκλιση μεταξύ των συμμετεχόντων. Αφού εμφανίστηκε μια ισχυρή γερμανική πλεονασματική θέση στα τέλη της δεκαετίας του 1980, το Παρίσι υποστήριξε ένα σύστημα διεκδίκησης πολιτικού ελέγχου της οικονομίας ή έναν τρόπο οικονομικής διακυβέρνησης, ενώ σε αντίθεση, η Γερμανία υποστήριξε την ιδέα για μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις. Ωστόσο, πριν από το BREXIT, οι αντικρουόμενες θέσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας σε επίπεδο οικονομικών πολιτικών είχαν εξισορροπηθεί με τη συμπερίληψη του Ηνωμένου Βασιλείου.⁸⁷

Σχετικά με την γαλλική ηγεσία στην Ευρώπη μετά το BREXIT, έχουν γίνει πολλές αναφορές σε πολλά κείμενα. Έτσι, σύμφωνα με τον Τσαρλς Γκραντ, οποίος είναι ο διευθυντής του Κέντρου για Ευρωπαϊκή Μεταρρύθμιση, αναφέρθηκε ότι «οι Γάλλοι πιστεύουν ότι μπορούν να ενεργήσουν μονομερώς χωρίς να μιλήσουν με όλους και να ξεφύγουν από αυτό, γιατί έχουν έναν δυναμικό νεαρό ηγέτη με δύναμη και κανέναν άλλον

⁸⁴ Brattberg, Erik. "Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance." *Carnegie Endowment for International Peace*, 2020.

⁸⁵ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

⁸⁶ Mourlon-Druol, Emmanuel. "Rethinking Franco-German relations: a historical perspective." *Policy Contribution*, 2017: 1-10.

⁸⁷ Mourlon-Druol, Emmanuel. "Rethinking Franco-German relations: a historical perspective." *Policy Contribution*, 2017: 1-10.

δεν το κάνει»⁸⁸. Ο Ρόμπιν Νίμπλετ, ως διευθυντής του Royal Institute of International Affairs, δηλώνει ότι «η Γαλλία έχει δει τον εαυτό της ως ηγέτη της πολιτικής της Ένωσης» και προσθέτει ότι «Ο κ. Μακρόν παίζει με πολύ βαρύ χέρι»⁸⁹. Από τις παραπάνω απόψεις, αν και η Γαλλία είχε εξ αρχής σημαντικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, πιθανώς δεν θα ήταν εύκολο για τη Γαλλία να ηγηθεί της Ένωσης και να γεμίσει υποστήριξη από άλλα κράτη μέλη απουσία του Ηνωμένου Βασιλείου.⁹⁰

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά την Γερμανική ηγεσία στην Ευρώπη μετά το BREXIT, για να καλύψει το ηγετικό κενό στην Ένωση, έχει γίνει μία σχετική αναφορά το περιοδικό *The Economist*, όπου αναφέρεται ότι το BREXIT θα ανατρέψει την ισορροπία των δυνάμεων, αφήνοντας πιο ευάλωτη τόσο τη γερμανική ηγεμονία όσο και τη γαλλική αδυναμία⁹¹. Αν και η Γερμανία αναδεικνύεται ως ο δυνητικός ηγέτης στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το BREXIT, είναι σημαντικό να αναλυθούν οι επιπτώσεις.⁹²

Ιστορικά, η Γερμανία υπήρξε ισχυρός σύμμαχος στην ευρωπαϊκή πολιτική. Η υπερεθνική πολιτική που βασίζεται στην Τακτική Νομοθετική Διαδικασία της Συνθήκης της Λισαβόνας παραμένει μέθοδος λήψης αποφάσεων που περιορίζει την επίδραση της γερμανικής ισχύος και οποιουδήποτε άλλου μέλους κράτος. Η δομική ισχύς της Γερμανίας εντός της Ένωσης σχετίζεται θεμελιωδώς με την εσωτερική της πολιτική και την οικονομία. Η Γερμανία διαθέτει ένα οικονομικό μοντέλο που εναρμονίζεται με την πολιτική και το προφίλ της Ευρώπης⁹³. Με πληθυσμό σχεδόν 83 εκατομμυρίων κατοίκων, η Γερμανία είναι το μεγαλύτερο κράτος μέλος της και το σημερινό της πλεόνασμα του λογαριασμού αντιπροσώπευε το 7,4% του ονομαστικού ΑΕΠ της χώρας τον Μάρτιο του 2020. Η οικονομική ανάπτυξη της Γερμανίας, εμπλουτισμένη με την προσθήκη φθηνού εργατικού δυναμικού ξεπέρασε αμέσως αυτή της Γαλλίας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Το Βερολίνο αύξησε τις εξαγωγές και, με την υιοθέτηση του ευρώ, συγκέντρωσε με επιτυχία εμπορικά πλεονάσματα τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν και η ισχύς της Γερμανίας αυξήθηκε γεωπολιτικά μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, απέφυγε να γίνει

⁸⁸ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

⁸⁹ Παγουλάτος, Γιώργος. "Ο Robin Niblett μιλάει στον Γ. Παγουλάτο για το BREXIT και την ΕΕ." *ΕΛΙΑΜΕΠ*, 2019.

⁹⁰ Brattberg, Erik. "Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance." *Carnegie Endowment for International Peace*, 2020.

⁹¹ *The Economist*. "Brexit brief: How others see it." *The Economist*, 2016.

⁹² Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

⁹³ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

κράτος πολεμιστής και επέλεξε να βασίσει τη δύναμή του στους πολίτες και στην ικανότητά της όσον αφορά το οικονομικό της πλεονέκτημα έναντι άλλων ευρωπαϊκών κρατών⁹⁴. Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, η μεταρρύθμιση της εθνικής ασφάλειας και ενότητας έκανε τη Γερμανία να επιδιώξει μια πολιτεία όπου η κοινή γνώμη επιμένει στα προνόμια των γερμανικών οικονομικών συμφερόντων.⁹⁵

Η κρίση της Ευρωζώνης αποκάλυψε την απροθυμία της Γερμανίας όταν η διαρκώς ενισχυμένη οικονομία της Γερμανίας και το καθεστώς του κύριου πιστωτή την έβαλαν στη θέση του οδηγού όσον αφορά τη διαχείριση κρίσεων. Σε μια συνέντευξη στο περιοδικό *The Economist*, ο Μακρόν υπονόησε ότι η έλλειψη προθυμίας της Γερμανίας για τη δημοσιονομική και οικονομική ολοκλήρωση της Ένωσης, την αδιαφορία της για την ανάληψη ευρωπαϊκής ηγεσίας και η στρατιωτική της ανεπάρκεια μειώνουν τη γεωπολιτική σημασία της Ευρώπης. Το Ηνωμένο Βασίλειο υπήρξε σύμμαχος της Γερμανίας σε θέματα ενιαίας αγοράς έναντι των άλλων κρατών μελών που υποστηρίζουν τον οικονομικό παρεμβατισμό, την ενεργό βιομηχανική πολιτική και διστάζουν να εφαρμόσουν μία ατζέντα απελευθέρωσης⁹⁶. Ως αποτέλεσμα του BREXIT, η Γερμανία έχασε τον φιλελεύθερο εταίρο της απέναντι στη Γαλλία και τις προστατευτικές πολιτικές της και το σενάριο ηγεσίας της Γερμανίας εντός της Ένωσης θεωρείται ανεπιτυχές. Έτσι, η Γερμανία είναι απρόθυμη να αποκτήσει έναν ηγετικό ρόλο στην Ευρώπη μετά το BREXIT λόγω των εμποδίων που προκαλούνται από την εσωτερική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της ανόδου του λαϊκισμού.⁹⁷

Συγκρίνοντας τις δύο χώρες του άξονα, η Γαλλία επικεντρώνεται στις δυνατότητές της για φιλοδοξία και αποτελεσματικότητα ασκώντας πιέσεις σε υψηλά κριτήρια εισόδου και έντονες επιχειρησιακές δεσμεύσεις, ενώ η Γερμανία επιλέγει τη συμπερίληψη. Έτσι, διαφορετικά από τη Γερμανία, σήμερα ο στρατιωτικός στόχος του Γάλλου Προέδρου Εμανουέλ Μακρόν στην Ένωση είναι να ενεργεί αυτόνομα όταν είναι απαραίτητο, συμπληρώνοντας τη θέση του NATO με μια ευρωπαϊκή ικανότητα να παρέμβει στο εξωτερικό⁹⁸⁹⁹. Ως εκ τούτου, θέλει να δημιουργήσει μια κοινή δύναμη επέμβασης, έναν

⁹⁴ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

⁹⁵ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

⁹⁶ *The Economist*. "Brexit brief: How others see it." *The Economist*, 2016.

⁹⁷ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

⁹⁸ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

⁹⁹ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltnann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

κοινό αμυντικό προϋπολογισμό, και ένα κοινό δόγμα για δράση. Από τότε που ανήλθε στην εξουσία το 2017, ο Μακρόν έχει στόχο να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο επηρεάζοντας την Ένωση στην ατζέντα της εξωτερικής πολιτικής. Επιδιώκει να βρει τρόπους ώστε η Ένωση να είναι έχει κυρίαρχο ρόλο από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επίσης, ο ίδιος θεωρεί ότι το BREXIT είναι μια ευκαιρία για μία αναγεννησιακή Ευρώπη. Μετά το BREXIT, ο Μακρόν είχε στόχο να μεταρρυθμίσει την Ευρωπαϊκή Ένωση και να διαιωνίσει την ολοκλήρωσή της. Ακόμη, υπογράμμισε την αναγκαιότητα της μεταρρύθμισής της και δήλωσε χρειάζεται να δημιουργηθεί μια νέα δυναμική για την ευρωπαϊκή περιπέτεια. Κατά συνέπεια, στο σενάριο της γαλλικής ηγεσίας της Ένωσης, η Γαλλία έχει τη δυνατότητα να ηγηθεί στο πλαίσιο μιας πανευρωπαϊκής στρατιωτικής ένωσης. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η Γαλλία επωφελείται από το BREXIT όσον αφορά την εφαρμογή προστατευτικών πολιτικών και την εναρμόνιση των κοινωνικών και οικονομικών πολιτικών. Ωστόσο, το Παρίσι θα μπορούσε να χάσει ένα αντίβαρο στη Γερμανία ως αποτέλεσμα της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση¹⁰⁰. Λόγω των παραπάνω, αυτό που μπορεί να εκτιμηθεί είναι ότι στην Ευρώπη μετά το BREXIT, ο ηγετικός ρόλος της Γαλλίας δεν θα γίνει αποδεκτός από όλα τα κράτη μέλη και έτσι η Γαλλία θα αντιμετωπίσει δυσκολίες στην επιτυχή καθοδήγηση της Ένωσης κατά την εφαρμογή της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας έχοντας αισθητή την απουσία του Ηνωμένου Βασιλείου.¹⁰¹

Ωστόσο, η διατήρηση του γαλλογερμανικού άξονα βασίζεται στην ενσωματωμένη φύση των διμερών σχέσεων Γερμανίας και Γαλλίας. Από την άποψη αυτή, η Γερμανία και η Γαλλία επιδίωξαν τη δυνατότητα ενισχυμένης συνεργασίας εντός της Ένωσης για άλλα μέλη που αναζητούν συνεργασία σε διαφορετικό πλαίσιο πολιτικής. Ωστόσο, η γαλλογερμανική συνεργασία δεν κράτησε πολύ. Η Γερμανία δεν μοιράζεται το ίδιο με τη Γαλλία όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη¹⁰². Ενώ η Γαλλία πιστεύει ότι η Ευρωζώνη κινδυνεύει να καταρρεύσει αν δεν αντιμετωπίσει και δεν επιλύσει τις ανισότητες της, η Γερμανία βρίσκει επαρκές αυτή την κατάσταση αφού έχει κερδίσει τόσα πολλά από αυτό¹⁰³. Ακόμη, ενώ η Γερμανία συνεχίζει να αυξάνει τα φαινομενικά ατελείωτα εμπορικά της πλεονάσματα, η Γαλλία συγκεντρώνει ελλείμματα πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ. Ως εκ τούτου, οι αντίθετες απόψεις της Γερμανίας και της Γαλλίας για τις οικονομικές πολιτικές

¹⁰⁰ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

¹⁰¹ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

¹⁰² Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

¹⁰³ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltmann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

δημιουργούν πρόβλημα¹⁰⁴. Ο Mark Leonard, διευθυντής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Εξωτερικών Σχέσεων δήλωσε στο περιοδικό *The Guardian* ότι «η γαλλογερμανική σχέση είναι η πιο σημαντική σχέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι σε εντελώς τοξική κατάσταση. Και θα χειροτερέψει προτού βελτιωθεί». Η διμερής αυτή συνεργασία μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας συνέχισε να επιδεινώνεται το 2017.¹⁰⁵

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του BREXIT, η Γερμανία και η Γαλλία αποκάλυψαν τα πρώτα συμπτώματα ρήξης μπροστά στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Απρίλιο του 2019, όταν η Ένωση συμφώνησε να δώσει στην Τερέζα Μέι παράταση του BREXIT με προθεσμία έως τις 31 Οκτωβρίου του 2019¹⁰⁶. Μετά τη σύνοδο κορυφής, η Γερμανία και η Γαλλία είχαν αποκαλύψει τα σημάδια διχασμού σχετικά με τις προτεραιότητές τους. Ενώ η Γαλλία ανησυχούσε πολύ για τη ζημιά που θα προκαλούσε η διατήρηση της Βρετανίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Γερμανία το θεώρησε ως ένα γεγονός που θα τους έκανε μια σκληρή έξοδο για αυτό και ήθελαν μια μακρά περίοδο για την αναχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου. Στις αρχές του Μαΐου του 2019, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν υποστήριξε ότι το BREXIT μονοπωλούσε τους Ευρωπαίους εις βάρος άλλων σημαντικών θεμάτων και παραδέχτηκε ότι ο ίδιος και η καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ δεν ήταν εντελώς στην ίδια πλευρά σχετικά με το BREXIT¹⁰⁷. Η Μέρκελ υποστήριξε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να απέχει από την «άσκηση πίεσης» στο Ηνωμένο Βασίλειο και αντ' αυτού να παρέχουν κάποιο χώρο στους Βρετανούς να «φτιάξουν τις δικές τους επιλογές»¹⁰⁸. Ο διχασμός μεταξύ των δύο χωρών σε ένα τόσο κρίσιμο ζήτημα ήταν σημαντικός και είχε επιπτώσεις αν και η απόκλιση αφορούσε το BREXIT, αντιπροσώπευε μια πολύ πιο σημαντική διάσπαση για τη μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰⁹.

Έτσι, η πολιτική αναταραχή στην Ένωση μετά το BREXIT επιδείνωσε τον αγώνα για την εξουσία στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και οι δύο δυνάμεις έχουν διαφωνήσει σε θεμελιώδη ζητήματα. Ως εκ τούτου, υπάρχουν πολλοί λόγοι αμφισβήτησης

¹⁰⁴ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

¹⁰⁵ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

¹⁰⁶ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

¹⁰⁷ Ulrich Krotz, Lucas Schramm. "An Old Couple in a New Setting: Franco-German Leadership in the Post-Brexit EU." *Politics and Governance*, 2021: 48-58.

¹⁰⁸ Ulrich Krotz, Lucas Schramm. "An Old Couple in a New Setting: Franco-German Leadership in the Post-Brexit EU." *Politics and Governance*, 2021: 48-58.

¹⁰⁹ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltmann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

των προοπτικών ενός σεναρίου γαλλογερμανικού άξονα¹¹⁰. Η παρουσία της Βρετανίας στην Ένωση παρείχε έναν μηχανισμό ισορροπίας μεταξύ Βερολίνου και Παρισιού. Ως αποτέλεσμα του BREXIT, η Γαλλία έχασε έναν σύμμαχο στην προσπάθειά της για τον περιορισμό της γερμανικής επιρροής, ενώ η Γερμανία έχασε έναν εταίρο προσανατολισμένο στην αγορά και ο οποίος θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ένα αντίβαρο έναντι των κρατών μελών που τείνουν περισσότερο προς τον οικονομικό προστατευτισμό¹¹¹. Με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση, η ισορροπία στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με την οικονομική πολιτική άλλαξε. Ελλείψει του Ηνωμένου Βασιλείου, οι συνδυασμένες ψήφοι της Γερμανίας και άλλων φιλελεύθερων κρατών θα ήταν ανεπαρκή για να φτάσουν το 35% για να εμποδίσουν τα ανελεύθερα μέτρα. Ως εκ τούτου, θεωρείται ότι η Γερμανία παρουσίασε δυσκολίες στο να αντιμετωπίσει τις προστατευτικές οικονομικές πολιτικές υπό την ηγεσία της Γαλλίας¹¹². Από την άλλη πλευρά, η Γαλλία θεωρεί τη Βρετανία εταίρο στις αμυντικές πολιτικές και αντίβαρο στη Γερμανική επιρροή. Ως εκ τούτου, μπορεί να θεωρηθεί ότι η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου σήμαινε μια αλλαγή στην ισορροπία της εξουσίας στην Ένωση και ότι το BREXIT και άλλαξε σταδιακά την πολιτική ισορροπία στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάνοντας πιο εμφανείς τις διαφορές μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας¹¹³. Η ισορροπία δυνάμεων μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας και της Γαλλίας ήταν πολύ σημαντική όσον αφορά την ήπια δύναμη, την οικονομία, την υψηλή πολιτική και την ιστορική παράδοση. Συνεπώς, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου σηματοδοτεί μια αλλαγή που θα καταστήσει ορισμένες από τις διαιρέσεις στην Ένωση πιο ορατές και δύσκολο να αντιμετωπιστούν¹¹⁴. Επιπλέον, με βάση την άποψη ορισμένων, το BREXIT θα δημιουργήσει ένα κενό εξουσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάνοντας τη σχέση μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας δυσκολότερη. Ως αποτέλεσμα, η απουσία καλής εργασιακής σχέσης μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας μπορεί

¹¹⁰ Engberg, Katarina. "The Franco-German dialogue on the future of the EU." *SIEPS*, 2019.

¹¹¹ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

¹¹² Ulrich Krotz, Lucas Schramm. "An Old Couple in a New Setting: Franco-German Leadership in the Post-Brexit EU." *Politics and Governance*, 2021: 48-58.

¹¹³ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltmann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

¹¹⁴ Ulrich Krotz, Lucas Schramm. "An Old Couple in a New Setting: Franco-German Leadership in the Post-Brexit EU." *Politics and Governance*, 2021: 48-58.

να θεωρηθεί ότι έχουν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προχωρά μπροστά και να αναπτύσσεται συνεχώς.^{115, 116}

¹¹⁵ Rittelmeyer, Yann-Sven. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*, 2017.

¹¹⁶ Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltnann. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*, 2018.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ – GLOBAL BRITAIN: Η ΥΨΗΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΗΒ ΓΙΑ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο – ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-BREXIT ΕΠΟΧΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπόφευκτα προκαλέσει πολλά σχόλια και σκέψεις σχετικά με τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου στον κόσμο. Σύμφωνα με αναφορά του Ντέιβιντ Λίντινγκτον για το Global Britain, «υπάρχει πολύς κυνισμός σχετικά με την ιδέα του Global Britain σε ορισμένες ξένες πρωτεύουσες». Ο Ντέιβιντ Λίντινγκτον έχει την ιδιότητα του ιστορικού και είναι πρόεδρος της βρετανικής δεξαμενής σκέψης RUSI και πρώην Λόρδος καγκελάριος του Ηνωμένου Βασιλείου, που υπηρέτησε ως de facto αναπληρωτής Πρωθυπουργός της Τερέζα Μέι. Επίσης, ο ίδιος ανέφερε ότι «το Global Britain θεωρείται αυτή τη στιγμή ως σύνθημα χωρίς ουσία» και ότι «μία από τις μεγάλες προκλήσεις, για τον πρωθυπουργό και τα κυβερνητικά μέλη, είναι να αποδειχθεί ότι υπάρχει τόσο πνευματική όσο και πρακτική ουσία στο Global Britain».¹¹⁷

Η Βρετανική κυβέρνηση άρχισε να χρησιμοποιεί τη φράση «Παγκόσμια Βρετανία» ή αλλιώς γνωστή και ως «Global Britain» λίγο μετά το δημοψήφισμα του 2016 για να αντικατοπτρίζει, σύμφωνα με τα λόγια της τότε πρωθυπουργού Τερέζα Μέι, «το φιλόδοξο όραμά τους για τη Βρετανία μετά το BREXIT»¹¹⁸. Ο Μπόρις Τζόνσον, ως τότε υπουργός Εξωτερικών, μιλώντας την ίδια χρονιά, επιβεβαίωσε την πρόθεση της κυβέρνησης να συνεχίσει να ασκεί μια «πραγματικά παγκόσμια εξωτερική πολιτική». Επίσης, αρκετοί Υπουργοί και Βουλευτές έχουν συζητήσει πολλαπλές φορές για την Παγκόσμια Βρετανία¹¹⁹. Τον Φεβρουάριο του 2020, ο Υπουργός Εξωτερικών Ντόμινικ Ράαμπ περιέγραψε το όραμα της κυβέρνησης για μια «πραγματικά παγκόσμια Βρετανία» με τρεις πυλώνες:

¹¹⁷ Cooper, Charlie. «David Lidington: Global Britain = European Britain.» *POLITICO*, 2020.

¹¹⁸ Harrois, Thibaud. «Towards ‘Global Britain’ ? Theresa May and the UK’s Role in the World after Brexit.» *Journals Oper Edition*, 2018.

¹¹⁹ Benjamin Mueller, Peter Robins. «What Is Brexit? And How Is It Going?» *New York Times*, 2021.

1. Παγκόσμια στρατηγική που θα βασίζεται στην συνεχόμενη απόδειξη ότι η Βρετανία αποτελεί τους καλύτερους δυνατούς συμμάχους, εταίρους και φίλους για την Ευρώπη και τους ηγέτες της.

2. Παγκόσμια στρατηγική που θα βασίζεται στον ρόλο του Ηνωμένου Βασιλείου ως ενεργητικού πρωταθλητή του ελεύθερου και ανοιχτού εμπορίου.

3. Παγκόσμια στρατηγική που θα βασίζεται στον ρόλο του Ηνωμένου Βασιλείου ως μια ακόμη ισχυρότερη δύναμη για το καλό στον κόσμο¹²⁰.

Έτσι, με βάση τους παραπάνω πυλώνες, ο Ντόμινικ Ράαμπ δήλωσε την ίδια χρονιά ότι ο πρώτος πυλώνας της παγκόσμιας Βρετανίας θα ήταν οι καλές σχέσεις με τους ευρωπαϊούς γείτονες, ωστόσο η σχέση εξωτερικής πολιτικής του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ένωση δεν θα είναι τόσο στενή.¹²¹

Η δημιουργία του Γραφείου Εξωτερικών, Κοινοπολιτείας και Ανάπτυξης τον Σεπτέμβριο του 2020 εστίασε την προσοχή στην ήπια δύναμη του Ηνωμένου Βασιλείου και στη χρήση της αναπτυξιακής βοήθειας. Μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου του BREXIT στις 31 Δεκεμβρίου 2020, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι πλέον συμβαλλόμενο μέρος στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹²². Η Πολιτική Διακήρυξη για τη μελλοντική σχέση Ηνωμένου Βασιλείου και Ένωσης, που συμφωνήθηκε και από τις δύο πλευρές παράλληλα με τη Συμφωνία Αποχώρησης τον Οκτώβριο του 2019, ανέφερε ότι μια μελλοντική συμφωνία σχέσεων θα κάλυπτε τη συνεργασία στην εξωτερική πολιτική και την άμυνα. Οι διαπραγματευτικές οδηγίες της Ένωσης και το σχέδιο συνθήκης που κατατέθηκε τον Μάρτιο του 2020 περιελάμβαναν προτάσεις για διατάξεις της Συνθήκης που κάλυπταν αυτούς τους τομείς. Ωστόσο, πριν από την έναρξη των διαπραγματεύσεων, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δήλωσε ότι δεν θεωρούσε ότι η συνεργασία στην εξωτερική πολιτική και την άμυνα απαιτούσε ένα πλαίσιο συνθήκης και αυτό δεν καλύφθηκε από τις διαπραγματεύσεις¹²³. Επίσης, η Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας (TCA) που ανακοινώθηκε στις 24 Δεκεμβρίου δεν περιείχε καμία διάταξη για θεσμοθετημένη

¹²⁰ UK Parliament. «Global Britain: The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs and First Secretary of State (Dominic Raab).» *UK Parliament*, 2020.

¹²¹ UK Parliament. «Global Britain: The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs and First Secretary of State (Dominic Raab).» *UK Parliament*, 2020.

¹²² Dominic Raab, Philip Barton. «FCDO Outcome Delivery Plan: 2021 to 2022.» *GOV.UK*, 2021.

¹²³ Dominic Raab, Philip Barton. «FCDO Outcome Delivery Plan: 2021 to 2022.» *GOV.UK*, 2021.

συνεργασία στις εξωτερικές υποθέσεις και την άμυνα. Ωστόσο, γινόταν σχετική αναφορά στην αναγνώριση των δύο μερών για την σημασία της παγκόσμιας συνεργασίας για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος¹²⁴. Ακόμη, οι κοινές διατάξεις της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας αναφέρονται επίσης σε ορισμένες κοινές αρχές με διεθνή διάσταση, τα οποία είναι:

1. Οι αρχές της δημοκρατίας, ο κανόνας και το δίκαιο και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων του σεβασμού για διάφορα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
2. Η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και η δέσμευση στη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή.
3. Καταπολέμηση της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής.
4. Εφαρμογή υποχρεώσεων για την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου των συμβατικών όπλων.
5. Συνεργασία για την καταπολέμηση τρομοκρατικών ενεργειών σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Παγκόσμια συνεργασία σε θέματα κοινού οικονομικού, περιβαλλοντικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των δύο μερών που προσπαθούν να συνεργαστούν σε παγκόσμια ζητήματα και να συντονίσουν θέσεις σε πολυμερείς οργανισμούς, όπως είναι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), τις συνόδους G7 και G20, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ).¹²⁵

Σχετικά με τον 2^ο πυλώνα Ράαμπ, που περιλαμβάνει την υπεράσπιση του ελεύθερου εμπορίου, μέχρι εκείνη την στιγμή η κύρια δραστηριότητα ήταν η αντικατάσταση των εμπορικών συμφωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σχεδόν πανομοιότυπες διμερείς συμφωνίες του Ηνωμένου Βασιλείου. Η Βρετανική κυβέρνηση διαπραγματεύεται από το

¹²⁴ Elena Ares, Dominic Carver, Stefano Fella, Daniel Ferguson, Ilze Jozepa, Antony Seely, Ali Shalchi. «The UK-EU Trade and Cooperation Agreement: Level Playing Field.» *House of Commons Library*, 20 May 2021.

¹²⁵ Elena Ares, Dominic Carver, Stefano Fella, Daniel Ferguson, Ilze Jozepa, Antony Seely, Ali Shalchi. «The UK-EU Trade and Cooperation Agreement: Level Playing Field.» *House of Commons Library*, 20 May 2021.

2018 συμφωνίες αντικατάστασης για τις διεθνείς συμφωνίες στις οποίες ήταν προηγουμένως συμβαλλόμενο μέρος ως κράτος μέλος της Ένωσης. Αυτά έπαψαν να ισχύουν για το Ηνωμένο Βασίλειο στο τέλος της μεταβατικής περιόδου. Το 2019, η κυβέρνηση δημοσίευσε έναν κατάλογο διεθνών συμφωνιών σε διάφορους τομείς πολιτικής που επιδίωκε να αντικαταστήσει τις συμφωνίες της Ένωσης. Αυτές περιελάμβαναν εμπορικές συμφωνίες που κάλυπταν περισσότερες από 70 χώρες και μέχρι το τέλος της μεταβατικής περιόδου, είχαν τεθεί σε ισχύ εμπορικές συμφωνίες αντικατάστασης που κάλυπταν 60 χώρες, ενώ άλλες τρεις εκκρεμούσαν, δύο καλύπτονταν από δηλώσεις που επισυνάπτονται στην Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας και οι υπόλοιπες έξι ήταν υπό συζήτηση.¹²⁶

Αξίζει να αναφερθεί ότι λόγω του ότι πλέον δεν είναι μέλος της τελωνειακής ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι σε θέση να διαπραγματευτεί συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών με νέους εταίρους και έχει ήδη ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία και έχει εκδηλώσει το ενδιαφέρον της να προσχωρήσει στη Συνολική και Προοδευτική Συμφωνία για την Εταιρική Σχέση Υπερ-Ειρηνικού που περιλαμβάνει 11 χώρες του Ειρηνικού¹²⁷. Ωστόσο, η επερχόμενη κυβέρνηση Μπάιντεν στις ΗΠΑ έχει επισημάνει ότι μια εμπορική συμφωνία με το Ηνωμένο Βασίλειο δεν θα είναι άμεση προτεραιότητα.¹²⁸

Πλέον, η Βρετανία βρίσκεται σε μια εποχή, μετά το BREXIT, που σφυρηλατεί τη δική της νέα εμπορική πολιτική και είναι πιο ικανή να λειτουργεί διπλωματικά πέρα από τους μερικούς περιορισμούς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας της Ένωσης. Αν το Ηνωμένο Βασίλειο καθορίσει έναν ενεργό και συνεργατικό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή για να βοηθήσει στην αναστροφή της συστηματικής παρακμής υπάρχει ελπίδα ότι μπορεί και πάλι να σημειωθεί πρόοδος¹²⁹. Εν ολίγοις, η πορεία μετά το BREXIT αποτελεί ένα περιβάλλον πρόκλησης για την εξωτερική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου και εάν αντιμετωπιστεί η κάθε δυσκολία με προσοχή, μπορούν να προσφερθούν νέες ευκαιρίες στο Ηνωμένο Βασίλειο και να αποτελέσει δύναμη για το καλό κόσμο, ενώ έτσι προστατεύει αυτά που θεωρεί ως βασικά του συμφέροντα. Το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να είναι τόσο προληπτικό όσο αυτό μπορεί να επιβεβαιώσει τις δεσμεύσεις της στη διεθνή

¹²⁶ UK Parliament. «Global Britain: The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs and First Secretary of State (Dominic Raab).» *UK Parliament*, 2020.

¹²⁷ Webb, Dominic. «Progress on UK free trade agreement negotiations.» *UK Parliament*, 4 November 2021.

¹²⁸ Wintour, Patrick. «Joe Biden warning dashes UK hopes of early US trade deal.» *The Guardian*, 2020.

¹²⁹ Wintour, Patrick. «Joe Biden warning dashes UK hopes of early US trade deal.» *The Guardian*, 2020.

δέσμευση. Ανεξάρτητα από τους στόχους και τους υποστηρικτές, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προσθέσει την αίσθηση της αστάθειας στη διεθνή τάξη¹³⁰. Έτσι, για να ικανοποιηθούν τα προτεινόμενα αποτελέσματα υψηλού επιπέδου της κυβέρνησης για την εξωτερική πολιτική του Ηνωμένου Βασιλείου, ως μία ασφαλής, σταθερή και ευημερούσα ευρωατλαντική γειτονιά και ως μια παγκόσμια τάξη στην οποία οι ανοιχτές κοινωνίες και οι οικονομίες ανθίζουν, πρέπει να πραγματοποιηθεί η ανάληψη ενεργού ρόλου στην υπεράσπιση των αρχών της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της ανοιχτής δημοκρατίας.¹³¹

Ο υπουργός Εξωτερικών Ντομίνικ Ράαμπ ανέφερε ότι «το 2030 το Ηνωμένο Βασίλειο θα είναι ισχυρότερο, πιο πλούσιο, πιο ίσο, πιο βιώσιμο, πιο ενωμένο μεταξύ των εθνών και των περιφερειών» και ότι «το Ηνωμένο Βασίλειο θα παραμείνει ανοιχτό και παγκόσμιο, συνεργαζόμενο με τους συμμάχους του ως έθνος επίλυσης προβλημάτων και επιμερισμού βαρών». Όλες οι κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου προσπάθησαν να υποστηρίξουν τις αξίες της χώρα και ότι η κυβέρνηση επιδιώκει να δράσει διεθνώς για το «εθνικό συμφέρον, αλλά διαφορετικές διοικήσεις έδωσαν διαφορετική έμφαση κατά την προσπάθεια εξισορρόπησης. Ωστόσο, όταν χρησιμοποιείτε μια μακροπρόθεσμη προοπτική πέρα και από τους πιο υπομονετικούς πολιτικούς, είναι σημαντική η αναγνώριση ότι θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι δύο προτεραιότητες ενδέχεται να μην ευθυγραμμίζονται και η ισορροπία θα πρέπει να διαμορφωθεί με τις προτεραιότητες της κυβέρνησης.^{132,133}

Οι αλλαγές είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο το Ηνωμένο Βασίλειο έπρεπε να φύγει από την Ευρωπαϊκή Ένωση και να ανακτήσει μεγαλύτερη κυριαρχία στο μέλλον της, αντί να παραμένει συνδεδεμένη με αυτό που θεωρούν ένα βραδυκίνητο και αντιδημοκρατικό θεσμό με άκαμπτες ρυθμιστικές δεσμεύσεις. Ωστόσο, για άλλους, αυτές οι αλλαγές είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο το Ηνωμένο Βασίλειο έπρεπε να παραμείνει ενσωματωμένο στην Ένωση, έναν θεσμό του οποίου το οικονομικό μέγεθος και η επιρροή

¹³⁰ Wright, Nicholas. «Brexit and The Re-Making Of British Foreign Policy.» *UCL European Institute*, December 2017.

¹³¹ Wright, Nicholas. «Brexit and The Re-Making Of British Foreign Policy.» *UCL European Institute*, December 2017.

¹³² UK Parliament. «Global Britain: The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs and First Secretary of State (Dominic Raab).» *UK Parliament*, 2020.

¹³³ Dominic Raab, Philip Barton. «FCDO Outcome Delivery Plan: 2021 to 2022.» *GOV.UK*, 2021

έδωσαν στο Ηνωμένο Βασίλειο μια πιο δυνατή φωνή και μεγαλύτερη προστασία από ότι θα μπορούσε ποτέ να πετύχει μόνο του.

Σύμφωνα με τον πολιτικό συντάκτη Hans Kundnani, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει τη δυνατότητα να έχει μία παγκόσμια επιρροή μόνο αν πραγματοποιηθεί επένδυση των διμερών σχέσεων και των θεσμικών συνεργασιών που θα βοηθήσουν στην επίτευξη ενός θετικού μέλλοντος τόσο για τη χώρα όσο και για τις υπόλοιπες χώρες. Επίσης, ο επιτυχής επαναπροσδιορισμός του ρόλου του Ηνωμένου Βασιλείου θα απαιτήσει σαφώς δύσκολες επιλογές και συμβιβασμούς. Αλλά εάν η σημερινή κυβέρνηση και οι διάδοχοί της μπορούν να συνδέσουν μία θετική αίσθηση του κοινού εθνικού σκοπού με τα σημαντικά οικονομικά της χώρας, διπλωματικούς πόρους και πόρους ασφαλείας, τότε η Βρετανία μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα για πολλές άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν εξίσου δύσκολες επιλογές μεταξύ των εννοιών της εθνικής ταυτότητας και των πιέσεων της παγκοσμιοποίησης, μεταξύ απαιτήσεων για την εθνική πολιτική αυτονομία και τις πραγματικότητες της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης.¹³⁴

Με βάση τα λεγόμενα της πολιτικής συντάκτριας Anabelle Dickson, το Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να έχει μεγαλύτερη κυριαρχία από πριν, συμπεριλαμβανομένης της υπεροχής στις μεταναστευτικές, περιβαλλοντικές, ψηφιακές και εμπορικές πολιτικές της. Στην πράξη, μετά το BREXIT και της ιδέας για Global Britain, συνεχίστηκε η αλληλεξάρτηση με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες αγορές αλλά πλέον δεν θα είναι σε θέση να προστατευθεί από τις παγκόσμιες προκλήσεις, όπως είναι οι πανδημίες, η τρομοκρατία ή η κλιματική αλλαγή, από ότι θα μπορούσε να προστατευθεί ως μέλος της Ένωσης. Ως εκ τούτου, το Ηνωμένο Βασίλειο ξεκινάει το ταξίδι του σε μια στιγμή που η αρμοδιότητα τίθεται υπό αμφισβήτηση ως αποτέλεσμα του χειρισμού της πανδημίας από την κυβέρνηση. Οι ιδέες της για Global Britain ήταν ήδη δύσκολες όταν τόσοι πολλοί από τους εταίρους της δεν κατάλαβαν εξαρχής τη λογική του BREXIT. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αλλά και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η χρήση του όρου Global Britain από την κυβέρνηση υπονοεί ότι η έξοδος από την Ένωση απελευθέρωσε τη Βρετανία να ασχοληθεί περισσότερο διεθνώς από πριν. Κι όμως, το BREXIT ήταν μια πράξη αποσύνδεσης με τους πλησιέστερους γείτονές της και υπάρχουν κάποια ασαφείς σημεία σε αυτό.¹³⁵

¹³⁴ Kundnani, H. «Can a nation be both open and in control? The UK is about to find out.» *The Guardian*, 1 March 2020.

¹³⁵ Dickson, Annabelle. «Ex-colonies to UK: Forget Brexit.» *POLITICO*, 26 February 2018.

Αξίζει να επισημανθεί ότι, για να υλοποιηθεί η ιδέα του Global Britain θα πρέπει να υφίσταται ένας συνεχής συμβιβασμός και μία συνύπαρξη μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο αυτό μπορεί να επιφέρει ως αποτέλεσμα το Ηνωμένο Βασίλειο να δαπανήσει περισσότερο χρόνο διαχείρισης της σχέσης του με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και τα κράτη μέλη, κυρίως επειδή η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει να εξελίσσεται αφού οι προοπτικές κατάρρευσης της Ένωσης είναι απομακρυσμένες.

Η πρώτη επίσημη προσπάθεια για την ανάδειξη του Global Britain έγινε με την δημοσίευση ενός προλόγου του Πρωθυπουργού στις 16 Μαρτίου 2021, σε μία περίοδο ιδιαίτερα ανταγωνιστική, μαζί με την μοναδική δήλωση της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης για την ασφάλεια και την εξωτερική πολιτική. Μια εβδομάδα μετά της 16 Μαρτίου του 2021, δηλαδή στις 22 Μαρτίου του 2021, κυκλοφόρησε το Defence in a Competitive Age το οποίο αποτελεί ένα έγγραφο του Υπουργείου Άμυνας του Ηνωμένου Βασιλείου. Αυτό παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τις αλλαγές που πρέπει να συντελεστούν στις βρετανικές ένοπλες δυνάμεις για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της Ολοκληρωμένης Αναθεώρησης. Όλο αυτό υποστηρίζεται από την ολοκληρωμένη επιχειρησιακή ιδέα 2025, η οποία καθορίζει ένα κοινό δόγμα και για τις τρεις υπηρεσίες και είχε δρομολογηθεί από τον Αρχηγό του βρετανικού Επιτελείου Άμυνας στις 30 Σεπτεμβρίου 2020.

Το κοινό δόγμα αυτών των τριών εγγράφων περιλαμβάνει δύο βασικά χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τον στρατιωτικό και τεχνολογικό κλάδο, αντίστοιχα. Ειδικότερα:

1. Τεχνολογικά χαρακτηριστικά, όπου το Ηνωμένο Βασίλειο αντιμετωπίζει μια εποχή επίμονου ανταγωνισμού καινοτομίας και τεχνολογίας, όπου ο κυβερνοχώρος, τα μεγάλα δεδομένα και η τεχνητή νοημοσύνη αντισταθμίζουν τη μείωση του αριθμού χρήσης πλατφορμών και τη μείωση προσωπικού.

2. Στρατιωτικά χαρακτηριστικά, όπου από την παράδοση του Dreadnought, του βαρέος θωρηκτού που ήταν ο κυρίαρχος τύπος πολεμικού πλοίου στις αρχές του 20ου αιώνα, έως το βαρύ βομβαρδιστικό αεροσκάφος μεγάλης εμβέλειας και της ατομικής βόμβας, η Βρετανία πρωτοπορεί μέσω καινοτόμων τεχνολογιών.

Έτσι, μέσω του Global Britain παρουσιάζεται μία νέα διεθνής αναπτυξιακή στρατηγική, μια ολοκληρωμένη στρατηγική στον κυβερνοχώρο που χτίστηκε γύρω από το National Cyber Force και μια ολοκληρωμένη διαστημική στρατηγική που βασίζεται σε ένα

νέο διάστημα. Το πιο σημαντικό που έχει αναφερθεί αυτή την χρονιά από την Βρετανική κυβέρνηση είναι ότι θα αρχίσει να αναπτύσσει μια ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική ανθεκτικότητας (resilience) το 2021, σε συνεργασία με τις αποκεντρωμένες διοικήσεις και αγγλικές περιφέρειες, τη τοπική αυτοδιοίκηση, όπως και τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα.

Γενικότερα, στη σημερινή εποχή η αντίληψη του πολέμου, καθώς και της μορφής που αυτός μπορεί να πάρει, εξελίσσεται και οι απειλές που αντιμετωπίζονται από τις προηγμένες φιλελεύθερες δημοκρατίες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο γίνονται όλο και πιο δύσκολο να περιοριστούν στη παραδοσιακή κατανόηση της εθνικής ασφάλειας. Αν και τα θεωρούμενα ως συμβατικά ή «παραδοσιακά» στρατιωτικά μέσα και αμυντικές δυνατότητες παραμένουν σημαντικά θεμέλια του αμυντικού οπλοστασίου, οι συγκρούσεις του μέλλοντος φαίνεται να λαμβάνουν ολοένα και μεγαλύτερη έκταση και να επεκτείνονται, πέρα από την «κλασσική» ένοπλη σύγκρουση του παρελθόντος, και στην ψηφιακή σφαίρα, ενώ ταυτόχρονα περιλαμβάνουν, εμπλέκουν και επηρεάζουν όλο το φάσμα των οικονομικών και πολιτικών συστημάτων, καθώς και των ίδιων των κοινωνιών. Οι στρατηγικοί αντίπαλοι δεν φαίνεται να κάνουν διακρίσεις μεταξύ αυτών των διαφορετικών πεδίων και είναι οι ίδιοι που εξασκούν μορφές «υβριδικού» πολέμου που δεν έχουν τη μορφή της «κλασσικής» και αναγνωρίσιμης στρατιωτικής απειλής. Αυτές οι «υβριδικές» πρακτικές σχεδόν πάντα λαμβάνουν χώρα κάτω από το όριο το οποίο θα είχε ιστορικά προκαλέσει μια στρατιωτική απάντηση, δυνητικά διεθνούς κλίμακας. Ωστόσο, τα αποτελέσματά τους δεν είναι λιγότερο ολέθρια για τα συμφέροντα των δημοκρατικών εθνών και της φιλελεύθερης παγκόσμιας τάξης τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.¹³⁶

Συνεπώς, το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να προσαρμοστεί σε αυτό το νέο τοπίο, που προστατεύει το μέλλον, τις δυνατότητες για την ασφάλεια και τη διοχέτευση πολύ μεγαλύτερου βαθμού ανθεκτικότητας σε όλους τους τομείς της πιθανής ευπάθειας. Αντικατοπτρίζοντας τη μετατόπιση από το παραδοσιακό πεδίο της μάχης, μια αποτελεσματική προσέγγιση είναι η καταπολέμηση των απειλών της «γκρίζας» ζώνης που πρέπει να είναι πραγματικά ολιστική, να περικλείει δηλαδή όλα τα στοιχεία του εθνικού στρατηγικού πλεονεκτήματος και της κυριαρχίας. Αυτό απαιτεί μια διευρυμένη αντίληψη αναφορικά με την αξιολόγηση των υποδομών, της αυτάρκειας, της ανεξαρτησίας των

¹³⁶ D. Gompert, A. Cevallos, C. Garafola. «War with China: Thinking Through the Unthinkable.» *In* , 2016.

οικονομικών και χρηματοπιστωτικών συστημάτων, της δημοκρατίας, της κοινωνίας, ακόμα και των ίδιων των πολιτών της Μεγάλης Βρετανίας¹³⁷.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ - ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Με την ιδέα του Global Britain, το Ηνωμένο Βασίλειο φαίνεται πως προσεγγίζει αυτό το νέο πλαίσιο ασφαλείας από την αρχή, κάνοντας χρήση των ήδη υπαρχόντων χαρακτηριστικών που διαθέτει και οι οποίες απαιτούνται για να αντιμετωπιστούν οι διάφορες προκλήσεις, όπως μια κουλτούρα καινοτομίας, ένα ισχυρό ρυθμιστικό περιβάλλον καθώς και υπηρεσίες και εξαιρετικές επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες. Η σημασία της ανάπτυξης των επιστημονικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου για τη διασφάλιση της ευημερίας, της ανταγωνιστικότητας και της ασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζονται ευρέως στην Ολοκληρωμένη Ανασκόπηση (Integrated Review), η οποία περιγράφει συγκεκριμένους σχεδιασμούς προκειμένου το Ηνωμένο Βασίλειο να γίνει μία υπερδύναμη της επιστήμης και της τεχνολογίας έως το 2030 με διπλασιασμό της δέσμευσής τους για έρευνα και ανάπτυξη, ενισχύοντας παράλληλα το παγκόσμιο δίκτυο των συνεργασιών καινοτομίας και βελτίωσης των εθνικών τους δεξιοτήτων¹³⁸. Η επένδυση στην τεχνολογική έρευνα, η ανάπτυξη και η εμπορευματοποίηση θα αποτελέσουν αναπόσπαστα στοιχεία για τη θέσπιση των θεμελίων για τη μακροπρόθεσμη ευημερία και ανθεκτικότητα του Ηνωμένου Βασιλείου και εάν αναληφθούν με στρατηγική εστίαση στην οικονομική γεωγραφία, θα πρέπει να αποδεικνύουν ότι είναι μια σημαντική διασταύρωση όπου το Global Britain του Ηνωμένου Βασιλείου και θα μπορούσε να λειτουργήσει σωστά.¹³⁹

Εστιάζοντας στην ανάπτυξη των τεχνολογικών χαρακτηριστικών με βάση το Global Britain, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μακρά και καθιερωμένη ιστορία ως παγκόσμιος ηγέτης στην επιστήμη και την καινοτομία. Μερικά παραδείγματα

¹³⁷ A. Dowse, S.- D. Dov Bachmann. *Explainer: what is “hybrid warfare” and what is meant by the “grey zone”?* Bournemouth University, 2019.

¹³⁸ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

¹³⁹ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

που το αποδεικνύουν είναι η δημιουργία και εξέλιξη της κρυπτογράφησης, του υποβρύχιου, του τηλεφώνου, της ατμομηχανής, της βιομηχανικής επανάστασης, του προφίλ DNA, του Παγκόσμιου Ιστού και το πιο πρόσφατο που είναι η δημιουργία του εμβολίου Oxford-AstraZeneca, στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημίας του COVID-19. Αξίζει να αναφερθεί ότι η Βρετανία αυτή τη στιγμή κατέχει την τέταρτη θέση στον Παγκόσμιο Δείκτη Καινοτομίας, παρουσιάζοντας ιδιαίτερα ισχυρές επιδόσεις. Ένα από τα ιδιαίτερα δυνατά σημεία του Ηνωμένου Βασιλείου έγκειται στη στρατηγική του επένδυση σε αναδυόμενες τεχνολογίες, ενώ παράλληλα αποτελεί έναν παγκόσμιο ηγέτη στην ανατρεπτική εφαρμοσμένη καινοτομία, όπως η Agritech, η Fin Tech, η Health Tech και η Clean Tech.¹⁴⁰ Για την διατήρηση της δυναμικής πίσω από τις παραπάνω τεχνολογικές επενδύσεις, είναι επιτακτική η ανάγκη για την επίτευξη πολλών από τους βασικούς στόχους της παγκόσμιας ατζέντας της Βρετανίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της διεθνούς ηγεσίας τους στη δράση για το κλίμα, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και τη διασφάλιση ότι συνεχίζουν να κατέχουν μια θέση για την ενίσχυση του παγκόσμιου συστήματος υγείας.

Επίσης, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αποδείξει τις τεχνολογικές του ικανότητες στον τομέα της Deep Tech. Το 2020, οι επενδύσεις τους στη βαθιά τεχνολογία αυξήθηκαν κατά 17%, η οποία αποτέλεσε τη μεγαλύτερη αύξηση από έτος σε έτος παγκοσμίως, φτάνοντας σχεδόν τα 3 δισεκατομμύρια λίρες.¹⁴¹ Ο τομέας της εξελιγμένης και καινοτόμας τεχνολογίας κατηγοριοποιείται με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης, η οποία είναι πλέον κρίσιμη τεχνολογία σε προϊόντα που εκτείνονται από τη βιοτεχνολογία έως τα drones, και είναι πιθανό να αποτελέσει αρένα σημαντικής καινοτομίας και επενδύσεων στο μέλλον. Αυτή η ικανότητα, αναγνώρισης και προώθησης των νέων τάσεων, οπλίζει το Ηνωμένο Βασίλειο με ένα ιδιαίτερο πλεονέκτημα σε αυτό το όλο και πιο ανταγωνιστικό πεδίο. Η επιτυχία του κλάδου τεχνολογίας του Ηνωμένου Βασιλείου μέχρι σήμερα δεν έχει προκύψει τυχαία. Συνδέεται με μία ισχυρή κουλτούρα καινοτομίας, συνεπείς επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη, τα πανεπιστήμια παγκόσμιας κλάσης και στις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες τους. Τα πανεπιστήμια στο Ηνωμένο Βασίλειο παρέχουν 60% περισσότερα διδακτορικά από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ο οργανισμός Έρευνας και Καινοτομίας του Ηνωμένου Βασιλείου έχει δεσμευτεί να αυξήσει τις επενδύσεις του

¹⁴⁰ Wright, E. « Global Innovation Index 2020.» *Wipo*, 2020.

¹⁴¹ Nation, Tech. «Tech Nation Report 2021.» 2021.

Ηνωμένου Βασιλείου στα στατιστικά στοιχεία της Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A) στο 2,4% του ΑΕΠ έως το 2027.¹⁴²

Επιπλέον, η αύξηση των start-up επιχειρήσεων σε πολλές πόλεις έχει δημιουργήσει εστίες παραγωγικής συνεργασίας και συσσώρευσης, και τα περιουσιακά στοιχεία, η έρευνα, η εκπαίδευση και η καινοτομία εξακολουθούν να έχουν σημαντικές δυνατότητες για να κλιμακωθούν και να γίνουν καλύτερα και να αξιοποιηθούν στο μέλλον. Τα διεθνώς αναγνωρισμένα ρυθμιστικά, νομικά, πρότυπα πλαισίων του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και το ιστορικό του και η τεχνογνωσία του στη σφυρηλάτηση νέων κουλτούρων διακυβέρνησης σημαίνει επίσης ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είναι σε θέση να χτίσει τις διεθνείς υποδομές για την καθοδήγηση της ηθικής ανάπτυξης αυτών των νέων τεχνολογιών και τις σφαίρες αλληλεπίδρασης. Ακόμη, μέσω της ιδέας του Global Britain επιδιώκεται η καλλιέργεια ενός νέου τύπου διακυβέρνησης και μιας ηθικής κουλτούρας γύρω από την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI), μέσω ενός συνεργατικού δικτύου που εκτείνεται σε ακαδημαϊκά ιδρύματα, τανκς και φόρουμ πολιτικής. Αυτό συνέβαλε στην κατάταξη του Ηνωμένου Βασιλείου στη δεύτερη θέση παγκοσμίως σε μία έρευνα σχετικά με την ετοιμότητα της τεχνητής νοημοσύνης το 2019 και ενίσχυσε τη νομιμότητα του έθνους να ενεργεί ως κινητήρια δύναμη καθιερώνοντας νέα διεθνή πρότυπα για αυτόν τον αναπτυσσόμενο τομέα καινοτομίας.¹⁴³

Παρά τις επιτυχίες του Ηνωμένου Βασιλείου σε αυτούς τους τομείς, η πρόκληση συνεχίζεται αναφορικά με τη δυνατότητα για καινοτομία. Σίγουρα, υπάρχουν πολλές πτυχές της κυβερνητικής πολιτικής και το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον που μπορεί να ανατρέψει την ισορροπία από την εύνοια της Βρετανίας, περιορίζοντας τα πλεονεκτήματα που έχουν δημιουργηθεί μέχρι τώρα¹⁴⁴. Αν και πολλές ψηφιακές βιομηχανίες έχουν αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η αναστάτωση που προκάλεσε το BREXIT σε ταλέντο πολλών αναπτυσσόμενων εταιρειών, οι προσλήψεις και οι επενδύσεις παρουσιάζουν εμπόδια στους επιχειρηματίες που δεν μπορούν πάντα να επανορθώνεται γρήγορα.¹⁴⁵

¹⁴² Hodges, D. «Strengths and weaknesses in the UK innovation system.» *Innovate UK*, July 2018.

¹⁴³ Pearce, D. S. «AI in the UK: The Story So Far - Committee on Standards in Public Life.» *CSPL*, 2020.

¹⁴⁴ Lowe, Sam. «Global Britain? The Trade Debate.» *Last Word*, 2018.

¹⁴⁵ Shaw, R. «Brexit isn't the biggest threat facing the tech sector.» *NS Tech sector*, 2019.

Πολλοί υφιστάμενοι οργανισμοί αγωνίζονται επίσης να προσαρμοστούν αποτελεσματικά στην ψηφιακή εποχή. Μια πρόσφατη μελέτη της YouGov και της BT διαπίστωσε ότι οι επιχειρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου υποφέρουν από «ψηφιακή ανωριμότητα», με σχεδόν το ένα τρίτο των εταιρειών να μην σχεδιάζουν να επενδύσουν στην εξαγορά αναδυόμενων τεχνολογιών που βασίζονται σε δεδομένα. Αυτά τα αργά ποσοστά υιοθέτησης τεχνολογίας απειλούν να καταπνίξουν το Ηνωμένο Βασίλειο μέσω της παγκόσμιας οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Η ευρυζωνική υποδομή του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελεί επίσης πιθανό εμπόδιο στην παραγωγικότητα και την καινοτομία. Επί του παρόντος, μόνο το 27% των κατοικιών στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν πρόσβαση σε ευρυζωνική σύνδεση και οι πιέσεις στα παλαιότερα ευρυζωνικά συστήματα αυξάνονται, η ευρυζωνική σύνδεση με δυνατότητα gigabit θα γίνει ολοένα και πιο ουσιαστική για την εμπειρία των καταναλωτών και την παροχή υπηρεσιών. Έτσι, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έχει στόχο την ευρυζωνική κάλυψη έως 85% με δυνατότητα gigabit έως το 2025. Ωστόσο, υπάρχουν κάποια αναπάντητα ερωτήματα σχετικά με τη σκοπιμότητα της κρατικής χρηματοδότησης για την επίτευξη αυτού.¹⁴⁶

Ωστόσο, η ευρυζωνική υποδομή θα επηρεάσει δυσανάλογα τις περιοχές με φτωχή υπάρχουσα πρόσβαση ευρυζωνικότητας, οι οποίες είναι κατά κύριο λόγο αγροτικές περιοχές. Πέρα από τις δυνατότητες, το κόστος ποικίλλει επίσης σημαντικά σε διάφορες περιοχές και νοικοκυριά στη Νοτιοδυτική, Βόρεια και Ανατολική Αγγλία και στην Ουαλία δαπανούν κατά μέσο όρο επτά φορές περισσότερα σε ευρυζωνικές υπηρεσίες εισαγωγικού επιπέδου ως ποσοστό των δικών τους εισοδημάτων, σε σχέση με άλλες περιοχές¹⁴⁷. Επομένως, η ευρυζωνική σύνδεση δεν θα πρέπει να καθοδηγείται μόνο από την επιδίωξη γεωπολιτικού πλεονεκτήματος, αλλά και από την επείγουσα ανάγκη εξισορρόπησης των όρων ανταγωνισμού της εγχώριας οικονομικής παραγωγικότητας.¹⁴⁸

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού, η παγκόσμια κίνηση στο διαδίκτυο αυξήθηκε κατά 25-30%. Η канаδική κυβέρνηση είναι αυτή που βρίσκεται στο τιμόνι των προσπαθειών για την προώθηση της σκέψης σχετικά με το παγκόσμιο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένης της φιλοξενίας του Καναδικού Φόρουμ Διακυβέρνησης του

¹⁴⁶ Ofcom. «Connected Nations 2020.» *Ofcom*, 2020.

¹⁴⁷ Ofcom. «Connected Nations 2020.» *Ofcom*, 2020.

¹⁴⁸ Jackson, M. «Map of Broadband Affordability vs Income for England and Wales.» *Ofcom*, 2020.

Διαδικτύου¹⁴⁹. Έτσι, το ΗΒ επιδιώκει να συνεργαστεί με τον Καναδά για τη δημιουργία ενός συνασπισμού υποστήριξης γύρω από τη διακυβέρνηση του Διαδικτύου.^{150, 151}

Όσον αφορά τις επενδύσεις στις επιστημονικές και τεχνολογικές δυνατότητες του Ηνωμένου Βασιλείου, κατέχει τόσο το πνευματικό όσο και το ανθρώπινο κεφάλαιο και το κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον στο οποίο θα διαπρέψει, αλλά επειδή αποτελούν τομείς της μελλοντικής οικονομική ανάπτυξη και συνεπώς υγιείς επενδύσεις σε ένα βιώσιμο οικονομικό μοντέλο. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο τομέας της ψηφιακής τεχνολογίας του Ηνωμένου Βασιλείου, αναπτύσσεται εκθετικά ταχύτερα από πολλούς άλλους τομείς, και το 2018 συνεισέφερε 149 δισεκατομμύρια λίρες στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου. Επίσης, Βρετανικές νεοφυείς εταιρείες τεχνολογίας συγκέντρωσαν σχεδόν 6 δισεκατομμύρια λίρες σε επιχειρηματικά κεφάλαια το 2018, σημαντικά περισσότερα από ό,τι στην Ευρώπη από τους ομολόγους όπως η Γαλλία και η Γερμανία, και διπλάσια από εκείνα του Ισραήλ, του τεχνολογικού δυναμικού. Συνολικά, ο ψηφιακός και τεχνολογικός τομέας αντιπροσωπεύει πλέον το 7,7% της βρετανικής οικονομίας^{152,153,154}.

Ακόμη, ο τομέας της τεχνολογίας είναι μια ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά εργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, με το 10% του συνόλου της τρέχουσας αγοράς. Οι κενές θέσεις εργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκονται στον κλάδο αυτό. Οι περισσότερες από αυτές τις θέσεις είναι υψηλής ειδίκευσης και η ζήτηση για προσλήψεις έχει αυξηθεί κατά 40% τα δύο χρόνια μετά το 2018. Οι μισθοί στον τομέα της τεχνολογίας είναι υψηλότεροι από το εθνικό μέσο όρο του Ηνωμένου Βασιλείου, και σε τεχνικούς ρόλους όπως η μηχανική λογισμικού, οι μισθοί αυξάνονται σταθερά στο παρά την πανδημία του COVID-19. Ίσως το πιο σημαντικό είναι ότι ο τομέας φαίνεται να είναι ασυνήθιστα ανθεκτικός απέναντι στη διαταραχή αυτή, αφού σε ολόκληρο τον κλάδο της τεχνολογίας σχεδόν οι μισές εταιρείες

¹⁴⁹ Lowe, Sam. *Global Britain? The Trade Debate. Last Word*, 2018.

¹⁵⁰ eTeknix.com. *Canada Declares Broadband Internet Access as Basic Service. eTeknix.com*, 2016.

¹⁵¹ UK IGF. «UK Internet Governance Forum.» *UK IGF*, 2021.

¹⁵² Tech Nation. *UK tech for a changing world - Tech Nation Report 2020*. 2020. <https://technation.io/news/tech>.

¹⁵³ Tech Monitor. *“A Bumper Year”: UK Tech Exits Topped \$40 Billion in 2018*. 2018. <https://techmonitor.ai/techonology/emerging-technology/a-bumper-year-uk-tech-exits-topped-40-billion-in-2018>.

¹⁵⁴ Tech Monitor. *Digital Sector Now Accounts for 7.7 percent of the UK’s Economy*. 2020. <https://techmonitor.ai/techonology/data/>.

αύξησαν τον αριθμό των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της πανδημίας και το 42% γνώρισε ώθηση στα έσοδα τους τελευταίους 12 μήνες^{155, 156}.

Επιπρόσθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο φιλοξενεί τέσσερις από τις 100 κορυφαίες ομάδες επιστήμης και τεχνολογίας στον κόσμο, τα οποία είναι το Λονδίνο που ανήκει στην 15^η ομάδα, το Κέιμπριτζ που ανήκει στην 57^η ομάδα, την Οξφόρδη που ανήκει στην 71^η και το Μάντσεστερ που ανήκει στην 93^η ομάδα. Εκτός από αυτά, άλλες πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και περιφέρειες έχουν δημιουργήσει με επιτυχία ειδικότητες επιστήμης και τεχνολογίας για τον εαυτό τους. Για παράδειγμα, το Λιντς φιλοξενεί το 63% όλων των επιχειρήσεων τεχνολογίας υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο¹⁵⁷.

Ωστόσο, άλλες περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου υστερούν σημαντικά στις επιστημονικές και τεχνολογικές τους ικανότητες. Το 2019, το Βορειοανατολικό τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου, το Γιορκσάιρ και το Χάμπερ, η Β. Ιρλανδία και η Ουαλία έλαβαν όλες περίπου 100 εκατομμύρια λίρες σε επενδύσεις επιχειρηματικού κεφαλαίου στον τομέα της τεχνολογίας, τα οποία πάρα πολύ λιγότερα σε σχέση με την Ανατολική Αγγλία, η οποία έλαβε 800 εκατομμύρια λίρες και από το Λονδίνο που σημείωσε επενδύσεις ύψους 6,8 δισεκατομμυρίων λιρών¹⁵⁸. Αυτές οι διαφορές στις επενδύσεις αποτελούν παράδειγμα της ανάγκης για την ανοδική ισοπέδωση για την αντιμετώπιση των επιστημονικών και τεχνολογικών ικανοτήτων περιοχών που δεν μπόρεσαν να αναπτύξουν την ομαλή μετάβαση στην ψηφιακή οικονομία¹⁵⁹.

Μια ομάδα μεγάλων βρετανικών επιχειρήσεων κάλεσε πρόσφατα την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου να έχει περισσότερο ενεργό ρόλο στην υποστήριξη των αλυσίδων εφοδιασμού για ανταγωνιστικές βιομηχανίες παγκοσμίως, ώστε να καταστεί δυνατός ένας μεγαλύτερος βαθμός μακροπρόθεσμης βεβαιότητας για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις σε όλους τους τεχνολογικούς τομείς ανάπτυξης¹⁶⁰. Ένας από τους αποτελεσματικότερους τρόπους διανομής κρατικών πόρων προς όφελος πολλών επιχειρήσεων είναι μέσω της

¹⁵⁵ Institute of Coding. «Tech sector growth creates massive opportunity for people to train for digital careers.» *Institute of Coding*, 2021.

¹⁵⁶ Miskelly, N. «The UK tech sector is creating jobs at twice the rate of the rest of the economy.» *Redline Group*, 2018.

¹⁵⁷ Tech Nation. *UK tech for a changing world - Tech Nation Report 2020*. 2020. <https://technation.io/news/tech>.

¹⁵⁸ Tech Nation. *UK tech for a changing world - Tech Nation Report 2020*. 2020. <https://technation.io/news/tech>.

¹⁵⁹ Lowe, Sam. «Global Britain? The Trade Debate.» *Last Word*, 2018.

¹⁶⁰ Covid Recovery Commission. «Levelling up communities.» *Covid Recovery Commission*, 2020.

δημιουργίας κόμβων τεχνολογίας και καινοτομίας που επιτρέπουν διαφορετικές και ανόμοιες νεοσύστατες επιχειρήσεις να δημιουργήσουν τις δικές τους αλυσίδες εφοδιασμού και να μοιράζονται υπηρεσίες μέσω συσσώρευσης. Κόμβοι όπως το Silicon Roundabout του Λονδίνου και το MediaCityUK του Μάντσεστερ αποτελούν στενά συνδεδεμένες κοινότητες που έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν την καινοτομία μεταξύ νεανικών εταιρειών. Έτσι, αυτό μπορεί να αποτελέσει σίγουρα μία περίπτωση που το Λονδίνο εισήλθε στην ψηφιακή εποχή με ένα ξεχωριστό πλεονέκτημα σε σύγκριση με πολλές άλλες πόλεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ο ρόλος που έχουν οι κρατικές επενδύσεις και τα κίνητρα που έπαιξαν στη δημιουργία του συγκεκριμένου επιτεύγματος. Το 2010, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ίδρυσε τον Οργανισμό Επενδύσεων Tech City, ο οποίος, μέσω πολιτικών όπως ένα νέο σύστημα θεωρήσεων για τους επιχειρηματίες, η μεταρρύθμιση της πνευματικής ιδιοκτησίας και το λανσάρισμα γρήγορης ευρυζωνικής σύνδεσης, προσπάθησε να ενθαρρύνει τις επενδύσεις στο Silicon Roundabout του Λονδίνου. Έπειτα, το 2012 άλλα 50 εκατομμύρια λίρες επενδύθηκαν για την ουσιαστική ανάπλαση του κυκλικού κόμβου και από το 2019 υπήρχαν πάνω από 4.000 εταιρείες τεχνολογίας στο Λονδίνο παρέχοντας περισσότερες από 50.000 ψηφιακές θέσεις εργασίας στην οικονομία¹⁶¹.

Η στρατηγική για την χρήση της μεταρρύθμισης της τακτικής πολιτικής και της κυβερνητικής διευκόλυνσης και η ενθάρρυνση των άμεσων ξένων επενδύσεων συνέβαλε στη δημιουργία του πρώτου ανταγωνιστή του Λονδίνου στη Silicon Valley και παρέχει ένα μοντέλο που θα μπορούσε θεωρητικά να αναπαραχθεί σε άλλα μέρη του έθνους¹⁶².

Επιπλέον, το Μάντσεστερ αποτελεί ένα άλλο σαφές παράδειγμα για το πώς το κράτος και η αγορά μπορούν να συνεργαστούν για την προώθηση επιτυχημένων κόμβων τεχνολογίας και καινοτομίας. Το 2019, οι εταιρείες τεχνολογίας της κατάφεραν να εξασφαλίσουν τετραπλάσια αύξηση των επενδύσεων σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η επιτυχία του Manchester στην τεχνολογία έχει υποστηριχθεί από την ανάπτυξη του MediaCityUK, που φιλοξενεί 250 επιχειρήσεις ψηφιακών μέσων. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έπαιξε αναπόσπαστο ρόλο στην επιτυχία αυτού του τεχνολογικού κόμβου. Η ανάπτυξη αυτή στέφθηκε πρώτη στην Ευρώπη το 2020, με συνδεσιμότητα χωρίς

¹⁶¹ Cameron, D. «East End Tech City speech.» *GOV.UK*, 2010.

¹⁶² Cameron, D. «East End Tech City speech.» *GOV.UK*, 2010.

τριβές που επιτυγχάνεται μέσω υψηλής ταχύτητας Wifi εξωτερικού χώρου σε όλη την έκταση¹⁶³.

Συνεπώς, οι κόμβοι τεχνολογίας και καινοτομίας δεν είναι μόνο ζωτικής σημασίας για το Global Britain, αλλά θα βοηθήσουν σε αυτό ώστε να παρέχουν τον απαραίτητο οικονομικό δυναμισμό που απαιτείται για να ενισχυθούν οι πολίτες και οι κοινότητες για την προσωπική τους ανθεκτικότητα και να γίνουν πιο προσαρμοστικοί στο μεταβαλλόμενο πρότυπο ασφάλειας. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα σε οικονομικό επίπεδο είναι ταυτόχρονα στόχος και αναπόσπαστο μέρος της επιτυχίας του έργου Global Britain. Εν μέρει, επειδή η ευημερία του Ηνωμένου Βασιλείου εξοπλίζει με τις δυνατότητες να προβάλλει την επιρροή του και να βοηθήσει άλλα έθνη να επιτύχουν την ίδια αλχημεία ανάπτυξης και ειλικρίνειας. Ομοίως, επειδή διασφαλίζεται ότι η οικονομική ασφάλεια κατανέμεται καλύτερα σε όλες τις περιφέρειες στο Ηνωμένο Βασίλειο θα αποτελέσουν ουσιαστικό θεμέλιο για την οικοδόμηση της δημόσιας συναίνεσης.^{164,165}

AMYNA – ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σχετικά με τα στρατιωτικά χαρακτηριστικά και το Global Britain, αρχικά το Λονδίνο υπογράμμισε και εξακολουθεί να υπογραμμίζει τη σημασία της «ειδικής σχέσης» με τις ΗΠΑ, τον πιο σημαντικό εταίρο για το Ηνωμένο Βασίλειο. Τονίζει επίσης την προθυμία του να συνεργαστεί με άλλους σημαντικούς εταίρους, όπως η Γαλλία, είτε απευθείας είτε στο πλαίσιο πολυμερών οργανισμών¹⁶⁶. Αντίθετα, το έγγραφο της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης για το Global Britain υστερεί σε συγκεκριμένες προτάσεις για την αμυντική συνεργασία μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, εάν η Βρετανία θέλει να ανταποκριθεί στις φιλοδοξίες της, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα χρειαστεί πρόθυμους και ικανούς εταίρους που θα θέλουν να τις μοιραστούν. Είτε το Λονδίνο θέλει

¹⁶³ Wright, E. « Global Innovation Index 2020.» *Wipo*, 2020.

¹⁶⁴ Cooper, Charlie. «David Lidington: Global Britain = European Britain.» *POLITICO*, 2020.

¹⁶⁵ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

¹⁶⁶ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

να το παραδεχτεί είτε όχι, είναι πολύ πιθανό να βρει τέτοιους εταίρους σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες¹⁶⁷.

Παραδοσιακά, οι Βρετανοί ήταν απρόθυμοι να προωθήσουν τη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας μέσω της Ένωσης, επειδή η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της Ένωσης θεωρείται, για το Ηνωμένο Βασίλειο, πρωτίτως ένα συμπληρωματικό εργαλείο στον κύριο στρατιωτικό οργανισμό ο οποίος είναι το ΝΑΤΟ. Από τον Ιανουάριο του 2021 το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επίσημα το καθεστώς τρίτης χώρας, όμως μέχρι τώρα δεν έχει υπάρξει συνολική συμφωνία που να καθορίζει τη σχέση μεταξύ Ένωσης και Ηνωμένου Βασιλείου στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Το ότι μια τέτοια συμφωνία δεν βρίσκεται στην κορυφή της πολιτικής του Ηνωμένου Βασιλείου αντικατοπτρίζεται ξεκάθαρα στην Ολοκληρωμένη Ανασκόπηση όσον αφορά την συνεργασία Ένωσης και Ηνωμένου Βασιλείου, όπου στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας αυτή δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά ένα μέσο για την επίτευξη των στόχων ασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου με βάση το αντίστοιχο κείμενο στην Ολοκληρωμένη Ανασκόπηση, το Ηνωμένο Βασίλειο θα «συνεργαστεί με την ΕΕ σε θέματα ασφάλειας και άμυνας ως ανεξάρτητος εταίρος, όπου αυτό είναι προς το συμφέρον του»¹⁶⁸. Ωστόσο, το να στηρίζεται μόνο στις δικές τους στρατιωτικές και διπλωματικές του ικανότητες, καθώς και η υπόθεση ότι η συνεργασία με την Ένωση δεν θα απαιτήσει δυνητικά παραχωρήσεις από το Ηνωμένο Βασίλειο, είναι μια επικίνδυνη πράξη εξισορρόπησης για το Λονδίνο. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στο Λονδίνο πιθανότατα θα χρειαστεί να αποδεχθούν την πρόκληση μιας ουσιαστικής συνεργασίας, καθώς οι πρόσφατες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή άμυνα, ειδικά η ανάπτυξη της Στρατηγικής Πυξίδας (Strategic Compass) ή της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Συνεργασία στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού (Cooperation in the Indo-Pacific), δείχνουν ότι η Ένωση ενισχύει την ικανότητά της να δρα και γίνεται ολοένα και πιο αυτόνομη¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁶⁸ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

¹⁶⁹ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενίσχυσε τις δυνατότητές της μέσω της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (PESCO), στο πλαίσιο της οποίας βρίσκονται σε εξέλιξη 46 κοινά έργα, και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (ΕΤΑ) για τη χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης. Οι τρέχουσες διαδικασίες σε επίπεδο Ευρώπης δείχνουν ότι η ίδια βρίσκεται τώρα σε διαδικασία ευθυγράμμισης των δυνατοτήτων με τη στρατηγικής της ώστε να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της. Ως εκ τούτου, η Βρετανία θα πρέπει να παρακολουθεί στενά τις σχετικές εξελίξεις προκειμένου να είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί ευκαιρίες για συνεργασία^{170,171}.

Από την άλλη, ενώ το ΗΒ θέλει και επιθυμεί να βρει αναμφίβολα κοινό έδαφος με τις ΗΠΑ ως τον πιο σημαντικό σύμμαχό του σε πολλά θέματα, εντούτοις οι ΗΠΑ φαίνεται να έχουν περιορισμένο ενδιαφέρον να αφιερώσουν τον απαραίτητο χρόνο και να δεσμευτούν σε προσπάθειες στρατιωτικής σταθεροποίησης στην ευρύτερη ευρωπαϊκή γειτονιά. Ιδιαίτερα στο νότο της Ευρώπης, οι στρατιωτικές προσπάθειες αναμένονται κυρίως από την ευρωπαϊκή πλευρά. Πράγματι, η αυξημένη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περιοχή μέσω της εκπαιδευτικής αποστολής της στο Μάλι (EUTM), της αποστολής ανάπτυξης ικανοτήτων της στο Σαχέλ (EUCAP), καθώς και ο έλεγχος του εμπάργκο όπλων του ΟΗΕ κατά της Λιβύης μέσω της αποστολής ΚΠΑΑ, δείχνουν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει την πρόθεση να αναλαμβάνει ολοένα και περισσότερο ηγετικό ρόλο σε αυτή την περιοχή, ενώ οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ υποστηρίζουν αυτές τις προσπάθειες. Ένα άλλο σημείο ενδιαφέροντος για τη σχέση Ηνωμένου Βασιλείου και ΗΠΑ είναι η απεικόνιση, μέσα στο κείμενο της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης, μιας πολύ πιο συνεργατικής προσέγγισης του Ηνωμένου Βασιλείου προς την Κίνα, στάση που διαφέρει από την τρέχουσα γραμμή της αμερικανικής κυβέρνησης. Αυτή μπορεί να εξηγηθεί στο πλαίσιο της προσπάθειας της Βρετανίας να αναζητήσει άλλους εταίρους και να βελτιώσει τις σχέσεις της με την Κίνα. Όμως, προκειμένου να ανταποκριθεί στις φιλοδοξίες της αναφορικά με το Global Britain και να μεταφράσει τα συμφέροντά της για την ασφάλεια σε

¹⁷⁰ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁷¹ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

συγκεκριμένες πολιτικές θα πρέπει να γνωρίζει ότι αυτή η ειδική εταιρική σχέση με τις ΗΠΑ δεν είναι άνευ όρων^{172,173}.

Ο δρόμος του Ηνωμένου Βασιλείου προς την ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία δεν φαίνεται να οδεύει, τουλάχιστον προς το παρόν, απευθείας μέσω των Βρυξελλών, αλλά μάλλον μέσω των ευρωπαϊκών πρωτευουσών¹⁷⁴. Πράγματι, μέσω της μελέτης και ανάλυσης της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης, οι φιλοδοξίες του Ηνωμένου Βασιλείου να εξελιχθεί Global Britain συνάδουν πολύ καλά με τη γαλλική σύλληψη του Grande Nation, μιας δηλαδή μεγάλης δύναμης με παγκόσμια επιρροή. Εκτός από το ότι το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία μοιράζονται παρόμοια χαρακτηριστικά, όπως είναι το παρόμοιο μέγεθος του πληθυσμού και του ΑΕΠ, τα πυρηνικά όπλα, καθώς και το ότι και οι δύο αποτελούν μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, και οι δύο φιλοδοξούν να διαδραματίσουν βασικό παγκόσμιο ρόλο. Επίσης, και οι δύο είναι αντιμέτωπες με μια τον ολόένα και πιο σημαντικό παγκόσμιο ρόλο της Κίνας αλλά και άλλων ανερχόμενων δυνάμεων, και ως εκ τούτου με την απειλή της σχετικής παρακμής¹⁷⁵. Ενώ η Γαλλία έχει παραδοσιακά πιο σημαντική περιφερειακή εστίαση στην Αφρική, που εκδηλώνεται πιο πρόσφατα σε επιχειρήσεις αντιτρομοκρατίας και σταθερότητας, και οι δύο χώρες περιγράφουν τον Ινδο-Ειρηνικό ως τη βασική περιοχή για τη διεθνή ασφάλεια στη σύγχρονη εποχή αλλά και για τα επόμενα χρόνια, ζητώντας περισσότερη ευρωπαϊκή δράση σε αυτή. Κατά συνέπεια, υπάρχει υψηλό επίπεδο σύγκλισης στρατηγικών συμφερόντων μεταξύ Λονδίνου και Παρισιού. Η γάλλο-βρετανική συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας ήταν παραδοσιακά στενή και, στο παρελθόν, έχει λειτουργήσει συχνά ως καταλύτης για περισσότερη ευρωπαϊκή δράση στον τομέα αυτό. Η διμερής συνεργασία Γαλλίας και Ηνωμένου Βασιλείου θα μπορούσε για άλλη μια φορά να γίνει το άνοιγμα της πόρτας για

¹⁷² Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁷³ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

¹⁷⁴ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁷⁵ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

την ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία στην εποχή του Global Britain^{176,177}. Όμως, η συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου στο σύμφωνο ασφαλείας με τις ΗΠΑ και την Αυστραλία, γνωστό πλέον με το ακρωνύμιο AUKUS, και το οποίο ως συνέπεια είχε την ακύρωση της προμήθειας γαλλικών υποβρυχίων από την Αυστραλία, έχει επιδεινώσει σημαντικά τις σχέσεις των δύο χωρών. Με αυτή της την ενέργεια η Βρετανία φαίνεται να κλίνει αποφασιστικά προς την κατεύθυνση των ΗΠΑ και ταυτόχρονα πως θέλει να δείξει ότι είναι πραγματικά επικεντρωμένη στην περιοχή του Ινδο-Ειρηνικού, στην οποία γίνεται αναφορά σχεδόν 30 φορές μέσα στο κείμενο της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης¹⁷⁸.

Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται ότι η ευελιξία είναι το κλειδί για την επιτυχή στρατιωτική συνεργασία και τη στρατηγική αυτονομία του Global Britain. Ειδικότερα, ευέλικτες μορφές ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας μπορούν να προκύψουν μέσω αμοιβαίας συνεργασίας και να:

- επιτρέπουν μια ευέλικτη και στοχευμένη απάντηση σε ένα πρόβλημα ασφάλειας μέσω των ευρωπαϊκών κρατών που είναι πρόθυμα και ικανά να συμμετάσχουν σε αυτή την ομαδοποίηση,
- επιταχύνουν αποτελεσματικότερα τις απαντήσεις στις προκλήσεις ασφάλειας στην ευρωπαϊκή γειτονιά,
- ευθυγραμμίζονται απόλυτα με την αναζήτηση του Ηνωμένου Βασιλείου για την παγκόσμια Βρετανία, επιτρέποντας σε αυτό να συμμετέχει στην επίλυση συγκεκριμένων προκλήσεων ασφαλείας ως ουσιαστικός παράγοντας χωρίς να εγκαταλείπει την αυτονομία του, καθώς όλα αυτά τα σχήματα είναι διακυβερνητικά και λειτουργούν χωρίς μεταβίβαση εθνικής κυριαρχίας ή εξουσίες λήψης αποφάσεων¹⁷⁹.

Για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ευέλικτες μορφές αμυντικής συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο σε τομείς όπου συγκλίνουν τα διμερή συμφέροντα

¹⁷⁶ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁷⁷ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

¹⁷⁸ Georgina Wright, “AUKUS, a Golden Opportunity for ‘Global Britain’?,” Institut Montaigne, 2021, <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/aukus-golden-opportunity-global-britain>.

¹⁷⁹ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

για την ασφάλεια μπορούν να είναι εξίσου επωφελείς και να χρησιμεύσουν ως «πρόσθετο» στην υφιστάμενη ΚΠΑΑ. Η αναζήτηση του Ηνωμένου Βασιλείου για το Global Britain μπορεί επομένως να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για τα κράτη μέλη της Ένωσης τα οποία είναι και πρόθυμα αλλά και ικανά να επιδιώξουν συνεργασία πέρα από το υπάρχον πλαίσιο ΚΠΑΑ και να ενισχύσουν την ουσιαστική συνεργασία. Πράγματι, το ίδιο το Ηνωμένο Βασίλειο, μέσω της ηγεσίας του της Συνεταιριστικής Μικτής Εκστρατευτικής Δύναμης, διαδραμάτισε βασικό ρόλο. Συνεπώς, το Global Britain μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τα επιμέρους κράτη μέλη να δημιουργήσουν θετικές συνέργειες στη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στο Λονδίνο, το Παρίσι, το Βερολίνο και τις Βρυξέλλες θα πρέπει να αξιολογήσουν τις δυνατότητες «παγκοσμιοποίησης» από κοινού^{180,181}.

¹⁸⁰ Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. «A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict.» *International Affairs*, 2019: 801-816.

¹⁸¹ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ (INTERGATED REVIEW)- ΤΟ ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ GLOBAL BRITAIN;

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, στις αρχές του 2021 η κυβέρνηση του Μπόρις Τζόνσον δημοσίευσε ενδεχομένως το πιο σημαντικό έγγραφο πολιτικής της εποχής μετά το BREXIT και το αποκορύφωμα της εργασίας ενός έτους στα παρασκήνια του Whitehall. Αυτό αποτέλεσε μία ολοκληρωμένη αναθεώρηση της ασφάλειας, της άμυνας, της ανάπτυξης και της εξωτερικής πολιτικής του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο σκοπός αυτού του εγγράφου ήταν να οριστεί ο ρόλος του Ηνωμένου Βασιλείου στον κόσμο για την επόμενη δεκαετία και μετέπειτα, μετά την Ευρωπαϊκή Ένωση και σε μια θεμελιωδώς ασταθή στιγμή της παγκόσμιας πολιτικής, όπως είναι η παρακμή των ΗΠΑ, η αυξανόμενη ισχύς της Κίνας, η κλιματική κρίση, η μεταπανδημική ανάκαμψη από τον COVID-19 και η ταχεία τεχνολογική αλλαγή. Ασυνήθιστα, ο άνθρωπος που επέλεξε ο Τζόνσον για να ηγηθεί της κριτικής δεν είναι δημόσιος υπάλληλος σταδιοδρομίας, διπλωμάτης ή πρώην πολιτικός αλλά είναι ο 40 χρονών ιστορικός, βιογράφος Βρετανών πολιτικών και ειδικός στη ρεαλοpolitik, Τζον Μπιού (John Bew). Ο ίδιος είναι ο διευθυντής του Centre for Grand Strategy του Kings College του Λονδίνου και επιλέχθηκε από τον Τζόνσον για την ικανότητά του να βλέπει τη ευρύτερη διάσταση της πραγματικής εικόνας¹⁸².

Ο Τζον Μπιού ως σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής του πρωθυπουργού, μέσω της μικρής του ομάδας, έπαιξε τον κεντρικό ρόλο συνθέσεως της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης, συγκεντρώνοντας διάφορα στοιχεία της κριτικής από όλο το Whitehall, κυρίως στοιχεία που βασιζόνταν στην άμυνα, στην διπλωματία, στο εμπόριο και στη βοήθεια για μια ενιαία, συνεκτική στρατηγική. Ο Peter Ricketts, ο οποίος αποτελεί τον πρώην σύμβουλο της εθνικής ασφάλειας και συχνά είναι επικριτής του πρωθυπουργού, κάνοντας κάποιες σχετικές αναφορές στο POLITICO θεωρεί ωστόσο τον Μπιού ως μία εμπνευσμένη επιλογή για το συγκεκριμένο έργο, ο οποίος φέρνει το μυαλό ενός μελετητή, ενός ακαδημαϊκού, αλλά είναι επίσης ένα πολύ ρεαλιστικό άτομο. Ένα προηγούμενο ολοκληρωμένο έγγραφο στρατηγικής του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελεί και η «Μελέτη Μελλοντικής Πολιτικής» του 1960, το οποίο είναι ένα οκτάμηνο έργο από ανώτερους αξιωματούχους και στρατιωτικούς διοικητές που συμμετείχαν στο λεγόμενο Grand Design του Πρωθυπουργού Χάρολντ Μακμίλαν. Αυτό το έγγραφο ήταν ένα σχέδιο που έθεσε την

¹⁸² Charlie Cooper, “The Man Who Knows What ‘Global Britain’ Means,” Politico, 2021, <https://www.politico.eu/article/john-bew-global-britain-uk-eu/>.

ένταξη στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα στο επίκεντρο των προτεραιοτήτων της βρετανικής εξωτερικής πολιτικής. Πολύ συχνά από τότε, κατά την άποψη του Μπιού, η βρετανική στρατηγική σκέψη ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Το 2013, γράφοντας στο *New Statesman*, επέκρινε την κυβέρνηση του Ντέιβιντ Κάμερον για τις «μεγάλες αμυντικές περικοπές» και την αποτυχία «να κατανοήσει τη φύση του κόσμου στον οποίο λειτουργούσαν». Ακόμη, σημείωσε την ανάδειξη του Φίλιπ Χάμοντ στη θέση του υπουργού Εξωτερικών το 2014 ως έναν θρίαμβο του τεχνίτη επί του στοχαστή που δεν φέρνει μαζί του σαφή φιλοσοφία για τη θέση της Βρετανίας στον κόσμο, ούτε αποδεδειγμένο βάθος ενδιαφέροντος για τις εξωτερικές υποθέσεις.

Το αναφερόμενο σχέδιο, περιλαμβάνει σημαντικές επενδύσεις σε τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης και δυνατότητες στον κυβερνοχώρο, διατηρεί το Ηνωμένο Βασίλειο ως τον μεγαλύτερο αμυντικό στην δαπάνη στην Ευρώπη και άνετα πάνω από τον στόχο αμυντικών δαπανών του NATO του 2% του ΑΕΠ. Με το βλέμμα στραμμένο στον στόχο του Τζο Μπάιντεν να ανανεώσει τη ευρω-ατλαντική συμμαχία, η ανανεωμένη έμφαση στη στήριξη του NATO βρίσκεται επίσης στην ατζέντα του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως και η επέκταση της ομάδας G7, της οποίας το Ηνωμένο Βασίλειο κατέχει την προεδρία φέτος.

Ως εκ τούτου, η ολοκληρωμένη αναθεώρηση της ασφάλειας, της άμυνας, της ανάπτυξης και της εξωτερικής πολιτικής που παρουσιάστηκε στο Κοινοβούλιο τον Μάρτιο του 2021 από τον Πρωθυπουργό, Μπόρις Τζόνσον, αναγνωρίζει σημαντικές αλλαγές στη φύση και κατανομή της παγκόσμιας ισχύος σε έναν εξαιρετικά ανταγωνιστικό και πολύπλοκο κόσμο και παρουσιάζει το *Global Britain* ως ένα εγχείρημα *Grand Strategy*. Συνεπώς, το έγγραφο αναγνωρίζει ότι η ταχεία τεχνολογική αλλαγή, ο ανταγωνισμός, μια πληθώρα διακρατικών προκλήσεων και οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές αλλαγές θα συνεχίσουν να έχουν κρίσιμες επιπτώσεις για την ασφάλεια και την ευημερία του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο ιδεολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτικών συστημάτων διακυβέρνησης θα ασκήσει πίεση στην υπάρχουσα πολυμερή θεσμική αρχιτεκτονική και θα αποδυναμώσει τους καθιερωμένους κανόνες και κανόνες που διέπουν τη διεθνή συμπεριφορά. Τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία θα αμφισβητήσουν τις δυτικές δυνάμεις σε πολλαπλά μέτωπα ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένου του συμβατικού στρατιωτικού τομέα, καθώς και στην τεχνολογική καινοτομία, τον κυβερνοχώρο και το διάστημα.¹⁸³

¹⁸³ Rozpedowski, Joanna. «Global Britain's Grand Strategy: The Baltic Pivot.» *RealClearDefense*, 21 August 2021.

Όσον αφορά τα γεωπολιτικά χαρακτηριστικά, οι συντάκτες της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης υποστηρίζουν ότι για να αντιμετωπιστούν με επιτυχία στην εξουσία και την επιρροή, το Ηνωμένο Βασίλειο θα χρειαστεί να ενισχύσει τις συμμαχίες και τις συνεργασίες παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης της επένδυσης στη συλλογική ασφάλεια μέσω του NATO, της Ενισχυμένης Παρουσίας και Δύναμης του NATO, και να διασφαλίσει την εφαρμογή της νέας Πολιτικής Αποτροπής και Άμυνας του NATO, καθώς και παροχή υποστήριξης σε ρυθμίσεις συλλογικής ασφάλειας στη Μαύρη Θάλασσα, στον Βορρά, στη Βαλτική, στα Βαλκάνια και στη Μεσόγειο. Ωστόσο, με βάση ένα από τα πολλά κορυφαία κυβερνητικά έγγραφα σχετικά με τη θέση της Βρετανίας παγκοσμίως στον κόσμο μετά το BREXIT, το οποίο όπως έχει προαναφερθεί είναι Ολοκληρωμένη Αναθεώρηση της Ασφάλειας, της Άμυνας, της Ανάπτυξης και της Εξωτερικής Πολιτικής, αποτελεί κρίσιμο σε συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με τη δέσμευση του Ηνωμένου Βασιλείου στη περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας και παραμένει ασαφής ως προς τη στάση της Βρετανίας απέναντι σε πιθανές συγκρούσεις για τις πηγές ενέργειας, τις ναυτιλιακές διαδρομές, τον στρατιωτικό τυχодиωκτισμό της Ρωσίας, καθώς και τη δυνατότητα επιδίωξης αλληλοεπικαλυπτόμενων οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων με συμμάχους στην περιοχή.¹⁸⁴

Εν τέλει, αξίζει να αναφερθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκεται σε έναν μακρύ και ακανθώδες δρόμο για να καθορίσει το πλαίσιο εξωτερικής πολιτικής, τους στόχους και τις φιλοδοξίες του μετά το BREXIT. Ωστόσο, οι λόγοι πίσω από το Global Britain παραμένουν ασαφείς. Αρκετοί παρατηρητές τείνουν να υποστηρίζουν ότι το Global Britain είναι μια μεγάλη αφήγηση και μια σπάνια μορφή Grand Strategy για το Ηνωμένο Βασίλειο. Ως εκ τούτου, οι περισσότεροι επικεντρώνονται στους μεγάλους και συστημικούς παράγοντες που το καθοδηγούν. Όλα τα ευρήματα που αναλύθηκαν και αναλύονται βασίζονται σε συνεντεύξεις με πρώην και νυν βρετανούς αξιωματούχους εξωτερικής πολιτικής από διαφορετικό πολιτικό και ακαδημαϊκό υπόβαθρο και προσφέρουν πιο εμπειριστατωμένες εξηγήσεις για την εισαγωγή του Global Britain¹⁸⁵.

Επίσης, σχετικά με τις στρατιωτικές αλλαγές και με βάση την ιδέα του Global Britain μέσα από το έγγραφο Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης, αυτό που παρατηρείται είναι ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αντιστρέφει την επί δεκαετίες μείωση των στρατιωτικών δαπανών και

¹⁸⁴ Rozpedowski, Joanna. «Global Britain's Grand Strategy: The Baltic Pivot.» *RealClearDefense*, 21 August 2021.

¹⁸⁵ Gryazin, Nikita. «Global Britain: Johnson seeks to follow Churchills lead.» *European Leadership Network*, 2 August 2021.

τον πυρηνικό αφοπλισμό και επιθυμεί να παραμείνει μια πυρηνική δύναμη με παγκόσμια εμβέλεια και ολοκληρωμένες στρατιωτικές δυνατότητες και στα πέντε επιχειρησιακά πεδία, έχοντας ένα δυναμικό διαστημικό πρόγραμμα ώστε να γίνουν μια από τις κορυφαίες δημοκρατικές δυνάμεις στον κυβερνοχώρο στον κόσμο. Πλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρεί ότι η διπλωματία του θα διασφαλιστεί από την αξιοπιστία της αποτρεπτικής τους δύναμης και την ικανότητά τους να προβάλλουν ισχύ. Στο έγγραφο, η Κίνα θεωρείται συστημικός εχθρός, αλλά και ανταγωνιστής με τον οποίο η Βρετανία πρέπει να συναλλάσσεται, και η Ρωσία θεωρείται ως η μεγαλύτερη απειλή στην Ευρώπη. Ακόμη, το πυρηνικό απόθεμα της Βρετανίας αναβαθμίζεται από 180 κεφαλές σε 260, καθιστώντας τη Βρετανία τη μόνη πυρηνική δύναμη μεταξύ των P5, που θα ξεκινήσει μια αποστολή για την αύξηση της ικανότητας πυρηνικής επίθεσης. Αυτό είναι ενδιαφέρον από τρεις τρόπους, που παρουσιάζονται ακολούθως^{186, 187, 188}:

1. Οι πυρηνικές πλατφόρμες της Βρετανίας εξακολουθούν να περιλαμβάνουν μόνο τα τέσσερα πυρηνικά υποβρύχια του Λονδίνου. Επίσης, η Βρετανία θα σταματήσει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις αναπτυγμένες κεφαλές και θα μειώσει το όριο για αντίποινα εναντίον μαζικών επιθέσεων στον κυβερνοχώρο, βιολογικών ή χημικών.

2. Η αύξηση του αριθμού των πυρηνικών όπλων δεν αλλάζει τίποτα στην πραγματικότητα, καθώς η στάση αποτροπής παραμένει η ίδια. Οπότε αναμφισβήτητα πρόκειται για καθαρά ρητορική κίνηση, που ευθυγραμμίζεται με τη μεγάλη επιδίωξη εξουσίας του σημερινού Πρωθυπουργού Μπόρις Τζόνσον.

3. Το πρόσθετο κόστος θα μπορούσε να είχε δαπανηθεί καλύτερα σε κορβέτες ή φρεγάτες ή άλλους στόλους επιφανείας που θα χρειαστούν στο μέλλον, εάν η Βρετανία θέλει πραγματικά να στραφεί μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες στον Ινδο-Ειρηνικό ή ακόμη και να παρέχει συνοδούς στον Ινδο-Ειρηνικό με δικό της στόλο αερομεταφορέων για περιπολία στα ευρω-ατλαντικά ύδατα.

Το τμήμα της ναυτικής στρατηγικής είναι το πιο μπερδεμένο, καθώς δεν αντικατοπτρίζει τις κατά τα άλλα ρεαλιστικές και θεμελιωμένες φιλοδοξίες πίσω από τη

¹⁸⁶ Maitra, Sumantra. «Realpolitik Returns to British Grand Strategy.» *National Interest*, 2021.

¹⁸⁷ James, William. «Ambition Meets reality for Global Britain.» *War On the Rocks*, 2017.

¹⁸⁸ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

στρατηγική αυτή. Η Βρετανία κατανοεί ότι είναι μια μεσαία δύναμη, και έξω από Ευρωπαϊκή Ένωση, πρέπει να επιστρέψει προς τους παλιούς της συμμάχους της εντός της σφαίρας επιρροής της (Anglosphere) και να πλησιάσει περισσότερο τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντανakλά επίσης ότι η Βρετανία στρέφεται ονομαστικά προς τον Ινδο-Ειρηνικό, ενώ διατηρεί την πλειοψηφία της δύναμής της στον Ατλαντικό. Η γεωγραφία είναι μια πραγματικότητα, και η Βρετανία είναι και θα είναι ευρωπαϊκή δύναμη, και η Ευρώπη θα είναι πάντα στο επίκεντρο. Στην πραγματικότητα, για να απαλλάξει την Αμερική από το βάρος της υπεράσπισης της Ευρώπης και να επικεντρωθεί στην Κίνα, η Βρετανία μπορεί να βοηθήσει περισσότερο αναλαμβάνοντας μεγαλύτερη ευθύνη για την ασφάλεια στην Ευρώπη, μαζί με τη Γαλλία. Μια μεσαίου μεγέθους ναυτική δύναμη θα πρέπει να έχει δώδεκα μικρότερα πολεμικά πλοία επιφανείας με πυραύλους κατά πλοίων μεγάλου βεληνεκούς, καθώς και άλλες πλατφόρμες κατά υποβρυχίων. Ένας τέτοιος στόλος είναι ζωτικής σημασίας, είτε για να παρέχει ασφάλεια στην περιοχή του Ηνωμένου Βασιλείου είτε για να στείλει στολίσκους σε όλο τον κόσμο υποστηρίζοντας συμμάχους. Το Λονδίνο δεν πρέπει να έχει περισσότερους πυρηνικούς πυραύλους που, σε κάθε περίπτωση, θα εξακολουθούν να είναι κατώτεροι σε σχέση με τα ρωσικά και αμερικανικά ατομικά οπλοστάσια^{189,190,191}.

Συνεπώς, η Βρετανία θα πρέπει να βασιστεί στις ελεύθερες εμπορικές παραδόσεις της και να γίνει ο παγκόσμιος υποστηρικτής ενός μεταρρυθμισμένου Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Το Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκεται σε μοναδική θέση για την εκστρατεία για αλλαγή, επιδιώκοντας να βρει αποδεκτούς όρους προς τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Κίνα και άλλα μεγάλα εμπορικά έθνη. Αυτή η εκστρατεία δίνει και στη Βρετανία την ευκαιρία να εμβαθύνει τις διεθνείς της σχέσεις, δημιουργώντας ένα δίκτυο ελεύθερων συναλλαγών με έθνη σε όλο τον κόσμο. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει φυσικούς συμμάχους σε αυτόν τον σκοπό. Αυτά περιλαμβάνουν κράτη όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς και η Νέα Ζηλανδία. Επίσης, περιλαμβάνουν και άλλους συμμάχους από ισχυρά κράτη όπως η Ιαπωνία καθώς και βιομηχανοποιημένα ή βιομηχανοποιημένα έθνη, όπως η Νότια Κορέα, Βραζιλία, Ινδονησία, Χιλή και πιθανές υπερδυνάμεις όπως η Ινδία. Το

¹⁸⁹ James, William. «Ambition Meets reality for Global Britain .» *War On the Rocks*, 2017.

¹⁹⁰ Maitra, Sumantra. «Realpolitik Returns to British Grand Strategy.» *National Interest*, 2021.

¹⁹¹ GOV.UK. «Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.» 2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.

ελεύθερο εμπόριο εξαρτάται από τις ελεύθερες και ανοιχτές θάλασσες, οπότε το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να επιδιώξει να πρωταγωνιστήσει σε ρόλους αναφορικά με πολιτικές για την ελευθερία της ναυσιπλοΐας και για την τήρηση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας¹⁹².

¹⁹² James, William. «Ambition Meets reality for Global Britain .» *War On the Rocks*, 2017.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αρχή του 20^{ου} αιώνα ήταν μια στιγμή – ορόσημο για τη Βρετανία και την Αυτοκρατορία της, περίοδος όπου η Βρετανία δεν ήταν ποτέ πιο ισχυρή. Σήμερα όμως, μετά το πέραςμα λίγο περισσότερο από εκατό χρόνια, η θέση της και η επιρροή της στον κόσμο έχει αλλάξει δραματικά. Ο νέος αιώνας άνοιξε με μια σειρά ισχυρών παραγόντων που όλα δείχνουν προς στην ανάγκη για αλλαγή. Έπειτα, η μάχη για τον 21^ο αιώνα είναι, εν μέρει, ένας αγώνας μεταξύ ανοιχτών και κλειστών κοινωνιών, όπου η προώθηση της δημοκρατίας και των φιλελεύθερων αξιών στο εξωτερικό σημαίνει τη διασφάλισή τους και την προστασία τους, γι' αυτό νέοι τρόποι προστασίας της ελευθερίας, της δημοκρατίας και ελευθερία σκέψης απαιτούνται και παρουσιάζονται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Μέσα απ' όσα αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαγράφεται και πως το BREXIT δεν αποτέλεσε πρόκληση μόνο για το Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και για την Ένωση γενικότερα, καθώς η αλλαγή στη δυναμική της εξουσίας μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα στο ευρωπαϊκό σχέδιο. Αναφέρθηκαν τα σενάρια για την Γαλλική ηγεσία και τη Γερμανική ηγεσία για να κυριαρχήσουν μετά την αποχώρηση, για τη θέση που έμεινε κενή από την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου, μετατοπίζοντας περαιτέρω τις ισορροπίες του οργανισμού και τραβώντας τα συμμαχικά έθνη στο πλευρό τους. Εξαιτίας του BREXIT οι πιθανές ασύμμετρες σχέσεις Γερμανίας και Γαλλίας επηρεάστηκαν περισσότερο αρνητικά από ότι ήταν πριν από αυτό. Το μέλλον της ΕΕ είναι ένα πολυεπίπεδο ζήτημα που φαίνεται απίθανο να επιλυθεί στο εγγύς μέλλον, καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο φαίνεται να ήταν ο «αμυντικός μηχανισμός» που συγκρατούσε τους ανταγωνισμούς για δεκαετίες. Ως εκ τούτου, η έξοδος της Βρετανίας μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργεί ένα κενό εξουσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με τη δημιουργία της αρνητικής σχέσης μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, γίνεται ακόμη πιο δύσκολη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο αυτό που θα πρέπει να επιδιώξουν στη μετά-BREXIT εποχή θα πρέπει να είναι μια ρεαλιστική σχέση, δημιουργώντας μια στρατηγική εταιρική σχέση μεταξύ τους, με ιδιαίτερη έμφαση ως προς την εξωτερική πολιτική και την άμυνα. Σε αντίθετη περίπτωση και οι δύο πλευρές πρόκειται να χάσουν. Ωστόσο, το μεγαλύτερο εμπόδιο για μια τέτοια συνεργασία φαίνεται να είναι οι ίδιοι οι Βρετανοί. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με το Έγγραφο Εταιρικής Σχέσης τον Σεπτέμβριο του 2017, εξέφρασε μια πολύ θετική άποψη για το ΚΠΑΑ, κάνοντας

σχεδόν τους πάντες να αναρωτιούνται τότε για την επιθυμία της αποχώρησης της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δυστυχώς και αντίθετα στη βρετανική φήμη για πραγματισμό, αναφορικά με τη σχέση Ευρώπης και Ηνωμένου Βασιλείου στο πλαίσιο του BREXIT, κυριαρχεί η ιδεολογία και τα συναισθήματα. Αυτό το καθιστά πολύ δύσκολο για τους Βρετανούς πολιτικούς ώστε η ηγεσία να υιοθετήσει μια διαφοροποιημένη στάση και αποδείχθηκε και από τις εκλογές της πρωθυπουργού Τερέζα Μέι με την ήττα τον Ιούνιο του 2017, όπου αναδείχθηκε, ενάντια σε κάθε προσδοκία, πόσο ασταθείς ήταν οι Βρετανοί και η εσωτερική πολιτική που είχε γίνει. Ωστόσο, όχι μόνο στην εξωτερική και αμυντική πολιτική, αλλά σε πολλούς άλλους τομείς υπάρχουν πάρα πολλοί καλοί λόγοι για τη διατήρηση της πρακτικής συνεργασίας μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ένωσης μετά το BREXIT.

Σχετικά με τις απειλές που μπορεί να αντιμετωπίσει το Ηνωμένο Βασίλειο σε μια εποχή «υβριδικών» απειλών, απαιτούνται τολμηρές νέες προσεγγίσεις στην αντίληψη των πολιτών για την εθνική ασφάλεια και τις κρίσιμες υποδομές, καθώς και ενίσχυση των τεχνολογικών ικανοτήτων και ενίσχυση του συμφέροντος των πολιτών για να ανταποκριθούν σε αυτές τις προκλήσεις. Ομοίως, αυτό που συμπεραίνεται είναι ότι η οικοδόμηση μιας πιο ευημερούσας, δίκαιης και συνεκτικής Βρετανικής κοινωνίας, που να στηρίζεται σε μια εύρυθμη λειτουργία και η οικονομία χωρίς αποκλεισμούς και οι δημοκρατικοί θεσμοί, πρέπει να αποτελούν το θεμελιώδες υπόβαθρο της αποτελεσματικής Βρετανικής εξωτερικής πολιτικής.

Ο στόχος του Ηνωμένου Βασιλείου θα πρέπει να είναι να παραμείνει μια υπερδύναμη της επιστήμης και της τεχνολογίας, παραμένοντας τουλάχιστον τρίτη στον κόσμο στη επιστημονική έρευνα και την καινοτομία και έχοντας δημιουργήσει ηγετικό πλεονέκτημα σε κρίσιμους τομείς όπως η τεχνητή νοημοσύνη. Το Ηνωμένο Βασίλειο αλλάζει επίσης σε ένα σύστημα μετανάστευσης που βασίζεται στο να προσκαλέσει και να ενσωματώσει τους καλύτερους και ευφυέστερους. Επιπλέον, στοχεύει να παραμείνει ισχυρή θαλάσσια δύναμη και να είναι παγκόσμιος υπερασπιστής του ελεύθερου και δίκαιου εμπορίου. Η προσθήκη της λέξης «δίκαιο» είναι αναμφισβήτητα ένας υπαινιγμός προς τις Ηνωμένες Πολιτείες που καταδεικνύει τη βρετανο-αμερικανική ευθυγράμμιση αναφορικά με την Κίνα.

Αυτό που μπορεί να διαπιστωθεί από την διατύπωση της Ολοκληρωμένης Ανασκόπησης είναι οι συστάσεις για το πώς μπορεί η κυβέρνηση να μπορέσει να

ανταπεξέλθει στο BREXIT με επιτυχία. Αρχικά, τονίζεται η ανάγκη να εξασφαλίσει η κυβέρνηση πολιτική ανταπόκριση από τους υπουργούς του υπουργικού συμβουλίου, ιδίως όσον αφορά τους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς του στόχους. Έπειτα, μέσω του εγγράφου αυτού προτείνεται η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού επικοινωνίας και ανάδρασης στο εσωτερικό της κυβέρνησης. Ακόμη, παρουσιάζεται ο στόχος όπου η κυβέρνηση πρέπει να επενδύσει χρόνο και χρήμα στις κατάλληλες δυνατότητες, πόρους και τεχνογνωσία στο εσωτερικό της κυβέρνησης προκειμένου να εξυπηρετηθεί η ιδέα του Global Britain. Αν όμως γίνει μια ειλικρινής κριτική στο κείμενο, αυτό στο οποίο μάλλον θα καταλήξουμε είναι ότι αυτό πετυχαίνει να περιγράψει πολύ καλά τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το Ηνωμένο Βασίλειο στην πορεία του για το Global Britain, όπως επίσης να θέτει αρκετές προϋποθέσεις και «προδιαγραφές» του κράτους προς το σκοπό αυτό. Προσφέρει όμως μάλλον λίγα ως προς την περιγραφή της γενικότερης στρατηγικής και των, έστω και γενικών, τρόπων για το πως θα αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις αυτές και για το πως θα φτάσει η Βρετανία να γίνει «παγκόσμια».

Αυτό που φαίνεται από τον τρόπο που ενεργεί σήμερα το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ότι στηρίζεται στη διπλωματία ως το όπλο επιβίωσης και ανάπτυξης της. Κάτι τέτοιο είναι, μάλλον, απολύτως λογικό και θα τολμούσαμε να πούμε ότι ανταποκρίνεται στον βρετανικό ρεαλισμό. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει ένα εξαιρετικό βάθος σχέσεων με πάρα πολλά μέρη του κόσμου. Η Βρετανία είναι ήδη πραγματικά παγκόσμια, μέσω της ιστορίας και του εμπορίου, της μετανάστευσης και των ιδεών. Για το λόγο αυτό η ιδέα του Global Britain απευθύνεται μεν σε όλα τα έθνη του κόσμου, ιδιαίτερα όμως στα κράτη της Κοινοπολιτείας, της Αυστραλίας, του Καναδά και της Νέας Ζηλανδίας. Όμως έχει απωλέσει προ πολλού τον παγκόσμιο πρωταγωνιστικό της ρόλο, κινδυνεύοντας παράλληλα να υποβαθμιστεί περαιτέρω σε όλους τους τομείς από τις ΗΠΑ, την Κίνα αλλά και από την Ευρωπαϊκή Ένωση όντας, πλέον, εκτός αυτής και στηριζόμενη κυρίως σε ίδια μέσα και δυνάμεις. Και όπως είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, τα μέσα και οι δυνάμεις αυτές δεν είναι και δεν θα πρέπει να θεωρούνται από κανέναν ως αμελητέες. Το αντίθετο μάλιστα.

Αντλώντας διδάγματα από την μακρά, και περήφανη για τους Βρετανούς, ιστορία του αυτοκρατορικού τους παρελθόντος, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το Global Britain δεν αποτελεί στρατηγική αλλά στόχο. Προκειμένου το Ηνωμένο Βασίλειο να μπορέσει να ξεκινήσει να υλοποιεί το στόχο αυτό, θα πρέπει τα παραπάνω μέσα και δυνάμεις να τα αναπτύξει και να τα εκμεταλλευτεί στο πλαίσιο μιας ρεαλιστικής εθνικής υψηλής στρατηγικής, ένα στοιχείο για το οποίο η Μεγάλη Βρετανία του παρελθόντος θεωρούνταν

πρότυπο, αλλά σήμερα δε φαίνεται να ισχύει. Και αυτό θα πρέπει να το κάνει ενώ στοίχημα ακόμα αποτελεί η δυνατότητα της αγγλικής οικονομίας να υποστηρίξει το εγχείρημα αυτό μετά το BREXIT, του οποίου οι επιδράσεις δεν έχουν ακόμα υπολογιστεί και εμφανιστεί στην ολότητά τους, αλλά και στο πλαίσιο της πανδημίας του COVID-19, της οποίας οι παγκόσμιες συνέπειες τείνουν να αλλάξουν, έστω και μερικώς, τον κόσμο όπως τον ξέραμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Dominic Raab, Philip Barton. 2021. “FCDO Outcome Delivery Plan: 2021 to 2022.” *GOV.UK*.
- A. Dowse, S.- D. Dov Bachmann. 2019. *Explainer: what is “hybrid warfare” and what is meant by the “grey zone”?* Bournemouth University.
- Anderson, Martina. 2017. “Working Paper: Border controls on cross border trade in goods.” *NI Department for the Economy*.
- Barry Buzan, George Lawson. 2013. “The global transformation: the nineteenth century and the making of modern international relations.” *International studies quarterly*.
- BBC. 2013. “What is Thatcherism?” *BBC*.
- . 2020. *Brexit: What Will Change after Friday, 31 Anuary?* <https://www.bbc.com/news/uk-politics-51194363>.
- . 2016. *EU Referendum Results*. https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results.
- . 2021. *The British Empire through time*. Accessed 9 12, 2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zf7fr82/revision/5>.
- Benjamin Mueller, Peter Robins. 2021. “What Is Brexit? And How Is It Going?” *New York Times*.
- Brakman, Steven, Harry Garretsen, and Trisran Kohl. 2018. “Consequences of Brexit and Options for a "Global Britain".” *Papers in Regional Science* 97 (1): 55-72.
- Brattberg, Erik. 2020. “Contending European Views on a New Post-Brexit Balance Views on a New Post-Brexit Balance.” *Carnegie Endowment for International Peace*.
- Britannica. n.d. *House of Lords*. <https://www.britannica.com/topic/House-of-Lords>.
- CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS . 1908. *The expansion of British Empire*. UK: C. F. CLAY.

- Cameron, D. 2010. "East End Tech City speech." *GOV.UK*.
- Claudia Major, Christian Mölling, Gesine Höltmann. 2018. "The future of the French-German axis and its implications for European security and defence." *UIbrief*.
- Cooper, Charlie. 2021. *Politico*. 14 January. <https://www.politico.eu/article/john-bew-global-britain-uk-eu/>.
- . 2020. "David Lidington: Global Britain = European Britain." *POLITICO*.
- Cornford, James. 1963. "The Transformation of Conservatism in the Late Nineteenth Century." *Victorian Studies*, 35-66.
- Covid Recovery Commission. 2020. " Levelling up communities." *Covid Recovery Commission*.
- D. Gompert, A. Cevallos, C. Garafola. 2016. "War with China: Thinking Through the Unthinkable." *In* .
- Darwin, John. 1997. "Imperialism and the Victorians: The Dynamics of Territorial Expansion." *English Historical Review*, 1-20.
- Democratic Audit UK. 2018. "How democratic are the UK's political parties and party system?" *Democratic Audit UK*, 22 August.
- Dickson, Annabelle. 2018. "Ex-colonies to UK: Forget Brexit ." *POLITICO*, 26 February.
- Douglas, James. 2007. "The conservative party: From pragmatism to ideology -and back?" *West European Politics*, 56-74.
- Duncan, A. Taylor. 2018. "The United Kingdom is leaving the European Union: Analyzing the contractual and legal implications for a member leaving." *Southern Illinois University Law Journal*, 347-366.
- Duschinsky, Michael Pinto -. 1973. "Stratification and Policy in the British Conservative Party." *American Behavioral Scientist*.

- Elena Ares, Dominic Carver, Stefano Fella, Daniel Ferguson, Ilze Jozepa, Antony Seely, Ali Shalchi. 2021. “The UK-EU Trade and Cooperation Agreement: Level Playing Field.” *House of Commons Library*, 20 May.
- Engberg, Katarina. 2019. “The Franco-German dialogue on the future of the EU.” *SIEPS*.
- eTeknix.com. 2016. “Canada Declares Broadband Internet Access as Basic Service. .” *eTeknix.com*.
- EUR-Lex. 2021. “Common Foreign and Security Policy.” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=DE>.
- European Parliament . 2020. “European Parliament recommendation of 18 June 2020 on the negotiations for a new partnership with the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2020/2023(INI)).” *European Parliament* .
- . 2016. “European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800(RSP)).” *European Parliament* .
- Gamble, A. 2016. “The Conservatives and the Union: The 'New English Toryism' and the Origins of Anglo-Britishness.” *Political Studies Review*, 359-367.
- Gemma Tetlow, Alex Stojanovic. 2018. “Understanding the economic impact of Brexit .” *Institute for Government*, November.
- Goodwin, Matthew J. 2016. “Brexit: Causes & Consequences.” *Recent JEF Activity, Analysis on Rising Global Risk*.
- GOV.UK. 2021. “Global Britain in Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.” <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-p>.
- Gryazin, Nikita. 2021. “Global Britain: Johnson seeks to follow Churchills lead.” *European Leadership Network*, 2 August.

- Hannes Lacher, Julian Germann. 2012. “Before Hegemony: Britain, Free Trade, and Nineteenth-Century World Order Revisited.” *International Studies Review*, 99-124.
- Harrois, Thibaud. 2018. “Towards ‘Global Britain’ ? Theresa May and the UK’s Role in the World after Brexit.” *Journals Oper Edition*.
- Hodges, D. 2018. “Strengths and weaknesses in the UK innovation system.” *Innovate UK*, July .
- House of Lords European Union Committee. 2018. *Brexit: Common Security and Defence Policy Missions and Operations*. European Union Committee: House of Lords.
- <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=el>. n.d. <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=el>.
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1970-79_el. n.d. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1970-79_el.
- Hutton, Robert. 2020. *The Roots of Brexit*. <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>.
- Ian Bond, Sophia Besch, Agata Gostyńska-Jakubowska, Rem Korteweg, Camino Mortera-Martinez and Simon Tilford. 2016. “Europe after Brexit: Unleashed or undone?” *Centre for European Reform*, April: 1-16.
- iefimerida. 2016. “Οι σχέσεις Βρετανίας-ΕΕ σε ημερομηνίες -Από το 1961 μέχρι σήμερα.” *iefimerida*.
- Institute for Government. 2020. *UK-EU Future Relationship: defence and security cooperation*. Institute for Government.
- Institute of Coding. 2021. “Tech sector growth creates massive opportunity for people to train for digital careers.” *Institute of Coding*.
- Irish News. 2018. “Brexit could cause north's economy to shrink by 12%.”

- Jackson, M. 2020. "Map of Broadband Affordability vs Income for England and Wales." *Ofcom*.
- James, William. 2017. "Ambition Meets reality for Global Britain ." *War On the Rocks*.
- Katwala, Sunder. 2013. "Ideology in politics: reflections on Lady Thatcher's legacy." *IPPR Progressive Review*.
- Kennedy, Paul. 1989. *The Rise and Fall of the Great Powers*. London: Unwin Hyman.
- Kettle, Martin. 2016. "The downfall of David Cameron: a European tragedy." *The Guardian*.
- Kundnani, H. 2020. "Can a nation be both open and in control? The UK is about to find out ." *The Guardian*, 1 March.
- Louth, Lord Norton of. 2019. "National Union of Conservative and Unionist Associations, Tories, Tory Party." *Encyclopedia Britannica*.
- Lowe, Sam. 2018. "Global Britain? The Trade Debate." *Last Word*.
- Mahony, Honor. 2020. "EU governments to tackle defence issues." *EU Observer*.
- Maitra, Sumantra. 2021. "Realpolitik Returns to British Grand Strategy." *National Interest*.
- Matthew Uttley, Benedict Wilkinson, Armida van Rij. 2019. "A Power for the Future? Global Britain and the Future Character of Conflict." *International Affairs*, 801-816.
- May, Theresa. 2018. *The future relationship between the United Kingdom and the European Union*. UK: Crown.
- Menon, Anand. 2021. "Brexit and Beyond." *UK in a Changing Europe*, 1-164.
- Miskelly, N. 2018. "The UK tech sector is creating jobs at twice the rate of the rest of the economy,." *Redline Group*.
- Mourlon-Druol, Emmanuel. 2017. "Rethinking Franco-German relations: a historical perspective." *Policy Contribution*, 1-10.
- Nation, Tech. 2021. "Tech Nation Report 2021."

- News European Parliament. 2016. "UK referendum: Prime Minister Cameron visits European Parliament." *News European Parliament*.
- Northern Ireland Statistics and Research Agency. 2017. *Overview of Northern Ireland Trade* . Northern Ireland: Northern Ireland Statistics and Research Agency.
- Ofcom. 2020. "Connected Nations 2020 ." *Ofcom*.
- Office for National Statistics. 2019. "The UK contribution to the EU budget." *Office for National Statistics*.
- O'Reilly, Jacqueline, Julie Froud, Sukhdev Johal, Karel Williams, Chris Warhurst, Glenn Morgan, and Christopher Grey. 2016. "Brexit: Understanding the Socio-Economic Origins and Consequences." *Socio-Economic Review* 14 (4).
- Pearce, D. S. 2020. " AI in the UK: The Story So Far - Committee on Standards in Public Life." *CSPL*.
- Pippa Norris, Ronald Inglehart. 2018. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and the Rise of Authoritarian Populism*. New York : Cambridge University Press.
- Potter, Simon J. 2007. "Empire, Cultures and Identities in Nineteenth-and Twentieth-Century Britain." *History Compass*, 51-71.
- Rittelmeyer, Yann-Sven. 2017. "Will Brexit revive the Franco-German engine?" *European Policy Centre*.
- Rozpedowski, Joanna. 2021. "Global Britain's Grand Strategy: The Baltic Pivot." *RealClearDefense*, 21 August.
- Rutten, Maartje. 2001. *From St. Malo to Nice-European defence: core documents*. Europe: Institute for Security Studies.
- Scottish government. 2018. *Scotland's Place in Europe: People, Jobs, Investment*.. Scottish government: Scottish government.
- Scottish government. 2018. *Scotland's Population Needs and Migration Policy*. Scottish government: Scottish government.

- Shaw, R. 2019. “Brexit isn’t the biggest threat facing the tech sector.” *NS Tech sector*.
- Sturgeon, Nicola. 2016. “Speech on Scotland and Europe, IPPR Scotland.” *The Scotsman*, July.
- Swati Dhingra, Gianmarco Ottaviano, Thomas Sampson, John Van Reenen. 2016. *The consequences of Brexit for UK trade and living standards*. UK: CEP.
- Tech Monitor. 2018. “A Bumper Year”: UK Tech Exits Topped \$40 Billion in 2018. <https://techmonitor.ai/techonology/emerging-technology/a-bumper-year-uk-tech-exits-topped-40-billion-in-2018>.
- . 2020. *Digital Sector Now Accounts for 7.7 percent of the UK’s Economy*. <https://techmonitor.ai/techonology/data/>.
- Tech Nation . 2020. *UK tech for a changing world - Tech Nation Report 2020*. <https://technation.io/news/tech>.
- The Commonwealth. 2020. *Commonwealth*. <https://thecommonwealth.org/about-us/history>.
- The Economist. 2016. “Brexit brief: How others see it.” *The Economist*.
- The World Bank. 2021. *GDP (Current US\$ - United Kingdom)*. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GB&most_recent_value_desc=true.
- Tim, Oliver, and Michael John Williams. 2016. “Special Relationships in Flux: Brexit and the Future of the US-EU and US-UK Relationships.” *International Affairs* 92 (3): 547-567.
- TIME. 2017. “Theresa May Brexit Speech Transcript.” *TIME*. 17 January. <https://time.com/4636141/theresa-may-brexit-speech-transcript/>.
- UK IGF. 2021. “UK Internet Governance Forum.” *UK IGF*.
- UK Parliament. 2020. “Global Britain: The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs and First Secretary of State (Dominic Raab).” *UK Parliament*.

- Ulrich Krotz, Lucas Schramm. 2021. “An Old Couple in a New Setting: Franco-German Leadership in the Post-Brexit EU.” *Politics and Governance*, 48-58.
- Vaughne Miller, Arabella Lang, Jack Simson-Caird. 2017. “Brexit: how does the Article 50 process work?” *House of Commons Library*.
- Webb, Dominic. 2021. “Progress on UK free trade agreement negotiations.” *UK Parliament*, 4 November.
- Wintour, Patrick. 2020. “Joe Biden warning dashes UK hopes of early US trade deal.” *The Guardian*.
- Wright, E. 2020. “Global Innovation Index 2020.” *Wipo*.
- Wright, Georgina. 2021. *Institut Montaigne*. 23 September. <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/aukus-golden-opportunity-global-britain>.
- Wright, Nicholas. 2017. “Brexit and The Re-Making Of British Foreign Policy.” *UCL European Institute*, December.
- Zyla, Benjamin. 2020. “A Brief History of the U.K.—E.U. Relationship.” In *The End of European Security Institutions? The EU’s Common Foreign and Security Policy and NATO After Brexit*, 51-69. Springer.
- Παγουλάτος, Γιώργος. 2019. “Ο Robin Niblett μιλάει στον Γ. Παγουλάτο για το BREXIT και την ΕΕ.” *ΕΛΙΑΜΕΠ*.